

LIETUVOS VYRIAUSIASIS
ADMINISTRACINIS TEISMAS

METINIS PRANEŠIMAS 2009

© 2008-2010 Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas

Žygimantų g. 2, LT-01102 Vilnius

Telefonas (8 5) 279 10 05

El. paštas info@lvat.lt

Interneto adresas www.lvat.lt

Vilnius, 2010

TURINYS

5	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo pirmininko įžangos žodis
8	Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas kaip aukščiausiosios instancijos teismas
10	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo sudėtis ir struktūra
10	Tarptautinis bendradarbiavimas
12	Teisėjų ir teismo darbuotojų profesinių gebėjimų tobulinimas
15	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009 metų praktikos apžvalga
15	1.1. Bylos dėl norminių administracinių aktų teisėtumo
23	1.2. Bylos dėl mokesčių teisinių santykių
31	1.3. Bylos dėl konkurencijos teisinių santykių
34	1.4. Dėl teritorijų planavimo ir statybos teisinių santykių
41	1.5. Bylos dėl civilinės atsakomybės už žalą, atsiradusią dėl valdžios institucijų neteisėtų veiksmų
43	1.6. Bylos dėl nuosavybės teisių atkūrimo teisinių santykių
46	1.7. Bylos dėl socialinės apsaugos teisinių santykių
52	1.8. Bylos dėl valstybės tarnybos teisinių santykių
66	1.9. Bylos dėl užsieniečių teisinės padėties Lietuvos Respublikoje
68	1.10. Bylos, susijusios su Tabako kontrolės ir Alkoholio kontrolės įstatymų taikymu
75	1.11. Bylos, susijusios su visuomenės informavimu
78	1.12. Bylos, susijusios su nacionalinių, ES ir užsienio institucijų finansine parama
79	1.13. Administracinių bylų teisena
87	1.14. Bylos dėl administracinių teisės pažeidimų
97	Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009 metų veiklos statistika
	Summary of Annual Report
107	The Introductory Word of the President of the Supreme Administrative Court of Lithuania
110	The Supreme Administrative Court of Lithuania as a court of highest instance
112	Composition and structure of the Supreme Administrative Court of Lithuania
113	International cooperation
115	Statistical data concerning the activity of the Supreme Administrative Court of Lithuania 2009

Ričardas Piličiauskas

Vyriausiojo administracinio teismo pirmininko pavaduotojas,
laikiniai einantis teismo pirmininko pareigas

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo pirmininko įžangos žodis

Gerbiamieji,

2009 metais suėjo lygiai dešimt metų nuo to laiko, kai Lietuva prisijungė prie pažangių ir modernių valstybių, kuriose žmogus gali ginti savo teises santykiuose su galingu valstybės aparatu specializuotuose administraciniuose teismuose. Galima drąsiai teigti, kad per šiuos dešimt metų administraciniai teismai ne tik įsitvirtino, bet ir tapo gyvybiškai svarbia teismų grandimi, kurios atsiradimą ir veiklą teigiamai įvertino tarptautiniai ekspertai.

Įgyvendindamas savo misiją - ginti asmenų teises nuo neteisėtų valdžios institucijų (pareigūnų) veiksmų - Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2009 m. nuosekliai siekė, kad administracinių teismų sistema tarnautų žmogaus teisių ir laisvių apsaugai. Nuolat didėjantis teisme gaunamų bylų srautas rodo, kad vis daugiau asmenų pasitiki teismu ir tikisi pasiekti teisingumą Vyriausiajame administraciniame teisme.

Tačiau administracinių teismų dešimtmečio metai Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui tapo ir iššūkio laikotarpiu, nes sparčiai gausėjant gaunamų bylų kiekiui, stipriai padidėjo teismo darbo krūvis. Šią sudėtingą situaciją puikiai atspindi skaičiai: 2005 m. teismas gavo iš viso 4 004 bylas, 2006 m. – 5 579 bylas, 2007 m. – 5 946 bylas, 2008 m. – 8 177 bylas, o 2009 m. – jau 8 448 bylas. Taigi per penkerius metus Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme darbų apimtis išaugo daugiau nei dvigubai (nuo 4 004 iki 8 448 bylų per metus).

Išnagrinėtų bylų skaičiaus augimas lėmė ir tai, jog 2009 metais vidutinis teisėjo darbo krūvis išaugo daugiau nei 33 procentais. O teisėjų skaičius Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme nuo pat 2005 m. išliko nepakitęs – 2009 metais teisme dirbo penkiolika teisėjų. Tačiau nepaisant itin išaugusio teismo darbo krūvio, 2009 metais bendromis sutelktomis visų teismo darbuotojų pastangomis pirmą kartą per pastaruosius penkerius metus Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas išnagrinėjo daugiau bylų nei gavo, t.y. iš viso 2009 m. buvo išnagrinėta 8 723 bylos (gauta 8 448 bylos).

Tokių veiklos rezultatų pavyko pasiekti maksimaliai padidinus teisėjų ir kitų teismo darbuotojų darbo našumą, pasitelkus įvairias organizacines vadybines priemones. Tačiau net ir atsižvelgiant į siekį užtikrinti asmenų teisę

į bylų nagrinėjimą per trumpiausią laiką, daugiau teisėjų darbo krūvis negali būti didinamas, nes Vyriausiajame administraciniame teisme gaunamos bylos tampa vis sudėtingesnės ir tenka skirti vis daugiau laiko analizuojant ir taikant ne tik nacionalinę, bet ir Europos Sąjungos teisę, Europos žmogaus teisių konvenciją. Pavyzdžiui, 2009 metais Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas suformulavo reikšmingas taisykles, susijusias su nacionalinėje teisėje įtvirtinto tabako gaminių reklamos draudimo atitiktimi Europos Sąjungos teisei; nagrinėdamas administracinio teisės pažeidimo bylą, kurioje asmuo administracinėn atsakomybėn buvo patrauktas už tai, kad vairavo automobilį, kurio priekiniai šoniniai langų stiklai buvo padengti šviesos laidumą mažinančia plėvele, Vyriausiasis administracinis teismas, tiesiogiai pritaikęs Europos Sąjungos teisę, konstatavo, kad absoliutus draudimas apklijuoti automobilių stiklus plėvele prieštarauja Europos Sąjungos teisei, ir administracinio teisės pažeidimo bylą nutraukė. Šiuo aspektu taip pat galima paminėti, kad pirmuosius Lietuvos teismų istorijoje prašymus priimti prejudicinius sprendimus Europos Sąjungos Teisingumo Teismui pateikė būtent Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. 2009 metais, atsakydamas į Vyriausiojo administracinio teismo prašymą priimti prejudicinį sprendimą, Teisingumo Teismas priėmė Lietuvos Respublikai itin reikšmingą sprendimą byloje C-119/08 *Mechel Nemunas*, kurioje buvo nagrinėjamas vadinamojo „kelių mokesčio“ teisėtumas ir jo atitiktis Europos Sąjungos teisei.

Tai, kad Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme bylos tampa vis sudėtingesnės, rodo ir tai, kad atsiranda naujų administracinių bylų kategorijų, susijusių, pvz., su painiais Europos Sąjungos finansinės paramos skirstymo ir administravimo klausimais. Be to, 2009 metais, lyginant su prieš tai buvusiais metais, net 36 procentais padaugėjo sudėtingų ginčų statybų ir teritorijų planavimo teisinių santykių srityje.

Nagrinėjant administracines ginčo bei administracinių teisės pažeidimų bylas, administraciniams teismams neretai kyla abejonių dėl taikytinų teisės aktų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai. Siekdami šalinti šias abejones, administraciniai teismai kreipiasi į Lietuvos Respublikos Konstitucinį Teismą su prašymais ištirti taikytinų teisės aktų konstitucingumą.. Pavyzdžiui, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas yra pateikęs Lietuvos Respublikos Konstituciniam Teismui prašymus ištirti Lietuvos Respublikos rinkimų į Europos Parlamentą įstatymo 36 straipsnio 1 dalies, Ligos ir motinystės socialinio draudimo pašalpų nuostatų 68 punkto suderinamumą su Lietuvos Respublikos Konstitucija). Paminėtina,

kad 2009 metais Konstitucinis Teismas priėmė nutarimą pagal Vyriausiojo administracinio teismo kreipimąsi administracinio teisės pažeidimo byloje dėl priverstinai nuvežtos transporto priemonės negražinimo, kuriuo buvo patvirtintos Vyriausiajam administraciniam teismui kilusios abejonės, kad ATPK 269 straipsnio 7 dalies nuostata „Nuvežtą transporto priemonę leidžiama susigrąžinti (išskyrus atvejus, kai ji konfiskuojama) tik po to, kai sumokėta skirtoji bauda ar atliktas administracinis areštas“ ta apimtimi, kuria joje nustatyta, kad priverstinai nuvežtą transporto priemonę leidžiama susigrąžinti tik sumokėjus skirtąją baudą ar atlikus administracinį areštą, prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai. Atkreiptinas dėmesys, kad administraciniai teismai yra vieni pagrindinių Konstitucinio Teismo „darbdavių“. 2009 metais administraciniai teismai pateikė Lietuvos Respublikos Konstituciniam Teismui iš viso 20 prašymų ištirti teisės aktų konstitucingumą (iš viso Konstituciniam Teismui 2009 metais buvo pateikti 56 atitinkami prašymai).

Reikia paminėti ir tai, kad administraciniai teismai kontroliuoja įstatymais jų kompetencijai priskirtų viešojo administravimo subjektų priimamų norminių aktų teisėtumą. Šiuo požiūriu administracinių teismų kompetencija panaši į tą, kurią vykdo Konstitucinis Teismas. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, veikdamas kaip vadinamasis mažasis konstitucinis teismas, vien 2009 metais išnagrinėjo dvidešimt tokių itin sudėtingų bylų dėl norminių administracinių teisės aktų teisėtumo ir keturiais atvejais buvo priimti sprendimai pripažinti, kad vykdomosios valdžios aktai prieštarauja įstatymams ir laikytini panaikintais.

Nepaisant išaugusio darbo krūvio ir sumažėjusio finansavimo, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2009 metais ėmėsi įvairių iniciatyvų, kurių tikslas – didinti teismo veiklos viešumą ir atvirumą. Užtikrinant bylų paskirstymo teisėjams skaidrumą, teisme buvo įdiegta kompiuterinė bylų paskirstymo sistema, kurią naudojant bylos skiriamos remiantis objektyviais kriterijais, o lemiamą reikšmę turi atsitiktinumo kriterijus. Teisme rengtos atvirų durų dienos, kurių metu besidomintieji lankėsi teisme, uždavinėjo klausimus apie teismo darbą. Gyventojams buvo sudarytos itin palankios sąlygos bendrauti su teismo pirmininku jų pačių pasirinktu ir jiems priimtiniu būdu - atvykus į teismą, telefonu ar naudojantis interneto vaizdo pokalbių programa. Išreikšti savo nuomonę bei užduoti klausimus 2009 metais buvo galima ir per teismo atstovų susitikimus su Panevėžio ir Švenčionių regionų gyventojais, kurių metu visuomenės atstovai ir teisininkai bei institucijų atstovai išsakė savo nuomonę apie administracinių teismų veiklą, trūkumus

ir privalumus, problemas, su kuriomis susiduriama, diskutavo apie galimus šių problemų sprendimo būdus. Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme buvo suorganizuotos apskritojo stalo diskusijos su visuomeninių organizacijų atstovais ir kitais aktyviais visuomenės nariais, žiniasklaidos atstovais bei valstybės institucijomis ir teismais, kurių metu diskutuota aktualiais klausimais, susijusiais su žmogaus teisėmis, valstybės paslaptį sudarančių įrodymų panaudojimu, viešojo intereso gynimu.

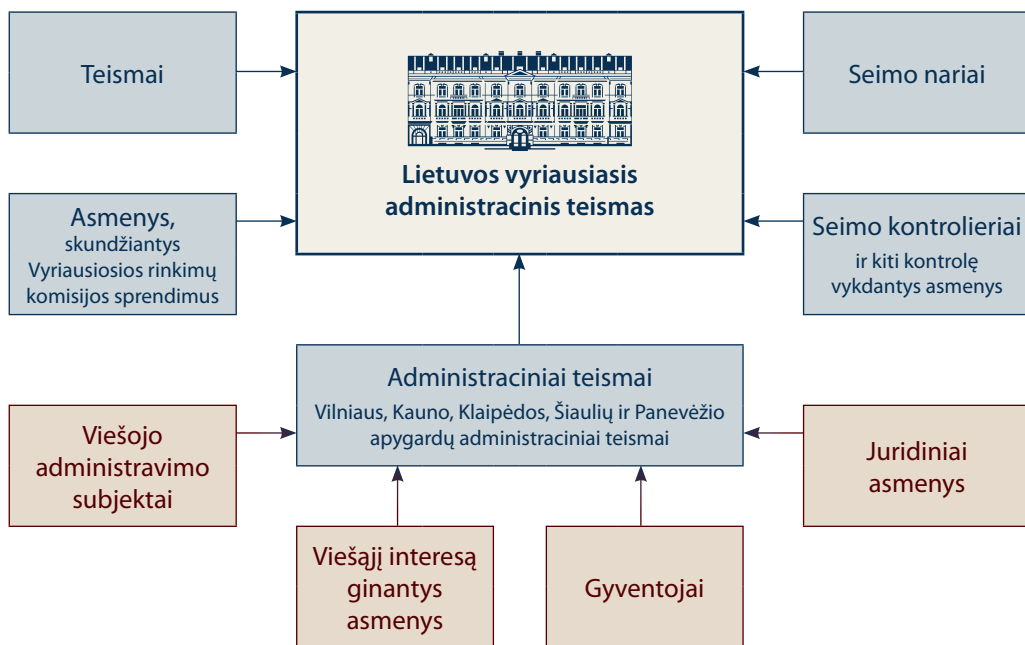
Siekiant užtikrinti besidominčiųjų teismo darbu poreikius buvo sukurta ir pradėjo veikti naujoji teismo interneto svetainė. Šioje svetainėje nuolat talpinama visuomenę dominanti informacija apie teismo veiklą, joje galima pasinaudoti supaprastinta informacijos apie bylos nagrinėjimo datą ir eigą gavimo tvarka, rasti išsamią ir suprantamai pateiktą informaciją apie kreipimosi į administracinius teismus tvarką, teismo metinius pranešimus bei pranešimus spaudoje. Svetainėje taip pat publikuojami Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo leidžiami biuleteniai „Administracinė jurisprudencija“.

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas kaip aukščiausiosios instancijos teismas

Lietuvos administracinių teismų sistemą sudaro Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas ir penki apygardų administraciniai teismai (Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių ir Panevėžio). Vyriausiasis administracinis teismas, kaip aukščiausioji teisminė instancija administracinėse bylose, nagrinėdamas bylas formuoja vienodą administracinių teismų praktiką aiškinant ir taikant įstatymus bei kitus teisės aktus. Gyventojai, viešąjį interesą ginantys ir kiti asmenys, gindamiesi nuo neteisėtų valdžios institucijų (pareigūnų) veiksmų, paprastai pirmiausia kreipiasi į pirmosios instancijos teismus, o jų sprendimus apeliacine tvarka skundžia Vyriausiajam administraciniam teismui, kurio sprendimai ir nutartys administracinėse bylose yra galutiniai ir neskundžiami.

Tačiau įstatymuose konkrečiai įvardytais atvejais tam tikri subjektai gali kreiptis tiesiogiai į Vyriausiąjį administracinį teismą. Pavyzdžiui, su pareiškimais ir prašymais ištirti norminio administracinio akto teisėtumą tiesiogiai į Vyriausiąjį administracinį teismą gali kreiptis Lietuvos Respublikos Seimo nariai, teismai, Seimo kontrolieriai, Vaiko teisių apsaugos kontrolieriai, Valstybės kontrolės pareigūnai, prokurorai. Be to, administraciniams teismams įstatymais yra priskirta bylų dėl rinkimų ar referendumo įstatymų pažeidimo

nagrinėjimo kompetencija, o Respublikos Prezidento, Seimo rinkimų įstatyme, Referendumo įstatyme bei Savivaldybių tarybų rinkimų įstatyme numatyti asmenys skundus dėl Vyriausiosios rinkimų komisijos sprendimų turi paduoti tiesiogiai Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui. Tokiais atvejais teismas sprendimus priima kaip vienintelės ir galutinės instancijos teismas.

Lietuvos Respublikos teismų įstatymas paveda Lietuvos vyriausiajam administracinio teismo, kaip aukščiausios administracinių teismų sistemos pakopos, pirmininkui vykdyti apygardų administracinių teismų administracinės veiklos priežiūrą. Atsižvelgdamas į tai, kad skaidrumas ir objektyvumas yra pagrindiniai principai, galintys padėti atkurti visuomenės pasitikėjimą teismais, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, vykdydamas teisės aktais jam pavestas funkcijas, 2009 m. atliko kompleksinius visų apygardų administracinių teismų administracinės veiklos patikrinimus, kurių metu, ar apygardų administraciniuose teismuose yra laikomasi Teismų įstatymo 36 straipsnio 10 dalies nuostatos – bylas teisėjams paskirstyti naudojantis kompiuterine programa. Atlikti patikrinimai padėjo įvertinti, kaip skaidrumo principai yra įgyvendinami visuose Lietuvos administraciniuose teismuose.

Formuodamas vienodą teismų praktiką, 2009 metais Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas išleido du biuletenius „Administracinė jurisprudencija“. Biuleteniuose pateikti aktualiausi teismo sprendimai statybos, mokesčių, socialinės apsaugos, valstybės tarnybos teisinių santykių srityse, publikuota administracinei justicijai reikšmingų Europos Bendrijų Teisingumo Teismo sprendimų apžvalga, supažindinta su kai kurių užsienio teismų sprendimais.

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo sudėtis ir struktūra

2009 metais Vyriausiajame administraciniame teisme dirbo 15 teisėjų. Ketvirtadalis Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų turi socialinių mokslų srities (teisės krypties) daktaro laipsnį. Vidutinis teisėjų amžius – 48 metai.

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjams jų funkcijas įgyvendinti padeda teismo personalas, kurį sudaro teisinis ir administracinis personalas. 2009 metų pabaigoje teisme iš viso dirbo 60 darbuotojų, kurių 56 – valstybės tarnautojai, 4 – darbuotojai, dirbantys pagal darbo sutartis. Vyriausiojo administracinio teismo teisinį personalą sudaro teismo pirmininko patarėjai ir padėjėjai, teisėjų padėjėjai, Teismų praktikos departamento konsultantai bei specialistai. Teisinį personalą 2009 metų pabaigoje sudarė 33 darbuotojai. Visi teisinio personalo karjeros valstybės tarnautojai turi teisės magistro laipsnius, iš jų du – taip pat ir socialinių mokslų srities (teisės krypties) daktaro laipsnį, keturi teisinio personalo darbuotojai šiuo metu studijuoja teisės krypties doktorantūroje.

Teismo personalą sudaro 78 proc. moterų ir 22 proc. vyrų. Vidutinis personalo darbuotojų amžius – 33 metai.

Tarptautinis bendradarbiavimas

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas nuo 2004 metų yra Europos Sąjungos Valstybių Tarybų ir Aukščiausių Administracinių Jurisdikcijų Asociacijos (*Association of the Councils of State and Supreme Administrative Jurisdictions of the European Union/ Association des Conseils d'Etat et des Juridictions administratives suprêmes de l'Union européenne*) narys. Šios Asociacijos nariai yra Europos Sąjungos valstybių narių teismai, kurie yra galutinės pakopos teismai administracinėse bylose (kai kuriose valstybėse

šias funkcijas atlieka Valstybės Tarybos). Pagrindinis Asociacijos tikslas – skatinti jos narių keitimąsi požiūriais ir patirtimi, susijusia su jų vykdomomis teisminėmis ar patariamosiomis funkcijomis, ypač kai taikoma Europos Sąjungos teisė. 2009 metais Liuksemburge įvyko Europos Sąjungos Valstybių Tarybų ir Aukščiausių Administracinių Jurisdikcijų Asociacijos Generalinės asamblėjos kolokviumas, kuriame Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui atstovavo vienas šio teismo teisėjų.

Nuo 2005 metų Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas taip pat yra 1983 metais įkurtos Tarptautinės Aukščiausiųjų Administracinių Jurisdikcijų Asociacijos (*International Association of Supreme Administrative Jurisdictions/ L'Association internationale des hautes juridictions administratives*), kurios tikslas – skatinti aukščiausiųjų teisminių institucijų, nagrinėjančių administracinius teisinius ginčus, bendradarbiavimą – tikrasis narys. Praėjusių metų pabaigoje Vyriausiojo administracinio teismo pirmininko pavaduotojas, laikinai einantis teismo pirmininko pareigas, dalyvavo šios asociacijos ir Europos Sąjungos Valstybių narių organizuotame seminare Briuselyje (Belgijos Karalystė).

Minint administracinių teismų įsteigimo dešimtmetį, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas kartu su kitais Lietuvos administraciniais teismais, Vilniaus, Vytauto Didžiojo, Mykolo Romerio universitetais bei Vokietijos administraciniais teismais 2009 metais surengė tarptautinę mokslinę–praktinę konferenciją „Administraciniai teismai Lietuvoje: nūdienos iššūkiai“. Šioje konferencijoje pranešimus skaitė Vyriausiojo administracinio teismo, Konstitucinio Teismo, Vokietijos administracinių teismų atstovai, Lietuvos ir Vokietijos universitetų mokslininkai. Renginio metu Lietuvos bei Vokietijos administracinių teismų atstovai diskutavo apie administracinių teismų raidą, dabarties ir ateities problemų sprendimo galimybes, aptarė problemines teisines situacijas, aiškinosi bei apibendrino ginčų su valstybe gausėjimo priežastis.

Praėjusiais metais buvo tęsiamas bendradarbiavimas su užsienio valstybių administraciniais teismais. 2009 metais Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme lankėsi Vokietijos, Kirgizijos, Turkmėnistano administracinių teismų atstovai. 2009 metų sausio mėnesį Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjai susitiko su Valstybių prieš korupciją grupės (GRECO), įsteigtos pagal Europos Tarybos Ministrų komiteto rezoliuciją, ekspertais, tiriančiais politinių partijų finansavimo skaidrumą. Susitikimo metu GRECO delegacijos ekspertai domėjosi Vyriausiojo administracinio teismo praktika byloje, susijusiose su politinių partijų finansavimu, diskutavo apie teisės aktus, reglamentuojančius politinių partijų finansavimą, aiškinosi,

kokios institucijos ir kokias sankcijas taiko politinėms partijoms, rinkimų kandidatams, išrinktiems atstovams ar kitiems asmenims, kurie yra pažeidę politinių partijų finansavimo taisykles.

Tęsiant bendradarbiavimą su Europos Sąjungos Teisingumo Teismu, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo pirmininko pavaduotojas, laikinai einantis Vyriausiojo administracinio teismo pirmininko pareigas, Ričardas Piličiauskas dalyvavo Europos Sąjungos Teisingumo Teismo organizuotame simpoziume „Svarstymai apie prejudicinio sprendimo priėmimo procedūrą“ ir skaitė pranešimą „Prejudicinio sprendimo procedūra: ar numatyti atskirus pagerinimus, ar persvarstyti visą sistemą“.

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjas Virgilijus Valančius 2009 metais buvo pakviestas dalyvauti Europos Komisijos ir Europos Tarybos organizuojamo konkurso „Krištolinės teisingumo svarstyklės“ (*Crystal Scales of Justice*) vertinimo komisijoje. „Krištolinių teisingumo svarstyklių“ prizas už inovatyvią, pažangią, perspektyvią bei socialiai orientuotą institucijų praktiką teisingumo (plačiąja prasme) įgyvendinimo srityje buvo įteiktas 2009 m. Briuselyje vykusio II-ojo Europos Sąjungos Teisingumo forumo metu.

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjai tuometinio Europos Parlamento nario Aloyzo Sakalo kvietimu jau antrus metus iš eilės dalyvavo Strasbūre (Prancūzija) vykusiame susitikime su Europos Parlamento nariais bei Europos Žmogaus Teisių Teismo teisėjais.

Teisėjų ir teismo darbuotojų profesinių gebėjimų tobulinimas

2009 metais buvo toliau skiriamas didelis dėmesys Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų ir teismo personalo mokymams ir kvalifikacijos kėlimui. Teisme nuolat plečiama teismo biblioteka, teisėjai ir teismo darbuotojai skatinami dalyvauti konferencijose bei seminaruose.

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo darbuotojai praėjusiais metais kvalifikaciją kėlė Europos Sąjungos narių ir Aukščiausiųjų administracinių jurisdikcijų asociacijos organizuotuose seminaruose, stažavosi Europos Parlamente, Gento universitete, dalyvavo Valstybių prieš korupciją grupės (GRECO) 45-ojoje plenarinėje sesijoje Strasbūre (Prancūzija), seminaruose „Pabėgėlių statuso nustatymas – teismo vaidmuo“, „Europos Komisijos antidiskriminacinės direktyvos 2000/43 ir 2000/78“, „Nelegali imigracija: teismų ir teisėtvarkos bendradarbiavimas Europos Sąjungoje“, mokymuose Europos Sąjungos konkurencijos teisės srityje.

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas teismo darbuotojų profesinių gebėjimų tobulinimui organizavo seminarą „Administracinės ir Europos Sąjungos teisės aktualijos“, kuris vyko Teisingumo ministerijos mokymo centre. Teisėjai ir teismo darbuotojai taip pat dalyvavo šiame mokymo centre rengtuose seminaruose „Teisėjo komunikacija“, „Psichologijos taikymas teisėjo darbe“, „Europos Sąjungos teisė“, „Bendroji kvalifikacijos tobulinimo programa“, „Konstitucinė teisė“. Teisėjų padėjėjai bei Teismų praktikos departamento konsultantai dalyvavo Teisėjų padėjėjų asociacijos organizuojuose seminaruose „Viešųjų pirkimų ypatumai“, „Baudžiamoji teisė ir baudžiamasis procesas“. Siekdamas gerinti administravimą teisme bei užtikrinti aukštą suinteresuotų asmenų aptarnavimo kokybę, Vyriausiasis administracinis teismas organizavo darbuotojų kompiuterinio raštingumo kursus, seminarą „Teismo lankytojų nepasitenkinimo valdymas“, užsienio kalbų kursus.

2009 metais Vyriausiajame administraciniame teisme paskaitas skaitė Europos Žmogaus Teisių Teismo teisėja dr. Danutė Jočienė. Teisėjai bei teismo darbuotojai taip pat dalyvavo Europos Sąjungos Bendrojo Teismo teisėjo prof. habil. dr. Vilenio Vadapalo vestame seminare „Europos Sąjungos teisės taikymo tendencijos ir problemos“.

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjai ir kiti teisinio personalo darbuotojai ne tik klausėsi paskaitų ir mokymų, bet ir patys skaitė šias paskaitas ir pranešimus Teisingumo ministerijos mokymo centro organizuojuose kvalifikacijos tobulinimo seminaruose bei kituose renginiuose: „Viešojo intereso sąvokos aiškinimas Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo jurisprudencijoje“; „Europos žmogaus teisių konvencijos įtaka Lietuvos administracinių teismų praktikai“; „Europos teisės įtaka Lietuvos administracinių teismų praktikai“; „Prejudicinio sprendimo procedūra: ar numatyti atskirus pagerinimus, ar persvarstyti visą sistemą“; „Administracinių teisės pažeidimų bylų nagrinėjimas. Nutarimas administracinio teisės pažeidimo byloje. Administracinės nuobaudos skyrimas: bendrosios taisyklės ir terminai. Nutarimo administracinio teisės pažeidimo byloje vykdymas. Praktiniai užsiėmimai“; „Administracinio teisės pažeidimo protokolo surašymo prielaidos, protokolo reikšmė, protokolo turinio ypatumai, protokolo surašymo klaidos ir jų vertinimas, bylos gražinimo protokolą surašiusiai institucijai galimi atvejai ir teismų klaidos. Teismo teisė iškelti administracinę bylą ir jos įgyvendinimo tvarka“; „Nuobaudų skyrimo ir turtinio nuostolio atlyginimo ypatumai nepilnamečių bylose. Nutarimų vykdymo problemos. Vykdyto stadijos, terminai,

senatis, priverstinis nutarimo skirti baudą vykdymas“; „Darbo užmokesčio apskaičiavimo ir mokėjimo tvarkos pažeidimai“.

2009 metais buvo pasirašyta bendradarbiavimo sutartis tarp Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo ir seniausios bei didžiausios Lietuvoje teisininkų rengimo įstaigos – Vilniaus universiteto Teisės fakulteto. Ši teisinės partnerystės sutartis sudarė sąlygas Vilniaus universiteto Teisės fakulteto studentams atlikti praktiką teisme, padedant būsimiems teisininkams įgyti teorinių bei praktinių žinių tiek viešojoje, tiek ir Europos Sąjungos teisėje, bei skatinant domėtis žmogaus teisėmis.

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009 metų praktikos apžvalga

Prieš supažindindami su Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009 metų praktikos apžvalga, jos autoriai nori atkreipti skaitytojų dėmesį, kad teisinis reguliavimas administracinės teisės srityje yra dinamiškas, teisės aktai yra nuolat keičiami. Todėl šioje apžvalgoje yra nutarčių, kuriose buvo cituojamos ir analizuojamos šiuo metu jau nebegaliojančios teisės normos. Tai visiškai nesumenkina šių nutarčių ir teismo darbo reikšmės bei vertės. Tačiau skaitytojas, norėdamas pasiremti tam tikru teismo sprendimu, turėtų nepamiršti, kad teismo pateiktas teisės aiškinimas gali ir turi būti suprantamas bei interpretuojamas tik konkrečios bylos ir joje taikytų teisės normų kontekste.

1.1. Bylos dėl norminių administracinių aktų teisėtumo

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas nagrinėja prašymus ištirti norminių administracinių aktų, kuriuos priėmė centriniai valstybinio administravimo subjektai, teisėtumą.

Vyriausiasis administracinis teismas 2009 m. kovo 20 d. sprendime, priimtame administracinėje byloje **Nr. I⁴⁴⁴-12/2009**, tyrė Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2001 m. birželio 20 d. įsakymo Nr. 111, kuriuo buvo patvirtintos Asmens vardo, pavardės, tautybės pakeitimo taisyklės, atitinkamų punktų atitiktį Vyriausybės nutarimui Nr. 1506 „Dėl Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso įgyvendinimo priemonių plano patvirtinimo“. Išplėstinės teisėjų kolegijos nuomone, įstatymų leidėjo išreikšta valia, jog Teisingumo ministerija išduoda leidimus, kai asmuo siekia pakeisti tautybę, bei registruoja tautybės pakeitimo atvejus, nagrinėtu atveju negali būti aiškinama plečiamai kaip reiškianti, kad Teisingumo ministerija Vyriausybės nutarimu, tiesioginiu pavedimu arba netiesiogiai, t. y. sistemiškai analizuojant aktualias Civilinio kodekso nuostatas ir Teisingumo ministerijos nuostatuose numatytą kompetenciją, yra įgaliota veikti kaip teisėkūros subjektas ir turi teisę reguliuoti teisinių santykių, susijusių su tautybės keitimu, esminius elementus. Teisinių santykių, susijusių su tautybės keitimu, reguliavimas – tai ne tik šių santykių esminių elementų (tautybės keitimo pagrindų, reikalavimų, taikomų

asmenims, kurie pateikia prašymus pakeisti tautybę) nustatymas, bet ir šių esminių elementų įgyvendinimo tvarkos, nustatymas. Atsižvelgus į CK 3.280, 3.281, 3.307, 3.308 straipsnių nuostatas, Teisingumo ministerija yra įgaliota reguliuoti klausimus, susijusius su tautybės pakeitimo registravimu. Šiuos klausimus ir reguliuoja Teisingumo ministro įsakymu patvirtintos Civilinės metrikacijos taisyklės. Minėtosios Civilinio kodekso normos, nustatančios Teisingumo ministerijos kompetenciją išduoti leidimą keisti tautybę, taip pat suponuoja, kad Teisingumo ministerija turi netiesioginį įgaliojimą reguliuoti tokių leidimų išdavimo procedūrą, pvz., kokią informaciją būtina nurodyti prašyme pakeisti tautybę, prašymo svarstymo terminus, leidimo keisti tautybę įforminimą ir pan., tačiau klausimų, susijusių su tautybės keitimo pagrindais ir asmeniu, turinčiu teisę pateikti prašymą dėl tautybės pakeitimo, reguliavimas nei tiesiogiai, nei netiesiogiai nėra priskirtas Teisingumo ministerijos kompetencijai.

Išplėstinė teisėjų kolegija nusprendė, kad Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2001 m. birželio 20 d. įsakymu Nr. 111 (su pakeitimu, atliktu Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2006 m. gegužės 19 d. įsakymu Nr.1R-160) „Dėl asmens vardo, pavardės, tautybės pakeitimo taisyklių patvirtinimo“ patvirtintų Asmens vardo, pavardės, tautybės pakeitimo taisyklių 3 punktą ir 4 punktą ta apimtimi, kuria nustato asmenį, kuriam leidžiama pakeisti tautybę, prieštarauja Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 m. gruodžio 27 d. nutarimo Nr. 1506 „Dėl Lietuvos Respublikos civilinio kodekso įgyvendinimo priemonių plano patvirtinimo“ (2003 m. kovo 3 d. nutarimo Nr. 279 redakcija) 3.1 punktui.

[2009 m. kovo 20 d. išplėstinės teisėjų kolegijos sprendimas administracinėje byloje Nr. I⁴⁴⁴-12/2009. Procesinio sprendimo kategorija 17.1.]

Administracinėje byloje Nr. I⁵⁵⁶-11/2009 Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui buvo pateiktas prašymas ištirti, ar Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 2004 m. gruodžio 29 d. įsakymu Nr. 1B-1198 (Žin., 2004, Nr. 188-7044) patvirtintos Importuojamų naudotų automobilių muitinio įvertinimo metodikos 5 punkto 3 pastraipos ir 10 punkto nuostatos, ta apimtimi, kiek prekių muitinei vertei apskaičiuoti leidžia taikyti Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerijos neapčiuotus naudotų automobilių kainų žinynus, atitinka 1992 m. spalio 12 d. Tarybos reglamento (EEB) Nr. 2913/92, nustatančio Bendrijos muitinės kodeksą, ir 1993 m. liepos 2 d. Komisijos reglamento (EEB) Nr. 2454/93, išdėstančio Tarybos reglamento (EEB) Nr.

2913/92, nustatančio Bendrijos muitinės kodeksą, įgyvendinimo nuostatas, taikymo Lietuvos Respublikoje taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. spalio 27 d. nutarimu Nr. 1332, 18 punktą.

Vilniaus apygardos administracinis teismas kreipėsi dėl norminio teisės akto atitikties, nustatęs, kad apskaičiuojant pareiškėjo įvežtų į Lietuvos Respublikos muitų teritoriją automobilių muitinę vertę buvo remtasi neapčiuotu žinyne (katalogu) „Automobilių importo kainos“. Išplėstinė teisėjų kolegija, išanalizavusi aktualų teisinį reguliavimą, pažymėjo, jog tam, kad prekei galėtų būti taikomas muitų tarifas, būtina nustatyti būtent prekės muitinę vertę. Prekių muitinė vertė iš esmės skiriasi ir negali būti tapatinama su prekių rinkos verte Europos Bendrijoje. Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 2913/92, nustatantis Bendrijos muitinės kodeksą, netgi draudžia prekės muitine verte laikyti jos rinkos vertę. Reglamento 31 straipsnio 2 dalies a punkte numatyta, kad nustatant prekių muitinę vertę negalima remtis Bendrijoje pagamintų prekių pardavimo Bendrijoje kaina. Susisiekimo ministerijos aprobuoti naudotų automobilių kainų žinynai (katalogai), kurie minimi Taisyklių 18 punkte, atspindi šių automobilių rinkos kainą vienoje iš Europos Bendrijos valstybių – Lietuvos Respublikoje. Šiuose kataloguose nurodoma kaina negali būti laikoma automobilių muitine verte, kuriai taikomas Bendrijos muitų tarifas. Išplėstinė teisėjų kolegija pabrėžė, jog Lietuvos Respublikos Vyriausybė Taisyklių 18 punkte nenustatė, kad Susisiekimo ministerijos aprobuotų naudotų automobilių kainų žinyuose (kataloguose) nustatyta kaina laikytina automobilių muitine verte (tokia nuostata prieštarautų Bendrijos muitinės kodeksui), o tik nurodė, kad Susisiekimo ministerijos aprobuoti naudotų automobilių kainų žinynai (katalogai) gali būti naudojami automobilių muitiniam įvertinimui. Taigi Susisiekimo ministerijos aprobuoti naudotų automobilių kainų žinynai (katalogai) gali būti vienu iš kriterijų, kuriais remiantis apskaičiuojama automobilių muitinė vertė. Kaip šie katalogai panaudojami automobilių muitiniam įvertinimui, pagal Taisyklių 18 punkto 2 sakinį turi nustatyti Muitinės departamento generalinis direktorius. Išplėstinė teisėjų kolegija pažymėjo, jog tam, kad būtų nustatyta automobilių muitinė vertė, Susisiekimo ministro 1999 m. birželio 9 d. įsakymu Nr. 227 aprobuotame žinyne „Automobilių rinkos kainos“ pateikiamos kainos turi būti modifikuojamos pagal Metodikos 16–18 punkte nustatytas taisykles, iš automobilių rinkos kainos atimant Lietuvoje registruotų įmonių, kurių pagrindinė veikla yra automobilių prekyba, vidutinį pelną, vidutines išlaidas, susijusias su naudotų automobilių pardavimu Lietuvos rinkoje, importo muitus ir kitus elementus. Susisiekimo ministro 1999 m. birželio 9 d. įsakymu

Nr. 227 aprobuotame žinyne „Automobilių rinkos kainos“ esančioms kainoms pritaikius dedukcinį muitinio įvertinimo metodą, gaunama automobilio muitinė vertė, kuri pateikiama žinyne (kataloge) „Automobilių importo kainos“. Šis katalogas neturėjo būti aprobuotas Susisiekimo ministro, nes tokio įpareigojimo nėra nei Taisyklių 18 punkte, nei kituose Taisyklių punktuose, nei kituose teisės aktuose. Prekių muitinei vertei apskaičiuoti taikomas Susisiekimo ministro 1999 m. birželio 9 d. įsakymu Nr. 227 aprobuotas žinynas, o Metodikos 5 punkto 3 pastraipoje ir 10 punkte minimas katalogas „Automobilių importo kainos“ pateikia pačią naudotų automobilių importo vertę. Atsižvelgusi į paminėtus argumentus, Vyriausiojo administracinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija nusprendė, kad Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 2004 m. gruodžio 29 d. įsakymu Nr. 1B-1198 (Žin., 2004, Nr. 188-7044) patvirtintos Importuojamų naudotų automobilių muitinio įvertinimo metodikos 5 punkto 3 pastraipos ir 10 punkto nuostatos neprieštarauja 1992 m. spalio 12 d. Tarybos reglamento (EEB) Nr. 2913/92, nustatančio Bendrijos muitinės kodeksą, ir 1993 m. liepos 2 d. Komisijos reglamento (EEB) Nr. 2454/93, išdėstančio Tarybos reglamento (EEB) Nr. 2913/92, nustatančio Bendrijos muitinės kodeksą, įgyvendinimo nuostatas, taikymo Lietuvos Respublikoje taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. spalio 27 d. nutarimu Nr. 1332, 18 punktui.

[2009 m. kovo 20 d. išplėstinės teisėjų kolegijos sprendimas administracinėje byloje Nr. I⁵⁵⁶-11/2009. Procesinio sprendimo kategorija 17.1.]

Vyriausiasis administracinis teismas savo praktikoje, susijusioje su norminių administracinių teisės aktų teisėtumo tyrimu, 2009 m. ypač akcentavo, kad žmogaus teisių ir laisvių ribojimai gali būti nustatyti tik įstatymu.

Administracinėje byloje Nr. I⁴⁴⁴-6/2009 tirta, ar Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2006 m. spalio 10 d. įsakymu Nr. 4-376 patvirtintų Teisės teikti įmonių bankroto ir restruktūrizavimo administravimo paslaugas fiziniams ir juridiniams asmenims suteikimo taisyklių (toliau – ir Taisyklės) 5.2 ir 66 punktai neprieštarauja Konstitucijai, įstatymui ir Vyriausybės nutarimui. Taisyklių 5.2 punktas (ginčo kilimo metu galiojusi redakcija) įtvirtino, jog fizinis asmuo, siekiantis įgyti teisę teikti įmonių bankroto administravimo paslaugas, privalo turėti aukštąjį ekonominį arba teisinį išsilavinimą; 66 punktas atitinkamai numatė, kad asmenims iki 2006 m. spalio 1 d. nepateikus nurodytų dokumentų (t. y. aukštąjį išsilavinimą patvirtinančių), bankroto administratoriaus ar restruktūrizavimo administratoriaus pažymėjimų galiojimas panaikinamas šių taisyklių nustatyta tvarka.

Išplėstinė teisėjų kolegija pažymėjo, jog tiriant ginčijamą norminį administracinį aktą būtina įvertinti, ar atsakovui buvo pavesta, o jei pavesta, tai kokia apimtimi, reguliuoti teisinius santykius. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo (toliau – ir Įmonių bankroto įstatymas) 11 straipsnio 1 dalyje numatyta, jog įmonės administratorius – tai teismo paskirtas fizinis ar juridinis asmuo, turintis teisę teikti bankroto administravimo paslaugas. Įmonių bankroto įstatymo 37 straipsnio 6 dalies 4 punkte įtvirtinta, kad Vyriausybė arba jos įgaliota institucija nustato teisės teikti bankroto administravimo paslaugas fiziniams ir juridiniams asmenims suteikimo tvarką <...>. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo Nr. 831 (2006 m. balandžio 14 d. nutarimo Nr. 375 redakcija) „Dėl valstybės institucijų įgaliotų asmenų atstovavimo įmonių bankroto ir restruktūrizavimo procesuose tvarkos aprašo, bankrutuojančios ir bankrutavusios įmonės turto pardavimo iš varžytinių tvarkos aprašo patvirtinimo ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 m. gruodžio 15 d. nutarimo Nr. 1458 „Dėl valstybės rinkliavos objektų sąrašo, šios rinkliavos dydžių ir mokėjimo ir grąžinimo taisyklių patvirtinimo“ papildymo“ (toliau – ir Vyriausybės nutarimas) 3.3 punktu įgaliojo Ūkio ministeriją patvirtinti teisės teikti įmonių bankroto ir restruktūrizavimo administravimo paslaugas fiziniams ir juridiniams asmenims suteikimo taisykles. Vykdydamas pastarąją nuostatą, Lietuvos Respublikos ūkio ministras 2006 m. spalio 10 d. įsakymu Nr. 4-376 patvirtino prašomas ištirti Taisykles.

Išplėstinė teisėjų kolegija, įvertinusi minėtas nuostatas bei remdamasi Konstitucinio Teismo jurisprudencija, konstatavo, kad Taisyklių 5.2 ir 66 punktuose įtvirtintas kvalifikacinis reikalavimas (kaip laisvės užsiimti tam tikra ūkine veikla ribojimas) bei tokio reikalavimo nesilaikymo pasekmės gali būti nustatytos tik įstatymu. Nei Įmonių bankroto įstatyme, nei kituose įstatymo lygio teisės aktuose jokie kvalifikaciniai reikalavimai įmonės administratoriams nėra nustatyti, todėl Įmonių bankroto įstatyme minima *suteikimo tvarka*, o Vyriausybės nutarime – *suteikimo taisyklės* reiškia įtvirtintus įgaliojimus atsakovui nustatyti *administracinio-techninio pobūdžio taisykles*, reglamentuojančias teisės teikti atitinkamas paslaugas suteikimo procedūrą (pavyzdžiui, nustatyti, kokio turinio ir formos prašymą turi pateikti asmuo, siekiantis teikti bankroto administravimo paslaugas, kokius dokumentus pateikti, per kiek laiko priimamas sprendimas dėl teisės teikti bankroto administravimo paslaugas suteikimo ir pan.), o ne įgaliojimus nustatyti esminius kvalifikacinius reikalavimus asmenims, siekiantiems įgyti teisę teikti įmonių bankroto administravimo paslaugas, bei tų reikalavimų nesilaikymo teises pasekmes.

Remdamasi išdėstytais teisiniais argumentais, išplėstinė teisėjų kolegija konstatavo, jog Taisyklių 5.2 ir 66 punktai prieštarauja Įmonių bankroto įstatymo 37 straipsnio 6 dalies 4 punktui bei Vyriausybės nutarimo 3.3 punktui.

[2009 m. vasario 26 d. išplėstinės teisėjų kolegijos sprendimas administracinėje byloje Nr. I⁴⁴⁴-6/2009. Procesinio sprendimo kategorija 17.1]

Draudimas žemesnės galios teisės aktais reguliuoti visuomeninius santykius, kurie gali būti reguliuojami tik įstatymu, buvo akcentuojamas ir administracinėje byloje Nr. I⁵⁷⁵-19/2009. Šioje byloje išplėstinė teisėjų kolegija tyrė, ar Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2003 m. gruodžio 19 d. įsakymu Nr. 684 patvirtintų Pavojingų atliekų tvarkymo licencijavimo taisyklių 25 punkto 4 papunktis (Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2003 m. gruodžio 19 d. įsakymo Nr. 684 redakcija), 25 punkto 2 papunktis (2008 m. liepos 8 d. įsakymo Nr. D1-369 redakcija) neprieštaravo Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymo 35 straipsniui (2002 m. liepos 1 d. įstatymo Nr. IX-1004 redakcija), pagal kurį asmenys, pažeidę šio Įstatymo reikalavimus, atsako įstatymų nustatyta tvarka.

Pavojingų atliekų tvarkymo licencijavimo taisyklių 25 punkto 4 papunktyje (Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2003 m. gruodžio 19 d. įsakymo Nr. 684 redakcija) ir 25 punkto 2 papunktyje (2008 m. liepos 8 d. įsakymo Nr. D1-369 redakcija) buvo nustatyta, kad „Institucija panaikina Licencijos galiojimą, kai: <...> įmonė, kurios Licencijos galiojimas buvo sustabdytas, per nustatytą laikotarpį nepašalina nurodytų pažeidimų“. Išplėstinės teisėjų kolegijos nuomone, minėta priemonė (licencijos panaikinimu) siekiama ne tik ir ne tiek nubausti teisės pažeidėją – ūkio subjektą, bet pirmiausia užkirsti kelią ūkio subjektui, turinčiam licenciją, vykdyti atitinkamą veiklą, verstis atitinkama licencijuojama veikla, idant nebūtų daroma žala teisės saugomoms ir ginamoms vertybėms. Kitaip tariant, ši priemonė visų pirma yra prevencinio poveikio priemonė. Kita vertus, šia priemone yra daromas ir neigiamas poveikis ūkio subjektui, todėl ji kartu yra ir teisinė sankcija – ekonominė uždraudimo sankcija.

Atsižvelgusi į Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje, kurioje buvo nagrinėjami įvairūs ekonominių uždraudimo sankcijų teisinio reguliavimo aspektai, pateiktus išaiškinimus, išplėstinė teisėjų kolegija nusprendė, kad Atliekų tvarkymo įstatymo 35 straipsnio nuostata, jog asmenys, pažeidę šio įstatymo reikalavimus, atsako įstatymų nustatyta tvarka, implikuoja reikalavimą laikytis konstitucinio teisinės valstybės principo ir jo

suponuojamos visų teisės aktų hierarchijos taikant teisinę atsakomybę. Šios konkrečios bylos kontekste – tokį teisinį reguliavimą, kad tam tikri su atsakomybe už Atliekų tvarkymo įstatymo pažeidimus susiję klausimai turi būti reglamentuojami ne žemesnės galios nei įstatymas teisės aktu. Išplėstinė teisėjų kolegija taip pat pažymėjo, kad tai, jog pagal Civilinio kodekso 2.78 straipsnį Vyriausybei (jei kituose įstatymuose nenustatyta ko kita) pavedama patvirtinti licencijavimo taisykles, o jose turi būti nurodoma licencijos galiojimo sustabdymo bei panaikinimo atvejai ir tvarka, dar nereiškia, kad Civilinis kodeksas nustato licencijos panaikinimą, kaip bendro pobūdžio ekonominę uždraudimo sankciją, visoms Lietuvos Respublikoje licencijuojamoms veikloms, ir kad Vyriausybė (ar jos įgaliota institucija kitų įstatymų nustatytais atvejais) gali nustatyti licencijos panaikinimą, kaip ekonominę uždraudimo sankciją, vien tik Civilinio kodekso 2.78 straipsnio nuostatų pagrindu.

Įvertinusi išdėstytus argumentus, išplėstinė teisėjų kolegija konstatavo, kad Pavojingų atliekų tvarkymo licencijavimo taisyklių 25 punkto 4 papunktis (Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2003 m. gruodžio 19 d. įsakymo Nr. 684 redakcija), 25 punkto 2 papunktis (2008 m. liepos 8 d. įsakymo Nr. D1-369 redakcija) prieštaravo konstituciniam teisinės valstybės principui ir Atliekų tvarkymo įstatymo 35 straipsniui.

[2009 m. balandžio 6 d. išplėstinės teisėjų kolegijos sprendimas administracinėje byloje Nr. I⁵⁷⁵-19/2009. Procesinio sprendimo kategorija 17.1]

Kalbant apie bendrosios kompetencijos ar specializuoto teismo teisę nutartimi kreiptis su prašymu patikrinti, ar konkretus norminis administracinis aktas (ar jo dalis) atitinka įstatymą ar Vyriausybės norminį aktą, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas vėl daug dėmesio skyrė reikalavimų, taikomų pareiškimams ištirti norminių administracinių aktų teisėtumą, aiškinimui. Administracinėje byloje Nr. I⁴⁴²-20/2009 išplėstinė teisėjų kolegija priminė, kad pagal Administracinių bylų teisenos įstatymo 113 straipsnio 1 dalies 6 punktą, bendrosios kompetencijos ar specializuoto teismo priimamoje nutartyje turi būti nurodyta, kokiais teisiniais argumentais besikreipiantis teismas grindžia savo abejonę dėl ginčijamo akto (ar jo dalies) teisėtumo. Nutartyje taip pat turi būti aiškiai ir tiksliai suformuluotas teismo, kuris kreipiasi, prašymas administraciniam teismui. Išplėstinė teisėjų kolegija, aiškindama šias Administracinių bylų teisenos įstatymo nuostatas, pažymėjo, kad teismai, kreipdamiesi į administracinį teismą su prašymu ištirti, ar norminis administracinis aktas (jo dalis), kuris turi būti

taikomas nagrinėjamoje byloje, atitinka įstatymą ar Vyriausybės norminį aktą, ir argumentuodami savo nuomonę dėl norminio administracinio akto prieštaravimo įstatymui ar Vyriausybės norminiam aktui, negali apsiriboti vien bendro pobūdžio teiginiais, taip pat tuo, kad norminis administracinis aktas, teismų manymu, prieštarauja įstatymui ar Vyriausybės norminiam aktui, bet privalo aiškiai nurodyti, kurie ginčijamo administracinio akto punktai (jų pastraipos ar punktų papunkčiai), kokia apimtimi, jų nuomone, prieštarauja įstatymui ar Vyriausybės norminiam aktui, ir savo poziciją dėl kiekvienos ginčijamo norminio administracinio akto (jo dalies) nuostatos atitikties įstatymui ar Vyriausybės norminiam aktui turi pagrįsti aiškiai suformuluotais teisiniais argumentais. Teismas, formuluodamas teisinius argumentus, keliančius abejonių dėl norminio administracinio akto teisėtumo, turi išnagrinėti tiek byloje taikytino norminio administracinio akto (jo dalies) turinį, tiek aukštesnės galios teisės akto (įstatymo ar Vyriausybės norminio akto) turinį ir pateikti savo nuomonę dėl prieštaravimų tarp šių aktų.

[2009 m. balandžio 3 d. nutartis administracinėje byloje **Nr. I⁴⁴²-20/2009**. Procesinio sprendimo kategorija 17.1]

Bylas dėl teritorinių ar savivaldybių administravimo subjektų priimtų norminių administracinių aktų teisėtumo nagrinėja apygardų administraciniai teismai – kaip pirmosios instancijos teismai. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas nagrinėja bylas pagal apeliacinius skundus dėl tokiose bylose priimtų sprendimų.

2009 m. gegužės 4 d. teisėjų kolegija priėmė nutartį administracinėje byloje **Nr. A⁴³⁸-560/2009** dėl Ignalinos rajono savivaldybės tarybos 2007 m. rugsėjo 27 d. sprendimo Nr. T-116 „Dėl Ignalinos rajono savivaldybės tarybos veiklos reglamento pakeitimo“, ta dalimi, kuria nustatyta, jog merui su jo veikla susijusioms kanceliarijos, pašto, telefono, interneto, transporto išlaidoms kas mėnesį mokama 2,5, o mero pavaduotojui – 1,5 minimalios mėnesinės algos (MMA) dydžio išmoka, atitikties Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 26 straipsnio 1 daliai, 29¹ straipsnio 2 dalies 6 punktui ir Lietuvos Respublikos valstybės politikų, teisėjų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymo 3 straipsnio 1 daliai. Teisėjų kolegija, remdamasi viešosios teisės principu „draudžiama viskas, kas nėra leista“, nusprendė, kad savivaldybių tarybų teisė numatyti išmokas dėl patirtų išlaidų tarybos nariams negali būti aiškinama plečiamai, kaip suteikianti įgaliojimus numatyti išmokas ne tik tarybos nariams, bet ir papildomas išmokas merams

bei jų pavaduotojams. Išmokos, susijusios su kanceliarijos, pašto, telefono, interneto, transporto išlaidomis, yra tikslinės, kuriomis siekiama atlyginti tas išlaidas, kurias patiria tarybos nariai, vykdydami savo veiklą dėl jų funkcijų ypatybių, pvz., efektyvaus bendravimo su rinkėjais ir pan., ir kurių nepadengia savivaldybės administracija. Išmokų, skiriamų kanceliarijos, pašto, telefono, transporto išlaidoms, kurias patiria meras ar jo pavaduotojas, klausimas nėra reguliuojamas Vietos savivaldos įstatymo 26 straipsnio 1 dalyje. Išmokos merams ar jų pavaduotojams nėra numatytos nei kituose Vietos savivaldos įstatymo straipsniuose, nei Valstybės politikų, teisėjų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatyme. Už mero, tarybos narių, sekretoriato ir savivaldybės kontrolieriaus finansinį, ūkinį bei materialinį aptarnavimą yra atsakinga savivaldybės administracija (Vietos savivaldos įstatymo 29¹ str. 2 d. 6 p.), kurios gaunamų lėšų panaudojime numatytas ir mero fondas. Atsižvelgusi į paminėtus argumentus, teisėjų kolegija konstatavo, kad Ignalinos rajono savivaldybės tarybos 2007 m. kovo 28 d. sprendimu Nr. T-907 patvirtinto Ignalinos rajono savivaldybės tarybos veiklos reglamento XX skyriaus „Atlyginimas ir kompensacijos Tarybos nariams“ 6 punktas, ta apimtimi, kuria numatytos papildomos išmokos merui ir jo pavaduotojui, prieštarauja Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 26 straipsnio 1 daliai.

[2009 m. gegužės 4 d. nutartis administracinėje byloje **Nr. A⁴³⁸-560/2009**. Procesinio sprendimo kategorija 17.2]

1.2. Bylos dėl mokesčių teisinių santykių

Kaip ir kiekvienais metais, didelę dalį Vyriausiojo administracinio teismo 2009 metais išnagrinėtų bylų sudarė mokesčiai ginčai. Šioje srityje teismas ne tik sėkmingai rėmėsi ilgamete savo praktika, bet ir toliau ją plėtojo bei vystė.

Didžiausią dalį bylose, susijusiose su netiesioginiais mokesčiais, sudarė ginčai dėl pridėtinės vertės mokesčio (toliau – ir PVM) bei mokesčių mokėtojų teisės į šio mokesčio atskaitą realizavimo. Šiuo klausimu paminėtinas 2009 m. rugsėjo 21 d. sprendimas administracinėje byloje **Nr. A⁵⁵⁶-963/2009**, kurioje mokesčių administratorius pareiškė teisės į PVM atskaitą paneigimą, be kita ko, grindė aplinkybe, kad įsigytos prekės (paslaugos) akivaizdžiai nebuvo skirtos PVM apmokestinamų prekių tiekimui ar paslaugų teikimui bei išlaidos nebuvo skirtos pajamoms uždirbti.

Šioje byloje teisėjų kolegija, siekdama atskleisti, kada prekių ir paslaugų įsigijimas yra skirtas naudoti PVM veiklai, susijusiai su PVM apmokestinamų prekių tiekimu ar paslaugų teikimu Pridėtinės vertės mokesčio įstatymo 58 straipsnio 1 dalies prasme, rėmėsi Europos Bendrijų Teisingumo Teismo (toliau – ir Teisingumo Teismas) praktika.

Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija nurodė, kad Teisingumo Teismas ne kartą yra pabrėžęs, jog tam, kad apmokestinamajam asmeniui būtų pripažinta teisė į PVM atskaitą ir nustatyta tokios teisės apimtis, iš principo yra būtinas tiesioginio ir betarpiško ryšio egzistavimas tarp konkretaus pirkimo sandorio ir vieno arba kelių konkrečių pardavimo sandorių, suteikiančių teisę į atskaitą (žr. Teisingumo Teismo 2000 m. birželio 8 d. sprendimą *Midland Bank* byloje, Nr. C-98/98, par. 24; 2001 m. vasario 22 d. sprendimą *Abbey National* byloje, Nr. C-408/98, par. 26; 2005 m. kovo 3 d. sprendimą *Fini H* byloje, Nr. C-32/03, par. 26). Kita vertus, teisė į atskaitą taip pat suteikiama mokesčių mokėtojui, net jei nėra tiesioginio ir betarpiško ryšio tarp konkretaus pirkimo sandorio ir vieno ar kelių konkrečių pardavimo sandorių, suteikiančių teisę į atskaitą, jei ginčijamos išlaidos už paslaugas sudaro dalį jo bendrųjų išlaidų ir yra sudedamoji jo tiekiamų prekių ar teikiamų paslaugų kainos dalis (žr. Teisingumo Teismo 2007 m. vasario 8 d. sprendimą *Investrand BV* byloje, Nr. C-435/05, 24 par.). Todėl konkrečiu atveju gali reikėti nustatyti, ar, atsižvelgiant į Bendrijos teismų praktiką, byloje ginčijamos išlaidos yra bendrosios išlaidos, turinčios tiesioginį ir betarpišką ryšį su visa mokesčių mokėtojo veikla (žr., pagal analogiją, Teisingumo Teismo 2007 m. vasario 8 d. sprendimą *Investrand BV* byloje, Nr. C-435/05, par. 29, 36). Pareiga nustatyti tiesioginį ir betarpišką ryšį konkrečioje byloje, įvertinus visas susijusias aplinkybes, tenka nacionaliniams teismams (minėto Teisingumo Teismo sprendimo *Midland Bank* byloje, Nr. C-98/98, par. 33).

Vadovaudamasi paminėta Teisingumo Teismo praktika, Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija nusprendė, kad pareiškėjo teisė į sumokėtų pirkimo PVM sumų atskaitymą galėtų būti realizuota tik pripažinus, jog minėtų pirkimų išlaidos gali būti priskirtos jo bendrosioms išlaidoms, turinčioms tiesioginį ir betarpišką ryšį su visa pareiškėjo ekonomine veikla. Taip pat tam, kad bendrosios išlaidos galėtų turėti tiesioginį ir betarpišką ryšį su vykdoma ekonomine veikla, šios išlaidos, be kita ko, turi būti įprastos ir iš esmės reikalingos tokiai veiklai vykdyti.

Kadangi byloje nebuvo pakankamų įrodymų, galinčių pagrįsti tiesioginį ir betarpišką ryšį tarp įsigytų prekių (paslaugų) ir mokesčių mokėtojo vykdytos ekonominės veiklos, teisėjų kolegija konstatavo, jog pareiškėjo teisė

į ginčo PVM sumų atskaitą negali būti realizuota Pridėtinės vertės mokesčio įstatymo 58 straipsnio 1 dalies 1 punkto pagrindu.

[2009 m. rugsėjo 21 d. sprendimas administracinėje byloje **Nr. A⁵⁵⁶-963/2009**. UAB „Medikona“ prieš *Valstybinę mokesčių inspekciją prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos*. Procesinio sprendimo kategorija 9.2; 9.3]

Klausimas, ar Lietuvoje įsikūrusio paslaugų teikėjo kitoje valstybėje narėje įsikūrusiam apmokestinamajam asmeniui teiktos renginių organizavimo paslaugos yra laikytinos reklama PVM įstatymo prasme, buvo sprendžiamas administracinėje byloje **Nr. A⁴³⁸-614/2009**.

Šioje byloje, atsižvelgusi į Teisingumo Teismo praktiką, Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija nurodė, jog reklama laikytina informacija, įvairiomis formomis (*inter alia* įvairių renginių metu) skleidžiama neapibrėžtam potencialių prekių (paslaugų) pirkėjų ratui (visuomenei), siekiant paskatinti įsigyti tiekiamų prekių (teikiamų paslaugų). Tuo tarpu informacija, nukreipta į konkretų, iš anksto žinomų asmenų ratą, kurie patys nėra potencialūs reklamuojamų prekių pirkėjai, bei tokios informacijos sklaidos būdai ir formos (pvz., seminarai ar pramoginio pobūdžio renginiai) negali būti laikomi reklaminiais renginiais. Esant šioms aplinkybėms, teisėjų kolegija konstatavo, jog pareiškėjo Lietuvoje įsigytos ir užsienio įmonei perparduotos paslaugos, susijusios su renginių, skirtų konkrečių sričių gydytojams, farmacijos specialistams, organizavimu, neatitinka reklamos paslaugų požymių, todėl jie turi būti vertinami kaip reprezentaciniai renginiai ar mokymai (priklausomai nuo perparduodamų paslaugų pobūdžio) PVM įstatymo prasme.

[2009 m. birželio 29 d. nutartis administracinėje byloje **Nr. A⁴³⁸-614/2009**. *Pfizer Luxembourg SARL* prieš *Valstybinę mokesčių inspekciją prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos*. Procesinio sprendimo kategorija 9.2; 9.3]

2009 m. kovo 10 d. nutartyje administracinėje byloje **Nr. A⁴⁴²-376/2009** buvo išaiškinta, kam tenka pareiga įrodyti, ar 0 procentų PVM tarifas buvo pritaikytas pagrįstai.

Šioje byloje buvo sprendžiamas ginčas dėl to, ar mokesčių mokėtojo (pareiškėjo) mokesčių administratoriui pateikti įrodymai patvirtina faktą, jog parduotos prekės, kurios buvo apmokestintos taikant 0 procentų PVM tarifą, buvo išgabentos iš Lietuvos Respublikos teritorijos į kitą valstybę narę.

Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija pirmiausia nurodė, kad Bendrijų teisė tiesiogiai nenustato, kam tenka pareiga įrodyti aplinkybę, jog prekės buvo išgabentos iš valstybės narės teritorijos, tačiau 1977 m.

gegužės 17 d. Šeštosios Tarybos direktyvos 77/388/EEB dėl valstybių narių apyvartos mokesčių įstatymų derinimo – Bendra pridėtinės vertės mokesčio sistema: vienodas vertinimo pagrindas, iš dalies pakeistos 2000 m. spalio 17 d. Tarybos direktyva 2000/65/EB, 28c straipsnio A skirsnio pirmoji pastraipa pareigą nustatyti tiekimo Bendrijos viduje atleidimo nuo mokesčio taikymo sąlygas, kurios, be kita ko, turėtų užkirsti kelią mokesčių vengimui ar piktnaudžiavimui, paveda valstybėms narėms.

Pagal Pridėtinės vertės mokesčio įstatymo 56 straipsnio 1 dalį pareiga įrodyti 0 procentų PVM tarifo pritaikymo pagrįstumą tenka ši tarifą pritaikiusiam PVM mokėtojui, kuris privalo turėti įrodymus, kad prekės išgabentos iš šalies teritorijos, o tais atvejais, kai 0 procentų PVM tarifas taikomas prekes tiekiant kitoje valstybėje narėje registruotam PVM mokėtojui, – ir įrodymus, kad asmuo, kuriam prekės išgabentos, yra kitoje valstybėje narėje registruotas PVM mokėtojas. Vertindama, ar šis nacionalinėje teisėje įtvirtintas reikalavimas atitinka Bendrijų teisėje įtvirtintus saugumo, proporcingumo bei PVM neutralumo principus, Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija pažymėjo, jog Teisingumo Teismas yra pripažinęs, kad panaikinus sienų kontrolę tarp valstybių narių, mokesčių institucijos tikrinimą, ar prekės tebėra tiekimo valstybės narės teritorijoje, iš esmės atlieka remdamasis mokesčių mokėtojų pateiktais įrodymais bei jų deklaracijomis (Teisingumo Teismo 2007 m. rugsėjo 27 d. sprendimas *Teleos ir kt.* byloje, Nr. C-409/04, par. 44), todėl principas, pagal kurį teisės naudotis leidimu nukrypti arba atleidimu nuo mokesčio įrodinėjimo našta tenka tam, kuris prašo leisti naudotis tokia teise, nepažeidžia Bendrijos teisės (Teisingumo Teismo 2007 m. rugsėjo 27 d. sprendimas *Twoh International BV* byloje, Nr. C-184/05, par. 26).

Atsižvelgusi į išdėstyta, Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija padarė išvadą, kad pareiga įrodyti, jog prekės buvo išgabentos iš Lietuvos Respublikos teritorijos, pagrįstai tenka PVM mokėtojui, pritaikiusiam 0 procentų PVM tarifą.

[2009 m. kovo 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁴⁴²-376/2009. L. S. įmonė „Padangų bazė“ prieš Valstybinę mokesčių inspekciją prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos. Procesinio sprendimo kategorija 9.3.3.3]

Gyventojų pajamų mokesčio srityje Vyriausiasis administracinis teismas toliau nuosekliai vystė ankstesniais metais suformuotas teisės aiškinimo ir taikymo taisykles, susijusias su fizinio asmens Lietuvos Respublikoje vykdomos ūkinės-ekonominės veiklos pripažinimu individualia veikla Gyventojų pajamų mokesčio įstatymo prasme.

Pavyzdžiui, administracinėje byloje Nr. A⁴⁴²-66/2009 išplėstinė Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija, be kita ko, sprendė, ar mokesčių administratorius turi teisę vertinti mokesčių mokėtojo veiklą, vykdytą iki 2003 m. sausio 1 d., siekdamas po šios datos gyventojų gautas pajamas pripažinti individualios veiklos pajamomis.

Byloje apeliantai, neigdami veiklos tęstinumą, kaip vieną iš privalomųjų individualios veiklos požymių, nurodė, jog, atlikdamas jų veiklos mokesčių patikrinimą už 2003–2004 metus, mokesčių administratorius nepagrįstai analizavo ir vertino iki 2003 m. sausio 1 d. vykdytus nekilnojamojo turto objektų pirkimo ir pardavimo sandorius, nes individualios veiklos sąvoka pirmą kartą buvo apibrėžta tik nuo 2003 m. sausio 1 d. įsigaliojusiame Gyventojų pajamų mokesčio įstatyme.

Vyriausiojo administracinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija vertino, kad aplinkybė, jog iki 2003 m. sausio 1 d. galioję mokesčių įstatymai nenumatė tokio mokesčio objekto kaip individualios veiklos pajamos, reiškia tai, kad iki 2003 m. sausio 1 d. gyventojų (fizinių asmenų) gautos pajamos negali būti apmokestintos taikant nuo 2003 m. sausio 1 d. įsigaliojusias nuostatas, skirtas individualios veiklos pajamų apmokestinimui, nes tai pažeistų teisės teorijoje visuotinai pripažįstamą teisinio reguliavimo taisyklę *lex retro non agit* (teisės aktas neturi atgalinio veikimo galios). Tačiau tai, kad įstatymų leidėjas apibrėžė individualios veiklos sąvoką tik nuo 2003 m. sausio 1 d. įsigaliojusiame Gyventojų pajamų mokesčio įstatyme, nereiškia, jog gyventojai iki minėtos datos nevykdė individualios veiklos požymius atitinkančios veiklos ir negavo ar nesiekė gauti pajamų (ekonominės naudos) iš šios veiklos.

Išplėstinė teisėjų kolegija pabrėžė, kad Gyventojų pajamų mokesčio įstatymas nenumato jokių išimčių tiems asmenims, kurie po šio įstatymo įsigaliojimo toliau verčiasi iki 2003 m. sausio 1 d. pradėta vykdyti savarankiška veikla, siekdami pajamų ar kitokios ekonominės naudos. Įstatymų leidėjas nenustatė, kad apmokestinama tik individualios veiklos požymius atitinkanti veikla, kuri pradėta vykdyti nuo 2003 m. sausio 1 d. Vyriausiojo administracinio teismo išplėstinės teisėjų kolegijos teigimu, tai, jog nuo 2003 m. sausio 1 d. įsigaliojusiu Gyventojų pajamų mokesčio įstatymu ši veikla tapo apmokestinama specifiniu būdu, savaime nereiškia, kad nustatant, ar verčiamasi individualia veikla, galima atsižvelgti tik į aplinkybes, atsiradusias po Gyventojų pajamų mokesčio įstatymo įsigaliojimo.

Kadangi apžvelgiamoje administracinėje byloje apeliančių iki 2003 m. sausio 1 d. pardavus nekilnojamojo turto objektus gautos pajamos nebuvo apmokestintos taikant Gyventojų pajamų mokesčio įstatymą, o mokesčių

administratorius iki minėtos datos pareiškėjų vykdytus nekilnojamojo turto įsigijimo ir pardavimo sandorius vertino tik kaip įrodymus, faktiškai pagrindžiančius individualios veiklos tęstinumo požymį, išplėstinė teisėjų kolegija minėtus apeliančių argumentus atmetė kaip nepagrįstus.

[2009 m. vasario 9 d. išplėstinės teisėjų kolegijos nutartis administracinėje byloje Nr. A⁴⁴²-66/2009. A. B. ir N. B. prieš *Valstybinę mokesčių inspekciją prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos*. Procesinio sprendimo kategorija 9.1.5]

Vyriausiajame administraciniame teisme sulaukta ir nemažai skundų dėl mokesčių administratoriaus veiksmų, atliekant teisės aktuose numatytas mokesčių administravimo procedūras. Iš jų pirmiausia paminėtina administracinė byla Nr. A⁴³⁸-663/2009, kurioje buvo nagrinėjama, ar Lietuvos Respublikos mokesčių administratorius gali atsisakyti išieškoti mokestinę nepriemoką pagal Europos Sąjungos kompetentingos institucijos prašymą.

Pastarojoje byloje mokesčių administratorius atsisakė tenkinti mokesčių mokėtojo prašymą pripažinti jo skolą, išieškomą pagal Vokietijos Federacinės Respublikos kompetentingos institucijos prašymą, beviltiška, motyvuodamas aplinkybe, jog tokį sprendimą gali priimti tik ta Europos Sąjungos valstybės narės kompetentinga institucija, pagal kurios prašymą mokestinė nepriemoka yra išieškoma.

Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija pažymėjo, jog pagal Lietuvos Respublikos pagalbos Europos Sąjungos valstybių narių institucijoms išieškant reikalaujamas skolas, susijusias su rinkliavomis, muitais, mokesčiais ir kitomis pinigų sumomis, teikimo ir naudojimosi kitų Europos Sąjungos valstybių narių institucijų teikiama pagalba išieškant minėtas pinigų sumas įstatymo 7 straipsnį, Lietuvos Respublikos kompetentinga institucija pareiškėjo (Europos Sąjungos valstybės narės) prašyme nurodytas pinigų sumas išieško pagal tokias pat jos veiklą reglamentuojančiuose teisės aktuose nustatytas procedūras, taikomas tiesioginiams asmenų įsiskolinimams išieškoti. Pagal minėto įstatymo 15 straipsnio 1 dalį, Lietuvos Respublikos kompetentinga institucija gali atsisakyti patenkinti reikalavimą ir taikyti išieškojimo užtikrinimo priemonę, jei skolos išieškojimas dėl skolininko padėties Lietuvos Respublikoje lemtų didelius ekonominius arba socialinius sunkumus. Tačiau toks atsisakymas turi būti pagrįstas tokiomis pat Lietuvos Respublikos kompetentingos institucijos veiklą reglamentuojančiuose teisės aktuose nurodytomis aplinkybėmis, kuriomis neišieškomi tiesioginiai asmenų įsiskolinimai. Atsižvelgdama į paminėtą, teisėjų kolegija konstatavo,

kad Lietuvos Respublikos kompetentingai institucijai yra suteikta teisė spręsti atsisakymo patenkinti reikalavimą ir taikyti išieškojimo užtikrinimo priemonę, jei skolos išieškojimas dėl skolininko padėties Lietuvos Respublikoje lemtų didelius ekonominius arba socialinius sunkumus, klausimą, remiantis Mokesčių administravimo įstatymo 113 straipsnyje nustatytais taisyklėmis.

[2009 m. birželio 1 d. nutartis administracinėje byloje **Nr. A⁴³⁸-663/2009**. R. M. prieš *Panevėžio apskrities valstybinę mokesčių inspekciją*. Procesinio sprendimo kategorija 8.1.6]

Mokestinių nepriemokų priverstinio išieškojimo srityje paminėtina ir administracinė byla **Nr. A⁵⁵⁶-699/2009**, kurioje Vyriausiasis administracinis teismas nusprendė, jog priimdamas sprendimą dėl mokestinės nepriemokos išieškojimo, mokesčių administratorius privalo aiškiai nurodyti, koks yra šio išieškojimo faktinis pagrindas.

Byloje ginčas kilo dėl vietos mokesčių administratoriaus sprendimo išieškoti mokestinę nepriemoką iš pareiškėjo turto, o būtent dėl to, jog, kaip nurodė pareiškėjas, iš minėto sprendimo nėra aišku, už ką bei už kokį laikotarpį nuspręsta išieškoti mokestinę nepriemoką.

Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija pažymėjo, kad nors buvo paisyta teisės aktų nustatytos formos priimant ginčijamą sprendimą reikalavimų, vis dėlto, įvertinus jo turinį, akivaizdu, jog trūksta informacijos, kuria remiantis būtų galima spręsti, koks mokestinio įsipareigojimo neįvykdymas suponavo sprendimą išieškoti mokestinę nepriemoką ir už kokį laikotarpį. Pasak teisėjų kolegijos, mokesčių administratorius turi ne tik teisę priimti sprendimą dėl priverstinio išieškojimo, bet ir pareigą priimti mokesčių mokėtojų jam realiai suvokiamą sprendimą. Taip yra paisoma teisių bei pareigų vienovės principo ir apmokestinimo aiškumo principo.

[2009 m. birželio 12 d. nutartis administracinėje byloje **Nr. A⁵⁵⁶-699/2009**. R. I. U. prieš *Kauno apskrities valstybinę mokesčių inspekciją*. Procesinio sprendimo kategorija 8.1.6]

Spręsdamas mokestinius ginčus, 2009 metais Vyriausiasis administracinis teismas taip pat toliau plėtojo savo praktiką administracinėse bylose, susijusiose su mokesčių administratoriaus atliekamu mokesčių mokėtojo mokestiniu patikrinimu.

Klausimas dėl mokesčių administratoriaus teisės pratęsti mokesčių mokėtojo mokestinio patikrinimo, atliekamo mokesčio administratoriaus buveinėje, terminą buvo sprendžiamas administracinėje byloje **Nr. A⁴³⁸-**

547/2009. Pareiškėjas prašė pripažinti Panevėžio apskrities valstybinės mokesčių inspekcijos sprendimą pratęsti jo mokestinį patikrinimą neteisėtu ir jį panaikinti bei įpareigoti baigti mokestinį patikrinimą per teismo nustatytą protingą terminą.

Kaip nurodė Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija, norminiuose teisės aktuose skirtingai reglamentuojama mokestinio patikrinimo, atliekamo nuvykus pas mokesčių mokėtoją, ir mokestinio patikrinimo, atliekamo mokesčių administratoriaus buveinėje, terminai, jų skaičiavimo tvarka ir pratęsimo atvejai. Atliekant mokesčių mokėtojo veiklos mokestinį patikrinimą mokesčių administratoriaus buveinėje privalomi šio patikrinimo atlikimo terminai teisės normomis iš anksto nenustatomi, o mokesčių administratoriui suteikiama diskrecijos teisė pasirinkti mokestinio patikrinimo trukmę, atsižvelgiant į vienintelę imperatyvaus pobūdžio sąlygą – būtinybę užtikrinti, kad mokestinis patikrinimas būtų atliktas per objektyviai įmanomą kuo trumpesnę laikotarpį. Teisėjų kolegija pažymėjo, jog tokia sąlyga iš esmės reiškia tai, kad mokesčių administratoriaus pasirinkimo teisė pratęsti mokestinio patikrinimo trukmę nėra absoliuti, bet privalo būti realizuojama atsižvelgiant į objektyvius faktorius, t. y. objektyvią būtinybę (objektyvias priežastis) atlikti tam tikrus patikrinimo veiksmus (pvz., išreikalauti papildomus dokumentus, informaciją ir pan.). Šioje byloje buvo nustatyta, kad minėti reikalavimai pažeisti nebuvo, nes egzistavo objektyvios aplinkybės, dėl kurių reikėjo pratęsti mokestinio patikrinimo terminą.

[2009 m. balandžio 27 d. sprendimas administracinėje byloje **Nr. A^{438-547/2009.}** UAB „Klaipėdos hidrotechnika“ prieš Panevėžio apskrities valstybinę mokesčių inspekciją. Procesinio sprendimo kategorija 9.9]

Centrinio mokesčių administratoriaus leidimo vietos mokesčių administratoriui atlikti pakartotinį mokestinį patikrinimą teisinis statusas buvo atskleistas administracinėje byloje **Nr. A^{556-670/2009.}** Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija šioje byloje konstatavo, kad minėtas leidimas dėl pakartotinio mokestinio patikrinimo atitinka individualaus teisės akto definiciją, sukelia tam tikras teises pasekmes tiek vietos mokesčių administratoriui, tiek tikrintinam asmeniui, todėl gali būti skundžiamas Administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka. Teisėjų kolegijos vertinimu, be pastarojo akto vietos mokesčių administratoriaus veiksmai, nusprendus atlikti atitinkamo asmens pakartotinį mokestinį patikrinimą, atsižvelgiant į pakartotinio mokestinio patikrinimo atlikimo pagrindą, nebūtų teisėti (Mokesčių administravimo įstatymo 118 str. 1 d. 4 p.).

[2009 m. gegužės 28 d. nutartis administracinėje byloje **Nr. A⁵⁵⁶-670/2009**. UAB „Vikstata“ prieš *Valstybinę mokesčių inspekciją prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos*. Procesinio sprendimo kategorija 9.8.3; 9.9]

Iš bylų, susijusių su muitinės veikla, paminėtina administracinė byla **Nr. A¹⁴³-589/2009**, kurioje buvo sprendžiamas klausimas dėl turto muitinio įvertinimo ataskaitos teisinio statuso, kai ją sudaro turto vertintojas, kuriam išduotas turto vertintojo kvalifikacijos pažymėjimas yra nebegaliojantis.

Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija byloje pirmiausia pažymėjo, kad Turto ir verslo vertinimo pagrindų įstatymo 24 straipsnio 1 ir 3 dalyse bei 23 straipsnyje yra pateiktos tarpusavyje susijusios nuostatos dėl turto vertinimo ataskaitos formos ir jos turinio. Šios nuostatos yra vientisos, t. y. neatskiriamos viena nuo kitos. Tai reiškia, kad Turto ir verslo vertinimo pagrindų įstatymo 24 straipsnio 3 dalis, kurioje yra nustatyta turto vertinimo ataskaitos reikšmė jos turinio prasme, turi ir gali būti taikoma kartu su šio straipsnio 1 dalimi, kurioje kalbama apie tokios ataskaitos juridinę galią (pagal šią teisės normą, turto vertinimo ataskaita turi juridinę galią, jeigu ji atitinka šio įstatymo 23 straipsnyje nurodytus reikalavimus). Pagal Turto ir verslo vertinimo pagrindų įstatymo 23 straipsnio 1 dalies 1 punktą, turto vertinimo ataskaitą sudaro ir pasirašo nepriklausomas turto vertintojas, tačiau šioje nuostatoje nėra pateikta turto vertintojo sąvoka, todėl ją aiškinant būtina vadovautis Turto ir verslo vertinimo pagrindų įstatymo 2 straipsnio 5 dalyje įtvirtintu šios sąvokos apibrėžimu (pagal jį, turto vertintojas – fizinis asmuo, turintis Lietuvos Respublikos audito, apskaitos ir turto vertinimo instituto išduotą turto vertintojo kvalifikacijos pažymėjimą ir besiverčiantis turto vertinimo veikla). Atsižvelgusi į išdėstytą, Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija konstatavo, kad tik atitinkamą turto vertintojo kvalifikacijos pažymėjimą turinčio asmens sudaryta turto vertinimo ataskaita laikytina tinkama Turto ir verslo vertinimo pagrindų įstatymo taikymo prasme.

[2009 m. gegužės 5 d. nutartis administracinėje byloje **Nr. A¹⁴³-589/2009**. UAB „Kniupsius“ prieš *Muitinės departamentą prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos*. Procesinio sprendimo kategorija 10.4]

1.3. Bylos dėl konkurencijos teisinių santykių

2009 metai pasižymėjo ir negausia, tačiau reikšminga Vyriausiojo administracinio teismo praktika, susijusia su konkurencijos teisinius santykius reglamentuojančių teisės aktų aiškinimu ir taikymu.

Klausimas, ar santykinai koncentruotoje oligopolinėje rinkoje veikiančių ūkio subjektų pastovus keitimasis informacija apie pardavimų apimtis laikytinas pažeidžiančiu Konkurencijos įstatymo 5 straipsnio 1 dalį, nustatančią, kad visi susitarimai, kuriais siekiama riboti konkurenciją arba kurie riboja ar gali riboti konkurenciją, yra draudžiami ir negalioja nuo jų sudarymo momento, buvo sprendžiamas administracinėje byloje Nr. A⁵⁰²-34/2009.

Vyriausiojo administracinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija sprendė, jog pagal Teisingumo Teismo praktiką, bylose dėl keitimosi informacija ši veikla pažeidžia konkurencijos taisykles, kai ji sumažina arba panaikina tam tikrą netikrumą dėl nagrinėjamos rinkos veikimo ir to pasekmė yra konkurencijos tarp įmonių apribojimas (Teisingumo Teismo 2006 m. lapkričio 23 d. sprendimas byloje *Asnef-Equifax*, Nr. C-238/05, par. 51). Pabrėžta, kad Europos Bendrijos steigimo sutarties 81 straipsniu draudžiamas tiek realus, tiek potencialus antikonkurencinis poveikis.

Apžvelgiamoje byloje bendrovės keitėsi individualaus pobūdžio, neapibendrinta, ne statistinio ir ne istorinio pobūdžio, o individualizuota ir pakankamai detalia informacija apie konkrečių ūkio subjektų (konkurentų) rinkos dalis ir pardavimų apimtis. Šios informacijos negalima laikyti sena ir nebeaktualia, nes ji buvo susijusi su metų ketvirčio rezultatais, ir minėta informacija, pasibaigus atitinkamam ketvirčiui, buvo apsieikiama pakankamai operatyviai. Be to, informacija nelaikytina vieša, nes ji nebuvo tokiu pat mastu, dažnumu ir turinio detalumu prieinama kitiems rinkos dalyviams ir (arba) vartotojams (pirkėjams). Visapusiškai įvertinusi pagrindines informacijos, kuria keitėsi bendrovės, charakteristikas, keitimosi ja dažni, jos neprieinamumą kitiems rinkos dalyviams ir kitas su ja susijusias aplinkybes, Vyriausiojo administracinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija pripažino, jog keitimasis šia informacija galėjo veikti įmonių elgesį rinkoje, nes jos galėjo stebėti ir, atsižvelgdamos į turimus duomenis, per tris ataskaitinius mėnesius priimti atitinkamus komercinius sprendimus bei pakankamai greitai sužinoti, koks yra tokių sprendimų rezultatas bendrame atitinkamų popieriaus rinkų kontekste.

Byloje taip pat buvo atmesti apelianų argumentai, kad per ketverius keitimosi informacija metus potencialus konkurencijos apribojimo poveikis turėjo realiai pasireikšti. Šiuo aspektu išplėstinė teisėjų kolegija pastebėjo, kad Europos Bendrijos steigimo sutarties 81 straipsniu draudžiamas tiek realus, tiek potencialus antikonkurencinis poveikis. Tą patvirtina ir Konkurencijos įstatymo 5 straipsnio 1 dalyje esanti nuostata, kad „visi susitarimai, <...> kurie <...> gali riboti konkurenciją, yra draudžiami <...>“.

Byloje taip pat buvo nustatyta, kad pirmosios instancijos teismas nusprendė sumažinti apelianui skirtą baudą, motyvuodamas tuo, kad įstatymai nenumato galimybės įskaityti į baudą kitam ūkio subjektui skirtiną baudą, o nagrinėtu atveju kita bendrovė, kuri taip pat buvo pripažinta padariusi konkurencijos teisės pažeidimą, buvo prijungta prie apelianto.

Šiuo klausimu išplėstinė teisėjų kolegija pažymėjo, kad Lietuvos įstatymai išties konkrečiai nenumato galimybės įskaityti į baudą kitam ūkio subjektui skirtiną baudą, tačiau jie taip pat nedraudžia ūkio subjektui, perėmusiam kito juridinio asmens, kuris teisiniu požiūriu pasibaigė, teises ir pareigas, priskirti atsakomybę už to asmens, kurio teises ir pareigas jis perėmė, padarytus konkurencijos teisės pažeidimus. Šiuo aspektu pastebėtina, jog pagal Pirmosios Instancijos Teismo praktiką, kai tarp pažeidimo padarymo ir momento, kai nagrinėjamas ūkio subjektas turi atsakyti už jį, asmuo, atsakingas už šio ūkio subjekto veiklą, teisiškai pasibaigė, visų pirma būtina nustatyti fizinių ir žmogiškųjų elementų junginį, kuris prisidėjo prie pažeidimo padarymo, o po to nustatyti asmenį, kuris tapo atsakingu už jų veikimą, taip išvengiant to, kad dėl asmens, atsakingo už jų veikimą tada, kai pažeidimas buvo padarytas, išnykimo ūkio subjektas išvengtų atsakomybės už jį (Pirmosios Instancijos Teismo 1991 m. gruodžio 17 d. sprendimas byloje *Enichem Anic SpA* prieš *Komisiją*, Nr. T-6/89, par. 237). Konkurencijos taisykles pažeidusio subjekto teisinės ar organizacinės reformos nebūtinai lemia tai, kad sukurta nauja įmonė nėra atsakinga už pirmtakės padarytus konkurencijos taisyklių pažeidimus, jei ekonominiu požiūriu abu subjektai sutampa (Teisingumo Teismo 2009 m. rugsėjo 24 d. sprendimas sujungtose bylose *Erste Group Bank AG ir kt.* prieš *Komisiją*, Nr. C-125/07 P, C-133/07 P, C-135/07 P ir C-137/07 P, par. 79). Kada nagrinėjamas ūkio subjektas nustoja egzistuoti sujungiant jį su pirkėju, pastarasis perima jo turtą ir atsakomybę už Bendrijos teisės pažeidimus (Pirmosios Instancijos Teismo 2006 m. gruodžio 14 d. sprendimas sujungtoje byloje *Raiffeisen Zentralbank Österreich AG* prieš *Komisiją*, Nr. nuo T-259/02 iki T-264/02 ir T-271/02, par. 326). *Suiker Unie* byloje Teisingumo Teismas, atsižvelgdamas į tai, kad naujas subjektas perėmė visas anksčiau egzistavusių ūkio subjektų teises ir pareigas, neprieštaravo tam, kad Komisija priskyrė atsakomybę už konkurencijos teisės pažeidimą naujam ūkio subjektui (Teisingumo Teismo 1975 m. gruodžio 14 d. sprendimas sujungtoje byloje *Coöperatieve Vereniging „Suiker Unie” UA ir kt.* prieš *Komisiją*, Nr. nuo 40 iki 48, 50, nuo 54 iki 56, 111, 113 ir 114/73, par. 80, 84).

Atsižvelgusi į tai, Vyriausiojo administracinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija nusprendė, kad Konkurencijos taryba galėjo apelianui priskirti

atsakomybę už prie jo prijungtos bendrovės konkurencijos teisės pažeidimus, padarytus iki jos prijungimo.

[2009 m. spalio 16 d. išplėstinės kolegijos nutartis administracinėje byloje **Nr. A⁵⁰²-34/2009**. UAB „*Schneidersöhne Baltija*“ ir kt. prieš Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybą. Procesinio sprendimo kategorija 7.2; 7.4; 7.6; 37.1]

Administracinėje byloje **Nr. A⁸²²-538/2009** buvo nagrinėjamas telekomunikacijų įmonių skundas panaikinti Konkurencijos tarybos nutarimą, kuriuo buvo atsisakyta pradėti tyrimą dėl AB „*TEO LT*“ veiksmų, susijusių su fiksuoto telefono ryšio paslaugų teikimu. Pastarąjį sprendimą Konkurencijos taryba priėmė nurodžiusi, jog elektroninių ryšių sektoriaus reguliavimas deleguotas Ryšių reguliavimo tarnybai.

Tačiau Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija konstatavo, kad vien tas faktas, jog AB „*TEO LT*“ veiklai yra taikomas Elektroninių ryšių įstatymas ir jog ši bendrovė privalo veikti pagal įstatyme nustatytus imperatyvus, nereiškia, kad tokio ūkio subjekto atsakomybės klausimas negali būti nagrinėjamas Konkurencijos įstatymo prasme. Nagrinėjamu atveju Konkurencijos taryba turėjo nustatyti, ar specialus teisinis reguliavimas pašalina bet kokią konkurencinės veiklos galimybę ir ar jis užtikrina Konkurencijos įstatymo laikymąsi. Kadangi šių aplinkybių Konkurencijos taryba nevertino, teisėjų kolegija panaikino ginčijamą sprendimą ir perdavė Konkurencijos tarybai šį klausimą spręsti iš naujo.

[2009 m. balandžio 23 d. nutartis administracinėje byloje **Nr. A⁸²²-538/2009**. UAB „*CSC Telecom*“, UAB „*Cubio*“ ir kt. prieš Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybą. Procesinio sprendimo kategorija 7.6; 37.1]

1.4. Dėl teritorijų planavimo ir statybos teisinių santykių

2009 metais Vyriausiasis administracinis teismas sėkmingai taikė ir vystė savo praktiką, susijusią su Teritorijų planavimo įstatymo ir jį įgyvendinančių teisės aktų aiškinimu ir taikymu. Ypatingas dėmesys atkreiptinas į sprendimus, susijusius su visuomenės ir atskirų asmenų teisės dalyvauti teritorijų planavimo procese užtikrinimu.

Administracinėje byloje **Nr. A⁵⁵⁶-1009/2009**, be kita ko, buvo sprendžiamas klausimas dėl asmens teisės skųsti teigiamą valstybinę teritorijų planavimo priežiūrą vykdančios institucijos detaliojo plano patikrinimo išvadą, kai detalusis planas jau yra patvirtintas.

Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija nurodė, jog teigiama patikrinimo išvada yra tiesiogiai susijusi su detalaus plano patvirtinimu, kaip detalaus planavimo proceso užbaigimu. Be minėtos išvados detalusis planas negalėtų būti tvirtinamas, o patvirtintas paprastai būtų naikintinas. Tačiau jau patvirtinus detalų planą ir dėl jo nesant ginčo ar nesant galimybės to ginčo nagrinėti iš esmės dėl įstatymais nustatytų aplinkybių, teigiamos patikrinimo išvados peržiūrėjimas teismine tvarka nebetenka teisinės prasmės. Juk atitinkamos teritorijos suplanavimas jau atliktas ir įtvirtintas nenuginčytu kompetentingos institucijos teisės aktu – sprendimu, sukeliančiu tiesiogines teises pasekmes tiek administracinės bylos proceso dalyviams, tiek kitiems asmenims. Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos teigimu, vien ši aplinkybė nagrinėjamoje byloje pagrindžia, jog teismas turi atmesti reikalavimą dėl teigiamos patikrinimo akto išvados panaikinimo.

[2009 m. spalio 19 d. nutartis administracinėje byloje **Nr. A⁵⁵⁶-1009/2009**. *V. P. prieš Vilniaus miesto savivaldybės tarybą ir Vilniaus apskrities viršininko administraciją*. Procesinio sprendimo kategorija 14.3]

Apžvelgiamais metais Vyriausiasis administracinis teismas toliau plėtojo savo praktiką sutarčių dėl detaliojo teritorijų planavimo organizatoriaus teisių ir pareigų perdavimo sudarymo srityje. Šiuo klausimu paminėtina 2009 m. gruodžio 7 d. nutartis administracinėje byloje **Nr. A⁵⁵⁶-1367/2009**. Ši nutartis priimta nagrinėjant skundą dėl Vilniaus apskrities administracinių ginčų komisijos sprendimo, kuriuo atsakovo Vilniaus miesto savivaldybės administracijos raštas dėl nepritario pareiškėjo pasiūlytam sutarties dėl detaliojo teritorijų planavimo organizatoriaus teisių ir pareigų perdavimo projekto pakeitimams buvo pripažintas nepagrįstu.

Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija vertino, jog minėtas atsakovo raštas nėra atsisakymas sudaryti sutartį dėl detaliojo planavimo organizatoriaus teisių ir pareigų perdavimo. Šiame rašte viešojo administravimo subjektas teikė paaiškinimus bei įtikinėjo pareiškėją sudaryti sutartį tokiomis sąlygomis, kokias jis laiko priimtiniomis. Atsakovas rašte neneigė pareiškėjo teisės į detaliojo planavimo organizatoriaus teisių ir pareigų perdavimą, bet ir neleido procesui vystytis, laikydamasis nei neigiamos, nei teigiamos pozicijos dėl sutarties sudarymo. Teisėjų kolegijos nuomone, toks veikimo būdas yra ydingas, prieštaraujantis viešojo administravimo subjekto veiklos operatyvumo principui. Matydama pareiškėjų nesutikimą dėl sutarties sąlygų, savivaldybės administracija turėjo veikti taip, kaip numatyta teisės aktuose – išreikšti atsisakymą sudaryti sutartį atitinkama forma bei nurodyti

tokio atsisakymo priežastis. Šis kelias lemtų pareiškėjų apsisprendimą dėl tolimesnių galimų veikslių bei apibrėžtų galimas gynybos ribas, o ginčui persikėlus į teismą, suteiktų galimybę pasiremti suformuota administracinių teismų praktika.

Atsižvelgusi į tai, teisėjų kolegija konstatavo, jog Vilniaus apskrities administracinių ginčų komisija teisėtai bei pagrįstai įpareigojo atsakovą priimti sprendimą dėl detaliojo teritorijų planavimo organizatoriaus teisių ir pareigų perdavimo sutarties sudarymo.

[2009 m. gruodžio 7 d. nutartis administracinėje byloje **Nr. A^{556-1367/2009}**. M. O. ir V. D. prieš *Vilniaus miesto savivaldybės administraciją*. Procesinio sprendimo kategorija 14.3.2; 26]

Reikšminga ir Vyriausiojo administracinio teismo praktika, susijusi su statinių projektavimu, naujų statinių statyba, rekonstravimu, remontu, jų pripažinimo tinkamais naudoti, statinių naudojimo ir priežiūros, nugriovimo bei visos šios veiklos valstybine priežiūra.

2009 m. lapkričio 9 d. sprendimu administracinėje byloje **Nr. A^{502-1158/2009}** Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija konstatavo, jog konkretus objektas negali būti pripažintas statiniu, jei jis neatitinka Statybos įstatyme nustatytų požymių.

Byloje buvo skundžiami Savavališkos statybos, Statybos sustabdymo aktai ir Reikalavimas pašalinti savavališkos statybos padarinius, priimti atsakovui (atsakovo pareigūnui) konstatavus, kad pareiškėja savavališkai vykdė statybos darbus, t. y. valydamą kūdram, padidino jos plotą dvigubai. Pareiškėja nustatytų aplinkybių neneigė, tačiau manė, kad kūdra nėra statinys, todėl jos vykdomi darbai (kūdros kasimo darbai) negali būti pripažinti savavališka statyba.

Statybos įstatymo 2 straipsnio 2 dalis nustato, kad statinys – visa tai, kas sukurta statybos darbais naudojant statybos produktus ir yra tvirtai sujungta su žeme. Apibrėžimas „tvirtai sujungta su žeme“ reiškia, kad statinio konstrukcijos yra įleistos į žemę (jūrų, ežerų, upių ar kitų vandens telkinių dugną) ar remiasi į žemės paviršių (vandens telkinių dugną). Taigi, kaip nurodė teisėjų kolegija, pagal įstatymų leidėjo pateiktą statinio sąvoką, statinys yra daiktas, kurį apibūdina trys požymiai: 1) daikto sukūrimas vykdant statybos darbus; 2) kuriant daiktą buvo naudojami statybos produktai, kurie Statybos įstatymo 2 straipsnio 58 dalyje apibrėžiami kaip pagaminti produktai, numatomi ilgam laikui įkonstruoti, įmontuoti, įdėti ar instaliuoti į pastatą ar inžinerinį statinį; 3) daiktas yra tvirtai sujungtas su žeme ar į ją remiasi.

Kadangi byloje nebuvo įtikinamų įrodymų, kad pareiškėja, vykdydama aptariamus darbus, būtų naudojusi (ar ketinusi naudoti) kokius nors statybos produktus, Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija sprendė, jog kūdra, kokia buvo nagrinėjamoje byloje, negali būti pripažinta statiniu Statybos įstatymo prasme. Atitinkamai, negalėjo būti surašytas ir savavališkos statybos aktas dėl pareiškėjos vykdytų darbų ir priimti sprendimai dėl statybos sustabdymo bei įpareigojimo pašalinti savavališkos statybos padarinius. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad tam, jog atitinkamus darbus būtų galima pripažinti savavališkais statybos darbais Statybos įstatymo prasme, be kita ko, būtina konstatuoti, kad tokiais darbais yra siekiama pastatyti (sumontuoti, nutiesti) naują arba rekonstruoti, remontuoti ar griauti esamą statinį. Būtina prielaida imtis teisinių priemonių, numatytų Statybos įstatymo 28 straipsnyje, yra aplinkybės, jog vykdoma statinio statyba, konstatavimas.

Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija taip pat pastebėjo, jog Statybos techninio reglamento STR 1.01.07:2002 „Nesudėtingi (tarp jų laikini) statiniai“, patvirtinto Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2002 m. balandžio 16 d. įsakymu Nr.184, 1 priedo 2 lentelėje „Inžineriniai statiniai“ dirbtinis nepratekamas paviršinis vandens telkinys (kūdra ir pan.) yra priskiriamas nesudėtingiems inžineriniams statiniams.

Tačiau teisėjų kolegija vertino, jog minėtame teisės akte pateikiamas inžinerinių statinių sąrašas yra bendro (abstraktaus) pobūdžio, todėl net jei konkretus objektas formaliai gali būti priskirtas prie sąrašė pateiktos abstrakčios statinio rūšies (kategorijos), bet realiai (tikrovėje) jis neatitinka Statybos įstatyme nustatytų statinio požymių, jis negali būti laikomas statiniu, o jo kūrimo darbai – statybos darbais. Kitaip tariant, vien ta aplinkybė, jog atitinkamas objektas pagal pavadinimą patenka į atitinkamą statinių grupę minėtame sąrašė, savaime dar nereiškia, kad jis visais atvejais bus laikomas statiniu ir jam turi būti taikomi statinių statybą reglamentuojančiose teisės normose nustatyti reikalavimai.

[2009 m. lapkričio 9 d. sprendimas administracinėje byloje **Nr. A⁵⁰²-1158/2009**. B. K. prieš *Vilniaus apskrities viršininko administraciją*. Procesinio sprendimo kategorija 13.1; 13.5]

2009 metais teismas toliau plėtojo praktiką, susijusią su statinio projektavimo sąlygų sąvadu, kaip vienu iš privalomųjų statybos dokumentų. 2009 m. spalio 19 d. sprendime administracinėje byloje **Nr. A⁵²⁵-681/2009** Vyriausiasis administracinis teismas pasisakė dėl Statybos įstatymo 20 straipsnio 10 dalies, nustatančios, jog statinio projektavimo sąlygų

sąvadas galioja tol, kol galioja statybos leidimas, o jei per 3 metus nuo statinio projektavimo sąlygų sąvado gavimo minėtas leidimas nebuvo išduotas, savivaldybės administracijos direktorius (jo įgaliotas savivaldybės administracijos valstybės tarnautojas) projektavimo sąlygų sąvadą tvirtina iš naujo (projektavimo sąlygos paliekamos tos pačios arba pakeičiamos), taikymo.

Aiškindama šią nuostatą, Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija pažymėjo, jog tais atvejais, kai per 3 metus nuo statinio projektavimo sąlygų sąvado gavimo statybos leidimas nėra išduotas, savivaldybės administracijos direktorius (jo įgaliotas savivaldybės administracijos valstybės tarnautojas) turi priimti administracinį sprendimą dėl projektavimo sąlygų sąvado patvirtinimo iš naujo. Be to, atmesdama pareiškėjo argumentus, jog nagrinėtu atveju statybos leidimo išdavimas buvo svarstomas keliuose Nuolatinės statybos komisijos posėdžiuose ir užtruko, teisėjų kolegija pripažino, jog šios aplinkybės nesudaro pagrindo netaikyti minėtų Statybos įstatymo nuostatų, kurios projektavimo sąlygų sąvado galiojimą sieja būtent su statybos leidimo išdavimu, o ne prašymų dėl statybos leidimo išdavimo pateikimu.

[2009 m. spalio 19 d. sprendimas administracinėje byloje **Nr. A⁵²⁵-681/2009**. *951-oji daugiabučio namo savininkų bendrija prieš Vilniaus miesto savivaldybės administraciją*. Procesinio sprendimo kategorija 13.2; 13.3.1; 13.3.3; 13.6]

Svarbus vaidmuo, užtikrinant Statybos įstatymo ir jį įgyvendinančių poįstatyminių teisės aktų tinkamą vykdymą, tenka valstybinę statybų priežiūrą vykdančioms institucijoms. Vyriausiajam administraciniam teismui tenka nagrinėti ne tik skundus dėl pastarųjų institucijų priimtų sprendimų teisėtumo, bet ir skundus dėl šių institucijų netinkamo pareigų vykdymo. Pastaruoju atveju paminėtina administracinė byla **Nr. A⁷⁵⁶-73/2009**, kurioje buvo sprendžiamas ginčas dėl žalos, atsiradusios dėl gretimame žemės sklype pastatyto daugiabučio gyvenamojo namo, kuriam išduotas statybos leidimas prieštaravo patvirtinto detaliojo plano sprendiniams, atlyginimo.

Pirmosios instancijos teismas, atsižvelgęs į tai, kad Vilniaus apskrities viršininko administracija (toliau – ir VAVA) Lietuvos Respublikos statybos įstatymo 23 straipsnio 14 dalyje nustatyta tvarka apie Vilniaus miesto savivaldybės administracijos išduotus statybos leidimus informuota nebuvo, o apie daugiabučio gyvenamojo namo statybą buvo informuota jau pradėjus statybas, nurodė, jog VAVA statybos valstybinės priežiūros nevykdė ne dėl jos įgaliotų pareigūnų kaltės.

Teisėjų kolegija pažymėjo, kad Statybos įstatymo 27 straipsnio 3 dalis nustato, kad apskrities viršininko administracija atlieka visų statinių statybos valstybinę priežiūrą. Apskrities viršininko pareigos atliekant statybos valstybinę priežiūrą yra nustatytos to paties straipsnio 4 dalyje, kurios 2 punkte, be kita ko, nurodyta, jog apskrities viršininkas privalo tikrinti, ar statinio statyba nepažeidžia teritorijų planavimo dokumentų, kai jie yra privalomi. Tačiau teisėjų kolegija nustatė, jog VAVA, nagrinėdama gyventojų skundą dėl daugiabučio namo statybos, iš esmės tikrino tik tai, ar statyba vykdoma pagal išduotą statybos leidimą ir ar statomas statinys atitinka šiame leidime nurodytus pagrindinius statinio techninius rodiklius bei statinio naudojimo paskirtį (Statybos įstatymo 27 str. 4 d. 1 p.), kai tuo tarpu pagal Statybos įstatymo 27 straipsnio 4 dalies 2 punkto nuostatas, privalėjo patikrinti ir tai, ar statinio statyba minėtame žemės sklype nepažeidžia teritorijų planavimo dokumentų, juolab prielaidą apie galimus detaliojo plano pažeidimus galima buvo daryti iš minėtų gyventojų raštų turinio.

Apskrities viršininko administracijos įgalioti pareigūnai, veikdami Statybos įstatymo 27 straipsnio 3, 4 ir 5 dalyse nustatytos kompetencijos ribose, turi teisę sustabdyti statinio statybą ir kreiptis į teismą Statybos įstatymo 33 straipsnio 2 ir 3 dalyse nustatytais atvejais (Statybos įstatymo 27 str. 6 d. 1 p.). Sustabdyti statinio statybą turi teisę bet kuris statybos valstybinę priežiūrą atliekantis viešojo administravimo subjektas (nurodydamas statybos ar griovimo sustabdymo terminą), kai yra pateiktas prašymas (pareiškimas) teismui dėl statybos leidimo panaikinimo pagal šio Įstatymo 23 straipsnio 19 dalį (Statybos įstatymo 33 str. 2 d. 2 p.). Pagal šioje nuostatoje nurodytą Statybos įstatymo 23 straipsnio 19 dalį apskrities viršininko administracija, Vyriausybės atstovas arba Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Vyriausybės įgaliotos institucijos turi teisę sustabdyti savivaldybės mero (jo įgalioto savivaldybės administratoriaus ar kito savivaldybės administracijos tarnautojo) išduoto statybos leidimo galiojimą nuo prašymo (pareiškimo) dėl šio leidimo panaikinimo pateikimo teismui dienos iki teismo sprendimo, jei šie viešojo administravimo subjektai kreipėsi į teismą dėl leidimo panaikinimo. Lingvistiniu teisės aiškinimo metodu analizuodama pastarąją Statybos įstatymo nuostatą, teisėjų kolegija padarė išvadą, jog būtent šioje nuostatoje yra įtvirtinta apskrities viršininko teisė, o šią nuostatą vertinant sisteminiu teisės aiškinimo metodu Statybos įstatymo 27 straipsnio 4 dalies 2 punkto kontekste – ir pareiga kreiptis į teismą dėl statybos leidimo panaikinimo, kai statinio statyba pažeidžia teritorijų planavimo dokumentus bei sustabdyti statybos leidimo galiojimą ir tuo pačiu vykdomus statybos darbus.

Atsižvelgusi į tai, kas išdėstyta, Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija konstatavo, jog pirmosios instancijos teismas sprendime išdėstytais motyvais nepagrįstai nepripažino Vilniaus apskrities viršininko administracijos pareigūnų neveikimą, susijusį su Statybos įstatymo 27 straipsnio 4 dalies 2 punkte nurodytos pareigos nevykdymu, neteisėtu.

[2009 m. gegužės 21 d. nutartis administracinėje byloje **Nr. A⁷⁵⁶-73/2009**. R. R. ir S. T. prieš *Vilniaus miesto savivaldybės administraciją ir Vilniaus apskrities viršininko administraciją*. Procesinio sprendimo kategorija 13.6; 15.2.1.1; 15.2.1.2; 15.2.3.1]

Asmenų teisės statyti laikinus statinius saugomose teritorijose ribojimo kontekste paminėtina Vyriausiojo administracinio teismo 2009 m. rugsėjo 28 d. nutartis administracinėje byloje **Nr. A⁵²⁵-1051/2009**, kurioje buvo sprendžiamas ginčas dėl draudimo Kuršių nerijos nacionaliniame parke statyti, laikyti ir naudoti vagonėlius.

Atsakovas, pripažinęs, jog pareiškėjas pažeidė Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2002 m. rugpjūčio 10 d. įsakymu Nr. 439 patvirtinto Kuršių nerijos nacionalinio parko apsaugos reglamento 32¹ punkto, be kita ko, nustatančio, jog nacionaliniame parke draudžiama statyti, laikyti ir naudoti vagonėlius ir kilnojamuosius objektus/įrenginius (namelius, konteinerius, bitininkų/sodininkų vagonėlius/namelius), reikalavimus, pastarąjį įpareigojo pašalinti šiame nacionaliniame parke jo pastatytą vagonėlį-namelį. Su atsakovo reikalavimu pareiškėjas nesutiko, nurodydamas, jog minėta Reglamento nuostata jam netaikytina, nes minėtas vagonėlis įsigytas 2007 m. spalio 29 d. pirkimo–pardavimo sutartimi, t. y. galiojant nepakeistam Reglamentui.

Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija pabrėžė, jog nagrinėtu atveju nėra svarbios aplinkybės, susijusios su tuo, kada pareiškėjas įsigijo namelį-vagonėlį. Esminę reikšmę, duodant pareiškėjui privalomąjį nurodymą, turėjo tai, ar nurodymo surašymo metu buvo pažeisti galiojančių teisės aktų reikalavimai, susiję su aplinkos apsauga, kitaip tariant, svarbios būtent pažeidimo konstatavimo metu galiojusios minėto reglamento nuostatos. Todėl teisėjų kolegija, atsižvelgusi į tai, jog byloje nebuvo ginčo dėl to, kad Kuršių nerijos nacionalinio parko teritorijoje pareiškėjas pastatė namelį-vagonėlį ir pažeidimo konstatavimo momentu jau buvo įsigaliojęs minėtas draudimas, atmetė pareiškėjo skundą.

[2009 m. rugsėjo 28 d. nutartis administracinėje byloje **Nr. A⁵²⁵-1051/2009**. UAB „Gintarinis uostas“ prieš *Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos Klaipėdos regiono aplinkos apsaugos departamentą*. Procesinio sprendimo kategorija 2.1; 2.2; 2.7]

Administracinėje byloje Nr. A⁵⁵⁶-1052/2009 teisėjų kolegija pažymėjo, jog Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2002 m. rugpjūčio 10 d. įsakymu Nr. 439 patvirtinto Kuršių nerijos nacionalinio parko apsaugos reglamento 32¹ punkte įtvirtintos taisyklės nepaisymą būtų galima priskirti formaliajam teisės pažeidimui, kada pakanka nustatyti tik patį pažeidimo faktą ir nėra reikalinga įrodinėti padarytą žalą aplinkai, gamtos ištekliams ar ekosistemai.

[2009 m. rugsėjo 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵⁵⁶-1052/2009. UAB „Gintarinis uostas“ prieš Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos Klaipėdos regiono aplinkos apsaugos departamentą. Procesinio sprendimo kategorija 2.7]

1.5. Bylos dėl civilinės atsakomybės už žalą, atsiradusią dėl valdžios institucijų neteisėtų veiksmų

2009 metais nemažėjo bylų dėl civilinės atsakomybės už žalą, atsiradusią dėl valdžios institucijų neteisėtų veiksmų. Sprendimai šioje srityje papildė gausią Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktiką, susijusią su būtiną civilinės atsakomybės sąlygų aiškinimu.

Kalbant apie Civilinio kodekso 6.246 straipsnyje įtvirtintą bendrosios civilinės atsakomybės sąlygos – neteisėtų veiksmų – sampratą, paminėtina administracinė byla Nr. A¹⁴⁶-1155/2009. Šioje byloje teisėjų kolegija, vertindama, ar valstybės institucijų pareigūnai veikė teisėtai, konstatavo, kad administravimo subjekto priimto administracinio akto panaikinimas teismine tvarka pats savaime nėra pagrindas konstatuoti, kad administravimo subjekto veiksmai yra neteisėti ir dėl to kyla civilinė atsakomybė pagal CK 6.271 straipsnį. Apeliantas neturtinę žalą kildino iš faktinių aplinkybių, jog Švenčionių rajono policijos komisariato nutarimu jis buvo neteisėtai oficialiai įspėtas dėl veiksmų, kurių neatliko; priimdami šį nutarimą ir jam aiškinantis dėl jo priėmimo, pareigūnai su apeliantu elgėsi neatidžiai ir nerūpestingai; nepateikė jam susipažinti dokumentų ir jų kopijų; neįvykdė savo pareigų taip, kaip reikalauja teisės aktai. Pažymėtina, kad policijos nutarimas dėl apelianto oficialaus įspėjimo buvo panaikintas teismine tvarka. Teisėjų kolegija, susipažinusi su bylos medžiaga, nurodė, kad sprendžiant atitinkamos valstybės institucijos (jos pareigūnų) veikos neteisėtumo klausimą (CK 6.271 bei 6.250 straipsnių prasme), kiekvienu konkrečiu atveju yra būtina nustatyti, kokios konkrečios teisės normos, kurios reglamentuoja skundžiamos valstybės institucijos veiklą, buvo pažeistos, kaip būtent šie pažeidimai pasireiškė asmeniui, teigiančiam, kad jis dėl tokių

veiksmų (neveikimo) patyrė žalą, taip pat tai, ar atitinkamos pasekmės (jei jos nustatomos) atsirado būtent dėl tų valstybės institucijų, pareigūnų neteisėtų veiksmų. Be to, teisėjų kolegija pabrėžė, kad kiekvienu konkrečiu atveju turi būti atsižvelgiama į priežastis, dėl kurių administracinis aktas buvo panaikintas. Byloje nustatyta, kad Švenčionių rajono policijos komisariato priimtas nutarimas dėl apelianto oficialaus įspėjimo buvo panaikintas dėl policijos pareigūno padarytų procedūrinių pažeidimų, tačiau paties veiksmo – taikyti apeliantui prevencinio pobūdžio priemonę, numatytą Policijos veiklos įstatymo 19 straipsnio 1 dalyje – neteisėtumas teismo nebuvo nustatytas. Teisėjų kolegija sprendė, kad viešojo administravimo subjekto priimto akto panaikinimas dėl atitinkamų procedūrinių pažeidimų savaime nereiškia, kad dėl šių pažeidimų kyla civilinė atsakomybė pagal CK 6.271 straipsnį. Prašymas atlyginti neturtinę žalą atmestas.

[2009 m. spalio 12 d. nutartis administracinėje byloje **Nr. A^{146-1155/2009}**. *J. U. prieš Lietuvos valstybę, atstovaujamą Vilniaus apskrities vyriausiojo policijos komisariato*. Procesinio sprendimo kategorija 15.2.3.2]

Pažymėtina, kad žalos atlyginimas 2009 metų Vyriausiojo administracinio teismo praktikoje buvo priteisiamas ne tik tais atvejais, kai valstybės institucijų pareigūnai aktyviais veiksmais pažeidė teisės aktuose numatytas pareigas, bet ir tais atvejais, kai viešasis administravimo subjektas vilkino atlikti jo kompetencijai priskirtus veiksmus. Administracinėje byloje **Nr. A^{63-339/2009}** teisėjų kolegija, nustačiusi, kad Alytaus apskrities viršininkas neatliko Žemės įstatymo 46 straipsnio 1 dalyje ir Prašymų paimti žemę visuomenės poreikiams pateikimo ir nagrinėjimo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. rugpjūčio 25 d. nutarimu Nr. 924, 5 ir 16 punkte nurodytų procedūrų ir veiksmų nustatytais terminais, konstatavo, jog apeliantas turi teisę reikalauti žalos atlyginimo. Teisėjų kolegijos vertinimu, apeliantas, gavęs Aplinkos ministerijos pranešimą apie tai, kad Alytaus apskrities viršininkui pateiktas prašymas paimti jo naudojamą žemę visuomenės poreikiams, teisėtai vylėsi ir įgijo teisėtą lūkestį, kad viešojo administravimo subjektas atliks jo kompetencijai priskirtus veiksmus ir priims atitinkamus sprendimus, tiesiogiai susijusius su jo naudojamu žemės sklypu ir planuojama ūkine veikla. Teisėjų kolegija paliko pirmosios instancijos teismo sprendimą, kuriuo apeliantui priteista 1 000 litų neturtinei žalai atlyginti, nepakeisą.

[2009 m. kovo 16 d. nutartis administracinėje byloje **Nr. A^{63-339/2009}**. *UAB „Kabelių žuvis“ prieš Lietuvos valstybę, atstovaujamą Alytaus apskrities viršininko administracijos*. Procesinio sprendimo kategorija 4.1; 15.2.3.2]

2009 metais Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika buvo papildyta naujais procesiniais sprendimais žalos, patirtos dėl kalinimo sąlygų, atlyginimo klausimais. Teisėjų kolegija administracinėje byloje **Nr. A⁵⁰²-734/2009** pažymėjo, kad ta aplinkybė, jog įkalinimo įstaigų administracija neturėjo galimybių dėl kamerų stygiaus pareiškėjo patalpinti į kamara, atitinkančią Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 1999 m. spalio 22 d. įsakymu Nr. 461 patvirtintos higienos normos HN 76:1999 „Laisvės atėmimo ir kardomojo kalinimo įstaigos, įrengimas, eksploatavimo tvarka, sveikatos priežiūra“ 6.15 punkto reikalavimus (būti kalinamam kameroje, kurioje jam turi tekti ne mažiau 5 m² ploto), neatleidžia valstybės nuo atsakomybės dėl neturtinės žalos atlyginimo apeliantui. Nustatyta, kad apeliantas, kalėdamas Lukiškių tardymo izoliatoriuje-kalėjime bei Šiaulių tardymo izoliatoriuje, buvo laikomas kameroje, kur vienam asmeniui teko 2–3 m² gyvenamojo ploto. Teisėjų kolegija, atsižvelgusi į pareiškėjo subjektinės teisės – būti kalinamam kameroje, kurioje jam turi tekti ne mažiau 5 m² ploto ir kurioje nėra rūkoma, pažeidimo mastą, šio pažeidimo trukmę (apie 6 mėn.) bei Lietuvoje egzistuojančias ekonomines darbo užmokesčio bei pragyvenimo sąlygas (minimali mėnesinė alga – 800 Lt; vidutinis darbo užmokestis apie 2 151 Lt) nusprendė, kad pareiškėjui padarytos neturtinės žalos dydis gali būti įvertintas 2 500 Lt.

[2009 m. kovo 12 d. nutartis administracinėje byloje **Nr. A⁵⁰²-734/2009. E. V. prieš Lietuvos valstybę, atstovaujamą Lukiškių tardymo izoliatoriaus-kalėjimo ir Šiaulių tardymo izoliatoriaus**. Procesinio sprendimo kategorija 15.2.3.2]

1.6. Bylos dėl nuosavybės teisių atkūrimo teisiųjų santykių

Atsižvelgus į tai, kad 2009 metais terminai prašymams dėl nuosavybės teisių atkūrimo bei reikalingiems dokumentams paduoti, remiantis Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo 10 straipsnio 1 ir 4 dalimis, jau buvo pasibaigę (prašymai atkurti nuosavybės teises į nekilnojamąjį turtą turėjo būti pateikti iki 2001 m. gruodžio 31 d., o nuosavybės teises bei giminystės ryšį su savininku patvirtinantys dokumentai turėjo būti pateikti iki 2003 m. gruodžio 31 d.), daugiausia administracinių ginčų nuosavybės teisių atkūrimo srityje kilo dėl terminų atnaujinimo klausimų. Vyriausiasis administracinis teismas nuosekliai laikosi praktikos, kad minėti terminai yra atnaujinami tik esant ypatingoms aplinkybėms.

Pavyzdžiui, administracinėje byloje Nr. A⁵²⁵-1335/2009 Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija dar kartą priminė, kad svarbiomis termino praleidimo priežastimis laikomos tik išskirtinės, objektyvios, nuo pareiškėjo valios nepriklausančios aplinkybės, sutrukdžiusios pareiškėjui laiku realizuoti tam tikras teises. Svarbiomis termino praleidimo priežastimis, sudarančiomis pagrindą praleistą įstatymo numatytą terminą atnaujinti, gali būti pripažįstamos tik įstatymo nustatyto termino eigos metu egzistavusios aplinkybės, kurios kliudė asmeniui laiku ir tinkamai, tiesiogiai ar per atstovą įgyvendinti savo teises ir kurios nepriklausė nuo šio asmens valios. Pagal Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktiką, nežinojimas apie teisę pretenduoti į išlikusį nekilnojamąjį turtą gali būti traktuojamas kaip termino atnaujinimo pagrindas tik tokiu atveju, kai pretendentai savo valios veiksmais nuosavybės teisių atkūrimo siekė ir ėmėsi priemonių gauti informaciją apie išlikusį nekilnojamąjį turtą, tačiau negavo reikalingos ir teisingos informacijos dėl nuo jų valios nepriklaususių priežasčių. Apžvelgiamos bylos duomenys patvirtino, jog apie ginčo testamentą, kuris, apelianto teigimu, buvo pagrindas sužinoti apie paveldimas nuosavybės teises, apeliantas žinojo jau iki 2004 metų. Be to, byloje nebuvo pateikti įrodymai ir duomenys, kurie leistų daryti pagrįstą išvadą, kad pareiškėjas buvo pakankamai aktyvus, ėmėsi priemonių gauti reikiamą informaciją ir operatyviai siekė įgyvendinti savo teises. Konstatuota, jog nėra pagrindo tenkinti apelianto prašymą ir atnaujinti praleistą įstatymo nustatytą terminą.

[2009 m. lapkričio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵²⁵-1335/2009. M. S. prieš *Klaipėdos apskrities viršinininko administraciją*. Procesinio sprendimo kategorija 11.2]

Tuo tarpu administracinėje byloje Nr. A⁶³-1736/2009 Vyriausiojo administracinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija pasisakė dėl tinkamo prašymo atkurti nuosavybės teises pateikimo. Konstatuota, kad prašymo atkurti nuosavybės teises padavimas netinkamai institucijai, t. y. tokiai institucijai, kuri niekada nebuvo nurodyta kaip institucija, kuriai turėtų būti teikiami tokie prašymai, ir niekada nebuvo įgaliota nagrinėti tokius prašymus ir priimti sprendimus dėl jų, negali būti laikomas tinkamu prašymo pateikimu ir sukelti tokias pat teises pasekmes kaip ir prašymo padavimas tinkamai institucijai. Priešingu atveju būtų iškreipti įstatymų leidėjo tikslai, kurių jis siekė, teisės aktuose nurodydamas konkrečias institucijas, įgaliotas priimti ir nagrinėti šiuos prašymus.

[2009 m. spalio 12 d. išplėstinės teisėjų kolegijos nutartis administracinėje byloje Nr. A⁶³-1736/2009. R. S. R. ir P. A. W. prieš *Šiaulių miesto savivaldybės administraciją*. Procesinio sprendimo kategorija 11.1; 11.2]

Nuosavybės teisių atkūrimo srityje Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija priėmė keletą sprendimų, susijusių su galimybe atkurti nuosavybės teises į žemės sklypus, kurie pripažintini miškais Miškų įstatymo prasme. Pavyzdžiui, administracinėje byloje **Nr. A⁵²⁵-1257/2009** nustatyta, kad atsakovas, priimdamas sprendimą dėl nuosavybės teisių atkūrimo natūra į 0,1 ha miško Vilniaus mieste, neatsižvelgė į aplinkybę, kad šis nekilnojamasis turtas negalėjo būti gražintas natūra, nes yra priskirtas valstybės išperkamam (Piliečių nuosavybės teisių į išlikusių nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo (toliau – ir Nuosavybės teisių atkūrimo įstatymas) 6 ir 13 str.). Ginčijamo sprendimo priėmimo metu galiojusios redakcijos Nuosavybės teisių atkūrimo įstatymo 6 straipsnio 4 dalis ir 13 straipsnis (2002 m. spalio 29 d. įstatymo Nr. IX-1157 redakcija) nustatė, kad miškai iš šio įstatymo 2 straipsnyje nurodytų piliečių išperkami valstybės ir už juos valstybė atlygina pagal šio įstatymo 16 straipsnį, jeigu jie priskirti valstybinės reikšmės miškams. Šių miškų plotus tvirtina Vyriausybė. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad nors sprendimai dėl nuosavybės teisių atkūrimo į išlikusių nekilnojamąjį turtą priimami vadovaujantis Nuosavybės teisių atkūrimo įstatymu, tačiau sprendžiant pretendentų prašymus atkurti nuosavybės teises į mišką natūra, taip pat būtina vadovautis Miškų įstatymu, kurio nuostatos yra susijusios su Nuosavybės teisių atkūrimo įstatymo 13 straipsnyje nustatytu teisiniu reguliavimu dėl valstybės išperkamų miškų. Teisėjų kolegija, išnagrinėjusi aktualią Konstitucinio Teismo jurisprudenciją, padarė išvadą, jog miestų miškai, atitinkantys Miškų įstatymo 2 straipsnio 1 punkte pateiktą miško sąvoką, valstybinės reikšmės miškais laikytini pagal šį įstatymą, o Vyriausybės nutarimais tvirtinamos valstybinės reikšmės miškų plotų schemas yra minėtų Miškų įstatymo nuostatų grafinė išraiška. Konstatuota, kad nepaisant to, ar Vyriausybė tam tikrus miškus formaliai yra priskyrusi valstybinės reikšmės miškams ar ne, miestų miškai pagal Miškų įstatymą yra valstybinės reikšmės miškai. Atsižvelgus į tai, nuspręsta, kad atsakovui nebuvo teisinio pagrindo priimti sprendimą dėl nuosavybės teisių atkūrimo gražinant natūra apeliančiui 0,1 ha žemės sklypą miškų ūkio veiklai Vilniaus mieste, kadangi šis sklypas yra miesto miškas (2001 m. gruodžio 11 d. redakcijos Miškų įstatymas Nr. IX-639) ir priskirtas valstybės išperkamai žemei.

[2009 m. spalio 19 d. nutartis administracinėje byloje **Nr. A⁵²⁵-1257/2009**. *Vilniaus apygardos vyriausiasis prokuroras, ginantis viešąjį interesą, prieš Vilniaus apskrities viršininko administraciją*. Procesinio sprendimo kategorija 11.5.1; 11.6.2; 11.12]

1.7. Bylos dėl socialinės apsaugos teisinių santykių

Valstybė laiduoja piliečių teisę gauti senatvės ir invalidumo pensijas, socialinę paramą nedarbo, ligos, našlystės, maitintojo netekimo ir kitais įstatymų numatytais atvejais (Lietuvos Respublikos Konstitucijos 52 str.). Nemažai 2009 metais išspręstų bylų sudarė ginčai, susiję su minėtos valstybės pareigos vykdymu, o kai kuriose bylose Vyriausiajam administraciniam teismui, pripažinus teisinio reguliavimo spragą, teko tiesiogiai taikyti Lietuvos Respublikos Konstitucijos nuostatas.

Pavyzdžiui, administracinėje byloje **Nr. A¹⁴⁶-635/2009** ginčas kilo dėl Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos sprendimo, kuriuo buvo atsisakyta pareiškėjui skirti Lietuvos Respublikos valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 67 straipsnio 1 dalyje numatytą kompensaciją už ypatingas darbo sąlygas.

Byloje buvo nustatyta, kad pareiškėjas, kuris yra Lietuvos Respublikos pilietis ir šiuo metu nuolat gyvena Lietuvoje, nuo 1969 m. spalio 25 d. iki 1988 m. gegužės 2 d. dirbo SSRS, dabartinės Rusijos Federacijos teritorijoje esančiame gumos gaminių fabrike. Dėl šių aplinkybių pareiškėjui turėjo būti taikoma minėto įstatymo 67 straipsnio 10 dalis, kurioje numatyta, kad kompensacijų asmenims, dirbusiems ypatingomis darbo sąlygomis ne Lietuvoje, mokėjimo sąlygas ir tvarką nustato tarptautiniai susitarimai ir sutartys. Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija, nustačiusi, jog Lietuvos Respublika nėra sudariusi jokių tarptautinių susitarimų, kurie reguliuotų minėtų kompensacijų mokėjimo sąlygas ir tvarką, su Rusijos Federacija ir pažymėjusi, kad 1999 m. birželio 29 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Rusijos Federacijos Vyriausybės pasirašytas susitarimas dėl pensinio aprūpinimo šioje situacijoje netaikytinas, konstatavo teisės spragą.

Siekdama išspręsti kilusį ginčą, Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija, atsižvelgusi į Konstitucinio Teismo praktiką, pirmiausia priminė, kad įstatymų leidėjo neišspręsti teisės taikymo klausimai yra teismų praktikos objektas. Lietuvos Respublikos Konstitucijoje yra įtvirtinta valstybės pareiga rūpintis piliečiais, kurie dėl įstatymuose numatytų priešasčių negali apsirūpinti iš darbo ir kitokių pajamų arba yra nepakankamai aprūpinti. Ir nors kompensacijų asmenims, dirbusiems ypatingomis darbo sąlygomis ne Lietuvoje, mokėjimas yra numatytas Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 67 straipsnio 10 dalyje, tačiau, kaip pabrėžė Vyriausiojo

administracinio teismo teisėjų kolegija, įstatymų leidėjas nėra įvykdęs savo konstitucinės pareigos numatyti tvarką ir sąlygas, kada nuolatiniais Lietuvos gyventojams mokamos kompensacijos už darbą ypatingomis sąlygomis ne Lietuvoje, t. y. nėra pasirašyti jokie tarptautiniai susitarimai ar sutartys. Atsižvelgusi į tai, kad Lietuvos Respublikos Konstitucijos 6 straipsnio 1 dalyje nustatyta, jog Konstitucija yra tiesiogiai taikomas aktas, teisėjų kolegija padarė išvadą, kad asmenys, manantys, jog nenustatytu teisiniu reguliavimu yra pažeidžiama jų teisė gauti kompensaciją, kurios apsaugą garantuoja Konstitucijos 23, 52 straipsniai, turi teisę kreiptis į teismą, o teismai pagal savo kompetenciją nagrinėjantys tokias bylas, remdamiesi Konstitucija privalo, jeigu nustato, kad asmens teisės ar laisvės šiuo įstatymu iš tikrųjų yra pažeistos dėl nurodytos priežasties, užtikrinti pažeistų teisių ar laisvių teisminę gynybą, taikydami ne tik įstatymą (apibendrinta šios sąvokos prasme), bet ir *inter alia* bendruosius teisės principus, taip pat aukštesnės galios teisės aktus, pirmiausia aukščiausiąją teisę – Konstituciją.

Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija pabrėžė, jog aiškios kompensacijų asmenims, dirbusiems ne Lietuvoje, suteikimo tvarkos ir sąlygų nenustatymas reiškia, kad įstatymų leidėjas neįvykdė minėto įstatymo 67 straipsnio 10 dalimis priimtoms pareigos sureguliuoti teisinius santykius dėl kompensacijų mokėjimo, todėl taikytina įstatymo ir teisės analogija.

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsnio 1 dalyje numatyta, jog įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs. Aiškindamas Konstitucijos 29 straipsnio nuostatas, Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas, kurio turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant, ir vykdant teisingumą, įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas reiškia žmogaus prigimtine teisę būti traktuojamam vienodai su kitais, įtvirtina formalią visų asmenų lygybę, taip pat kad asmenys negali būti diskriminuojami arba kad jiems negali būti teikiama privilegijų. Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija, pripažinusi, kad pagal savo darbo pobūdį Lietuvos nuolatiniai gyventojai, dirbę visoje SSRS, patyrė ne mažiau kenksmingas darbo sąlygas, o jų faktinė padėtis nesiskyrė nuo asmenų, kurie dirbo Lietuvos teritorijoje, tačiau formaliai SSRS teritorijoje, faktinės padėties, nurodė, kad nagrinėjamu atveju yra pagrindas taikyti teisės analogiją. Kadangi Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 67 straipsnio 1–9 dalyse reguliuojami panašūs santykiai, šios nuostatos kaip analogija taikytinos ir šio įstatymo 67 straipsnio

10 dalyje nurodytiems teisiniams santykiams. Remiantis lygybės principu, Lietuvos nuolatiniais gyventojams, kurie dirbo ypatingomis sąlygomis ne Lietuvoje, kaip ir asmenims, dirbusiems Lietuvoje, turėtų būti mokamos kompensacijos teisės aktuose nustatyta tvarka.

[2009 m. gegužės 22 d. sprendimas administracinėje byloje **Nr. A^{146-635/2009}**. *D. K. prieš Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybą prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos*. Procesinio sprendimo kategorija 6.6.2; 6.8; 37.3]

Vyriausiasis administracinis teismas taip pat toliau plėtojo savo praktiką, susijusią su momentu, nuo kurio atsiranda asmens teisė gauti atitinkamas valstybinio socialinio draudimo išmokas, nustatymu.

Administracinėje byloje **Nr. A^{442-825/2009}** ginčas kilo dėl pareiškėjo teisės gauti nukentėjusiųjų asmenų valstybinę našlaičių pensiją. Pareiškėjas teigė, kad jam teisė gauti minėtą valstybinę pensiją atsirado nuo 1995 metų įsigaliojus Valstybinių pensijų įstatymui, o ne tada, kai jis kreipėsi dėl tokios pensijos išmokėjimo. Kadangi ginčo dėl to, jog pareiškėjas turėjo teisę į minėtą pensiją, nebuvo, teisėjų kolegija nurodė, jog tam, kad asmuo galėtų įgyvendinti savo subjektinę teisę gauti nukentėjusiųjų asmenų valstybinę našlaičių pensiją, būtina atlikti Valstybinių pensijų įstatyme ir kituose teisės aktuose, reglamentuojančiuose nukentėjusiųjų asmenų valstybinės našlaičių pensijos skyrimo tvarką, numatytus veiksmus (pateikti prašymą skirti pensiją, pateikti kitus teisės aktuose nurodytus dokumentus). Atsižvelgusi į tai, Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija konstatavo, jog subjektinės teisės, kuri įgyjama įstatymo pagrindu, atsiradimo negalima tapatinti su subjektinės teisės įgyvendinimu.

Kadangi Valstybinių pensijų įstatyme nėra reglamentuota valstybinių pensijų skyrimo tvarka, teisėjų kolegija nurodė, jog sprendžiant šį klausimą, būtina remtis Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 41 straipsnio 1 dalimi, kuri numato, kad pagal šį įstatymą valstybinė socialinio draudimo pensija skiriama ir mokama nuo teisės gauti pensiją atsiradimo dienos, tačiau ne daugiau kaip už 12 mėnesių iki dokumentų pensijai skirti gavimo Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos teritoriniame skyriuje dienos. Atsižvelgusi į tai, teisėjų kolegija konstatavo, kad pareiškėjui minėta valstybinė pensija mokėtina ne daugiau kaip už 12 mėnesių iki visų reikiamų dokumentų pateikimo.

[2009 m. birželio 25 d. nutartis administracinėje byloje **Nr. A^{442-825/2009}**. *R. M. prieš Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybą prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos*. Procesinio sprendimo kategorija 6.6.1; 61.1]

Nemažą dalį šios srities bylų sudarė ir ginčai dėl atitinkamų laikotarpių įskaitymo į valstybinio socialinio draudimo stažą.

Šiuo klausimu reikšminga 2009 m. rugšėjo 7 d. nutartis administracinėje byloje **Nr. A¹⁴⁶-603/2009**, kurioje buvo sprendžiamas klausimas, ar laikotarpis, kai darbdavys (draudėjas) nemokėjo privalomų valstybinio socialinio draudimo įmokų už darbuotojus, įskaitomas į pastarojo valstybinio socialinio draudimo stažą.

Šioje byloje ginčas kilo dėl to, ar atsakovas pagrįstai atsisakė įskaityti į valstybinio socialinio pensijų draudimo stažą laikotarpį nuo 1991 m. birželio 1 d. iki 1996 m. sausio 22 d., kuriuo pareiškėjo darbdavys buvo Rusijos Federacijos įmonė „Stolon“, o pareiškėjas faktiškai dirbo ir gyveno Lietuvos Respublikoje.

Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija visų pirma pažymėjo, jog teisė į senatvės pensiją yra viena iš socialinės apsaugos formų. Pagal Konstituciją Lietuvos valstybė yra socialiai orientuota ir kiekvienas pilietis turi teisę į socialinį aprūpinimą, tačiau šios teisės įgyvendinimui ir apsaugai yra nustatyti atitinkami reikalavimai – visi dirbantys asmenys (išskyrus tam tikras išimtis), iš savo veiklos gaunantys draudžiamųjų pajamų, privalo mokėti valstybinio socialinio draudimo įmokas (visuotinumą principas), o asmenys, kurie dėl objektyvių priežasčių negali savimi pasirūpinti, gauna išmokas, sukauptas dirbančių asmenų (solidarumo principas). Teisės į pensiją įgyvendinimo pagrindai nustatyti Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatyme, pagal kurį teisė į pensiją, visų pirma, yra garantuojama visiems asmenims, kurie yra Lietuvos Respublikos nuolatiniai gyventojai, nepriklausomai nuo to, ar jie turi Lietuvos Respublikos pilietybę. Kita būtina sąlyga, susijusi su teisės į senatvės pensiją įgyvendinimu – valstybinis socialinis pensijų draudimas. Nustatant teisę į pensiją, sumuojamas įgytas valstybinio socialinio draudimo stažas. Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 8 straipsnio 2 dalies 1 punktą nustato, jog valstybinio socialinio pensijų draudimo stažą sudaro laikas, per kurį asmenys patys moka arba už juos yra mokamos ar turi būti mokamos įstatymo jiems nustatytos valstybinio socialinio pensijų draudimo įmokos. To paties įstatymo 54 straipsnio 2 dalies 1 punkte numatyta, jog asmens valstybinio socialinio pensijų draudimo stažui, įgytam dirbant pagal darbo sutartį, narystės ar tarnybos pagrindu, prilyginamas iki 1995 m. sausio 1 d. asmenų, apdraustų valstybiniu socialiniu draudimu pagal Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 4 straipsnį, privalomų valstybinio socialinio draudimo įmokų mokėjimo laikas.

Loginė ir sisteminė paminėtų nuostatų analizė, Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos teigimu, suponuoja išvadą, jog asmens valstybinio socialinio pensijų draudimo stažas nėra neginčijamai siejamas su faktiniu įmokų gavimu – įstatymų leidėjas pasirinko tokį teisinio reguliavimo, susijusio su socialiniu draudimu, modelį, pagal kurį, siekiant apskaičiuoti valstybinio socialinio pensijų draudimo stažą, svarbu nustatyti, ar įmokos turėjo būti mokamos. Šiuo aspektu teisėjų kolegija, išanalizavusi ginčo laikotarpiu galiojusį teisinį reguliavimą, konstatavo, jog įstatymų leidėjas įtvirtino draudėjui pareigą mokėti privalomojo valstybinio draudimo įmokas už asmenis, kurie dirba pagal darbo sutartis, nepriklausomai nuo to, ar draudėjas yra įsisteigęs užsienio valstybėje. Už teisingą socialinio draudimo įmokų apskaičiavimą ir sumokėjimą yra atsakingas darbdavys, o asmeniui, dirbančiam pagal darbo sutartį, įstatymų leidėjas nebuvo įtvirtinęs prievolės mokėti ar kontroliuoti valstybinio socialinio draudimo įmokų pervedimą. Teismas įpareigojo atsakovą priimti naują sprendimą, įskaitant į pareiškėjo valstybinio socialinio pensijų draudimo stažą laikotarpį nuo 1991 m. birželio 1 d. iki 1996 m. sausio 22 d.

[2009 m. rugsėjo 7 d. nutartis administracinėje byloje **Nr. A¹⁴⁶-603/2009**. V. S. prieš *Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Vilniaus miesto 4-ąją pensijų skyrių*. Procesinio sprendimo kategorija 6.3.1]

Administracinėje byloje **Nr. A¹⁴⁶-919/2009** buvo nagrinėjamas pareiškėjo reikalavimas pripažinti, jog Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba nepagrįstai atsisakė leisti apsidrausti papildomai pensijos daliai, sumokant draudimo įmokas už laikotarpį nuo 1984 iki 1987 metų, taip minėtą laikotarpį įtraukiant į jo valstybinio socialinio draudimo stažą.

Atmesdama pareiškėjo skundą, teisėjų kolegija pažymėjo, kad savanoriško draudimosi papildomai senatvės pensijai instituto galiojimas nukreiptas tik į ateitį, t. y. įstatymų leidėjas nenumatė, kad gyventojai, vadovaudamiesi Valstybinio socialinio draudimo įstatymu, gali savanoriškai draustis už atitinkamą praeities laikotarpį, t. y. pastarojo įstatymo nuostatos, numatančios savanorišką pensijų socialinį draudimą, atgal negalioja.

[2009 m. rugsėjo 14 d. nutartis administracinėje byloje **Nr. A¹⁴⁶-919/2009**. J. J. prieš *Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Kauno skyrių*. Procesinio sprendimo kategorija 6.3.1]

Paminėtina ir administracinė byla **Nr. A⁶³-286/2009**, kurioje toliau buvo plėtojama Vyriausiojo administracinio teismo ankstesnių metų praktika dėl

nelaimingų atsitikimų, įvykusių apdraustajam vykdant administracinę teisės pažeidimą, pripažinimo nedraudžiamuoju įvykiu.

Šioje byloje pareiškėjai kreipėsi į teismą, prašydami panaikinti atsakovų sprendimus dėl atsisakymo pripažinti nelaimingą atsitikimą draudiminiu įvykiu. Atsisakymą skirti draudimo išmokas pagal Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymą atsakovai grindė tuo, kad apdraustasis nukentėjo dėl savo veikos, susijusios su administraciniu teisės pažeidimu.

Sprendama ši ginčą, Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija pirmiausia pažymėjo, jog bet kokia nusikalstama ar administracinio teisės pažeidimo požymius atitinkanti apdraustojo asmens veika pagal galiojančią teisinę reguliavimą automatiškai lemia nelaimingo atsitikimo pripažinimą nedraudžiamuoju įvykiu, tačiau kartu pabrėžė, jog nors taikant minėto įstatymo 7 straipsnio 2 dalies 2 punktą nėra sprendžiamas apdraustojo asmens baudžiamosios ar administracinės atsakomybės klausimas, tačiau itin griežtos nedraudžiamą įvykio pripažinimo pasekmės (socialinių garantijų praradimas) leidžia teigti, kad šioje nuostatoje numatytas nedraudžiamasis įvykis gali būti pripažintas tik tais atvejais, kai yra pašalintos visos abejonės, jog apdraustasis nukentėjo darydamas nusikalstamą veiką ar administracinę teisės pažeidimą. Kiekvienas pažeidimas susideda iš objektyviųjų ir subjektyviųjų požymių visumos, todėl, Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos nuomone, vien objektyviųjų požymių (pvz., nustatyto greičio viršijimo) buvimas nėra pakankamas, kad būtų galima konstatuoti, jog padarytas administracinis teisės pažeidimas. Pirmiausia, teisėjų kolegijos teigimu, gali būti, kad asmens veikoje nėra kaltės ar kitų subjektyviųjų požymių (pvz., greičio viršijimą sąlygojo ne nuo vairuotojo valios priklausanti aplinkybė). Antra, gali būti, kad egzistuoja aplinkybės, šalinančios atsakomybę (pvz., būtinasis reikalingumas, būtinoji gintis, nepakaltinamumas). Atsižvelgusi į tai, teisėjų kolegija konstatavo, kad tik neabejotinai nustatius administracinio teisės pažeidimo objektyviųjų ir subjektyviųjų požymių visumą, nesant aplinkybių, šalinančių atsakomybę, galima teigti, kad asmens veika yra susijusi su administraciniu teisės pažeidimu.

Teisėjų kolegija, atsižvelgusi į byloje esančio prokuroro nutarimo nutraukti ikiteisminį tyrimą turinį, kuriame, be kita ko, buvo nurodyta, kad dėl įvykio kaltas apdraustasis, kuris vairuodamas jam priklausantį automobilį, nepasirinko saugaus važiavimo greičio, nesuvaldė automobilio ir atsitrenkė į priekyje važiuosią transporto priemonę, dėl ko jis nuo patirtų sužalojimų

mirė ligoninėje; byloje esančią specialisto išvadą, kurioje konstatuota, jog techniniu požiūriu minėto eismo įvykio kilimą sąlygojo apdraustojo veiksmai, bei pripažinusi, jog Kelių eismo taisyklių nesilaikymas lėmė apdraustojo žūtį, konstatavo, kad atsakovas pagrįstai minėtą įvykį pripažino nedraudžiamuoju.

[2009 m. kovo 2 d. sprendimas administracinėje byloje **Nr. A⁶³-286/2009**. V. S. prieš *Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybą prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos*. Procesinio sprendimo kategorija 6.5]

1.8. Bylos dėl valstybės tarnybos teisinių santykių

Didžiausią dalį Vyriausiajame administraciniame teisme nagrinėtų administracinių bylų 2009 metais sudarė tarnybinių ginčai. Nagrinėdamas valstybės tarnybos (plačiąja prasme) teisinių santykių srityje kilusius ginčus, teismas sprendė klausimus, susijusius su priėmimu į tarnybą, valstybės tarnautojų (pareigūnų, karių) teisėmis ir pareigomis, tarnybinėmis nuobaudomis, garantijomis, atleidimu iš tarnybos ir kt.

Asmenų priėmimo į valstybės tarnybą teisinių santykių srityje paminėtina 2009 m. vasario 12 d. nutartis administracinėje byloje **Nr. A³⁹-209/2009**, kurioje Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija konstatavo, jog jei valstybės tarnautojo pareigybės aprašyme, patvirtintame po Lietuvos Respublikos įstojimo į Europos Sąjungą, yra numatytas reikalavimas mokėti ne mažiau kaip dvi oficialias Europos Sąjungos kalbas, laikytina, kad lietuvių kalba yra oficiali Europos Sąjungos kalba, todėl pretendams į šias valstybės tarnautojo pareigas, be lietuvių kalbos ir dar vienos oficialios Europos Sąjungos kalbos, nekeliamas reikalavimas mokėti ir trečią oficialią Europos Sąjungos kalbą.

[2009 m. vasario 12 d. nutartis administracinėje byloje **Nr. A³⁹-209/2009**. R. J. J. prieš *Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministeriją*. Procesinio sprendimo kategorija 16.1]

Administracinėje byloje **Nr. A⁷⁵⁶-220/2009** Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija, be kita ko, sprendė ginčą dėl to, ar atsakovas Policijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos pareiškėjui, kurio pareigybė buvo panaikinta, tinkamai pasiūlė kitas pareigas vidaus tarnyboje. Atsakovas teigė, jog tam tikrų pareigų pareiškėjui nesiūlė, nes pastarasis negalėjo būti paskirtas į jas dėl to, kad šių pareigybių nuostatose buvo

įtvirtintas specialus reikalavimas turėti nustatyta tvarka išduotą leidimą dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija, o pareiškėjas tokio leidimo neturėjo.

Valstybės tarnybos įstatymo 9 straipsnio 6 dalyje (kuris pagal šio įstatymo 4 straipsnio 2 dalį statutiniams valstybės tarnautojams taikomas, nes vidaus tarnybos pareigūno statuso šiuo klausimu Vidaus tarnybos statusas nereglamentuoja) nurodyta, jog jei valstybės tarnautojo pareigybės aprašyme yra nustatytas specialus reikalavimas atitikti teisės aktuose nustatytus reikalavimus, būtinus išduodant asmens patikimumo pažymėjimą arba leidimą dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija, kandidatūra teisės aktu nustatyta tvarka patikrinama iki asmens, pripažinto laimėjusiu konkursą, priėmimo į valstybės tarnautojo pareigas arba iki asmens priėmimo į valstybės tarnautojo pareigas, į kurias šio įstatymo nustatyta tvarka priimama be konkurso. Į valstybės tarnautojo pareigas asmuo yra priimamas gavus kompetentingos valstybės institucijos išvadą, kad šiam asmeniui gali būti išduotas asmens patikimumo pažymėjimas arba leidimas dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija.

Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija, vertindama paminėtas nuostatas, konstatavo, jog tam tikras pareigas siekiančios užimti kandidatūros tikrinimo procedūra patikimumo pažymėjimui ar leidimui gauti pradedama tik asmeniui, laimėjusiam konkursą, arba pretendentui, atrinktam į tam tikras pareigas. Atsižvelgusi į tai, teisėjų kolegija nurodė, kad pareiškėjo tikrinimo procedūra dėl leidimo dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija, žymima atitinkamo laipsnio slaptumo žyma, buvo galima tik po to, kai jam Vidaus tarnybos statuto nustatyta tvarka būtų pasiūlytos atitinkamos pareigos ir jis tas pareigas sutiktų užimti, t. y. aptariamasis specialusis reikalavimas galėjo būti realizuotas tik pareiškėjui sutikus eiti tam tikras jam pasiūlytas pareigas. Dėl šių priežasčių teismas pripažino, kad atsakovas netinkamai įgyvendino savo pareigą įstatymu nustatyta tvarka ir atvejais pasiūlyti atleidžiamam iš tarnybos pareigūnui kitas pareigas.

[2009 m. gegužės 21 d. sprendimas administracinėje byloje **Nr. A⁷⁵⁶-220/2009**. L. J. prieš *Policijos departamentą prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos*. Procesinio sprendimo kategorija 16.6]

Apžvelgiamais metais Vyriausiasis administracinis teismas ir toliau nuosekliai vystė savo praktiką, susijusią su valstybės tarnautojų (pareigūnų, karių) tarnybinių patikrinimų procedūromis, drausmine atsakomybe. Šios kategorijos bylose pirmiausia paminėtina 2009 m. kovo 13 d. išplėstinės teisėjų kolegijos nutartis administracinėje byloje **Nr. A⁵²⁵-64/2009** ir 2009 m. birželio

22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-676/2009, kuriose Vyriausiasis administracinis teismas sprendė dėl darbo užmokesčio išmokėjimo už nušalinimo laikotarpį.

Administracinėje byloje Nr. A¹⁵²⁵-64/2009 Vyriausiojo administracinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija sprendė ginčą dėl atsakovo atsisakymo pareiškėjui (vidaus tarnybos statutiniam pareigūnui) išmokėti darbo užmokesčių ir delspinigių už laikotarpį, kurį jis buvo galbūt nepagrįstai nušalintas nuo pareigų, bei šį laikotarpį įskaityti į pareiškėjo vidaus tarnybos stažą. Atsakovas atsisakymą patenkinti minėtą pareiškėjo prašymą motyvavo aplinkybe, jog pastarasis nuo pareigų buvo nušalintas ne atsakovo iniciatyva, bet ikiteisminį tyrimą pareiškėjui iškeltoje baudžiamojoje byloje atlikusio prokuroro nutarimu.

Vyriausiojo administracinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija konstatavo, jog Vidaus tarnybos statuto 28 straipsnio 6 dalis, ta apimtimi, kuria numato darbo užmokesčio ir delspinigių už nušalinimo nuo tarnybos laikotarpį išmokėjimą, kai pareigūnas nėra įstatymo nustatyta tvarka pripažintas kaltu dėl administracinio teisės pažeidimo ar nusikalstamos veikos padarymo, yra taikytina tik tuo atveju, kai į pareigas skiriančio asmens (darbdavio) iniciatyva ir sprendimu (įsakymu) pareigūnas, pradėjęs jo veiklos tarnybinį patikrinimą, yra nušalinamas nuo pareigų ir, nustačius galimo nusikalstamos veikos ar administracinio teisės pažeidimo požymius, tarnybinis patikrinimas sustabdomas, o jo medžiaga perduodama kompetentingoms institucijoms. Atsižvelgusi į tai ir laikydamosi prielaidos, jog įstatymų leidėjas teisės akte nevartoja bereikalingų žodžių bei dviprasmybių, išplėstinė teisėjų kolegija padarė išvadą, kad Vidaus tarnybos statuto 28 straipsnio 6 ir 7 dalys yra taikomos tik tuo atveju, kai pareigūnas nuo pareigų nušalinamas atliekant tarnybinį patikrinimą, t. y. Vidaus tarnybos statuto 28 straipsnio 2 dalies pagrindu, esant į pareigas pareigūną priėmusio (ar jo įgalioto) asmens įsakymui ir jo iniciatyvai.

Baudžiamojo proceso kodekso tvarka nušalinto vidaus tarnybos pareigūno tarnybos apmokėjimo santykius reglamentuoja Vidaus tarnybos statuto 28 straipsnio 4 dalis, kurioje nustatyta, kad jei pareigūnas nušalinamas nuo pareigų, taip pat tais atvejais, kai nušalinamas Baudžiamojo proceso kodekso nustatyta tvarka, nušalinimo nuo pareigų laikotarpiu pareigūnui darbo užmokestis nemokamas ir jam netaikomi šio Statuto 24 straipsnio 3 punkte nustatyti apribojimai. Tačiau, Vyriausiojo administracinio teismo išplėstinės teisėjų kolegijos teigimu, jokios kitos Vidaus tarnybos statuto

nuostatos nereglamentuoja darbdavio veiksmų, gavus ikiteisminio tyrimo pareigūnų (prokuroro, teismo) sprendimą (nutarimą, nutartį) dėl nušalinimo nuo pareigų bei darbo užmokesčio grąžinimo už laikotarpį, kurį pareigūnas buvo nušalintas nuo pareigų Baudžiamojo proceso kodekso nustatyta tvarka. Kadangi atsiskaitymas už laikotarpį, kurį pareigūnas buvo nušalintas nuo pareigų Baudžiamojo proceso kodekso nustatyta tvarka, Vidaus tarnybos statute ir kituose tarnybą reglamentuojančiuose įstatymuose nebuvo ir nėra aptartas, šiems santykiams, išplėstinės teisėjų kolegijos teigimu, taikytina Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 34 straipsnio 5 dalis, kurioje nustatyta, kad valstybės tarnautojas, kuris jį į pareigas priėmusio asmens arba pareigūnų reikalavimu buvo nušalintas nuo pareigų nepagrįstai, turi teisę reikalauti, kad jam būtų įstatymų nustatyta tvarka atlyginta žala. Iš esmės analogiškos nuostatos yra įtvirtintos ir Lietuvos Respublikos darbo kodekso 123 straipsnio 5 dalyje, nustatančioje, kad tuo atveju, jeigu darbuotojas darbdavio arba tam įgaliotų organų pareigūnų reikalavimu buvo nušalintas nuo darbo (pareigų) nepagrįstai, jis turi teisę reikalauti, kad įstatymų nustatyta tvarka jam būtų atlyginta žala. Taigi, asmuo, kuriam žala atsirado dėl neteisėtos procesinės prievartos priemonės – nušalinimo nuo pareigų – pritaikymo, turi teisę į žalos atlyginimą teisės aktų nustatyta tvarka.

Atsižvelgusi į tai, kad procesinių prievartos priemonių taikymas nėra darbo (tarnybos) teisinių santykių dalis, Vyriausiojo administracinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija konstatavo, kad esant ikiteisminio tyrimo pareigūno, prokuroro ar teismo sprendimui pritaikyti procesinę prievartos priemonę – nušalinimą nuo pareigų, ginčui dėl negauto darbo užmokesčio, delspinigių bei tarnybos stažo išspręsti taikomos ne Vidaus tarnybos statuto 28 straipsnio 6 ir 7 dalių (ar Tarnybos Lietuvos Respublikos vidaus reikalų sistemoje statuto 87 punkto), bet Valstybės tarnybos įstatymo 34 straipsnio 5 dalies ir (ar) atitinkamai Lietuvos Respublikos civilinio kodekso bei Lietuvos Respublikos žalos, atsiradusios dėl valdžios institucijų neteisėtų veiksmų, atlyginimo ir atstovavimo valstybei įstatymo nuostatos.

[2009 m. kovo 13 d. išplėstinės teisėjų kolegijos nutartis administracinėje byloje **Nr. A⁵²⁵-64/2009**. S. R. prieš *Valstybės sienos apsaugos tarnybą prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos*. Procesinio sprendimo kategorija 16.8]

Administracinėje byloje **Nr. A¹⁴⁶-676/2009** buvo sprendžiamas klausimas dėl darbo užmokesčio išmokėjimo už vidaus tarnybos sistemos pareigūno nušalinimo nuo pareigų laikotarpį, kai nėra pasibaigęs tarnybinis patikrinimas, kuris buvo sustabdytas iki bus užbaigtas ikiteisminis tyrimas.

Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija akcentavo, kad Vidaus tarnybos statuto normos darbo užmokesčio išmokėjimo už nušalinimo nuo pareigų laikotarpį (Vidaus tarnybos statuto 28 str. 4 d.) nesieja su nušalinimo nuo pareigų teisėtumu, o sieja su atlikto tarnybinio patikrinimo išvadomis, numatytomis Vidaus tarnybos statuto 28 straipsnio 6 dalyje. Pagal minėtą įstatymo normą, tarnybinio patikrinimo metu nustatytas, kad pareigūnas nepadarė tarnybinio nusižengimo, kad nėra įstatymo nustatyta tvarka pripažintas kaltu dėl administracinio teisės pažeidimo ar nusikalstamos veikos padarymo, taip pat tais atvejais, kai nustatoma, kad pareigūnas padarė tarnybinį nusižengimą, tačiau tarnybinei nuobaudai paskirti yra pasibaigęs senaties terminas, jis toliau eina pareigas ir per 5 darbo dienas nuo tada, kai vėl pradėjo eiti pareigas, jam išmokamas darbo užmokestis už laikotarpį, kurį jis buvo nušalintas nuo pareigų, taip pat delspinigiai už šią sumą, apskaičiuoti Vyriausybės nustatyta tvarka.

Atsižvelgusi į tai, kad atsakovui priimant sprendimą atsisakyti išmokėti pareiškėjui darbo užmokestį už nušalinimo nuo pareigų laikotarpį, tarnybinis patikrinimas dėl pareiškėjo nebuvo užbaigtas, teisėjų kolegija konstatavo, kad nebuvo sąlygos, su kuria įstatymų leidėjas susiejo darbo užmokesčio išmokėjimą už nušalinimo nuo pareigų laikotarpį, nes pagal Statuto 28 straipsnio 6 dalies nuostatas šis klausimas turi būti sprendžiamas atsižvelgiant į tarnybinio patikrinimo baigtį (rezultatus).

[2009 m. birželio 22 d. nutartis administracinėje byloje **Nr. A^{146-676/2009}**. V. D. prieš *Vilniaus rajono policijos komisariatą*. Procesinio sprendimo kategorija 16.8]

Administraciniai teismai taip pat nagrinėja ginčus dėl tarnybinių nuobaudų pagrįstumo. 2009 m. rugsėjo 7 d. nutartimi administracinėje byloje **Nr. A^{63-797/2009}** Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija nusprendė, jog taikant vidaus reikalų sistemos pareigūnui, atliekančiam ikiteisminį tyrimą, tarnybines nuobaudas už netinkamą pareigų vykdymą ir ikiteisminio tyrimo veiksmų neatlikimą konkrečioje byloje, turi būti įvertinamas ne tik pareigos atlikti teisės aktuose nustatytus veiksmus turėjimas, bet ir galėjimas veikti, kaip to reikalauja teisės aktai. Todėl privalu nustatyti ir įvertinti visas neveikimo metu egzistuojančias faktines aplinkybes, kurios sąlygoja pareigūnui galimybę veikti, kaip to reikalauja įstatymai ir kiti teisės aktai, arba – priešingai – kad dėl susiklosčiusių faktinių aplinkybių pareigūnas dėl priežasčių, nepriklausančių nuo jo valios, taip veikti negalėjo.

Šioje nutartyje teisėjų kolegija, pažymėjusi, jog atsakovas nesiaiškino, ar pareiškėjas objektyviai galėjo laiku ir visapusiškai atlikti visus nurodytus veiksmus ir ar visus juos privalėjo atlikti būtent jis, konstatavo, kad pirmosios instancijos teismas pagrįstai panaikino įsakymą dėl drausminės nuobaudos skyrimo kaip nepagrįstą.

[2009 m. rugsėjo 7 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁶³-797/2009. I. J. prieš Šiaulių miesto vyriausiąjį policijos komisariatą. Procesinio sprendimo kategorija 16.4]

Nemažą dalį apžvelgiamos kategorijos administracinių bylų sudarė ginčai dėl valstybės tarnautojų, taip pat ir pareigūnų bei karių atleidimo iš tarnybos teisėtumo.

Pavyzdžiui, administracinėje byloje Nr. A⁷⁵⁶-684/2009 ginčas kilo dėl pareiškėjo atleidimo iš vidaus tarnybos pagal Vidaus tarnybos statuto 53 straipsnio 1 dalies 12 punktą (paties prašymu dėl išėjimo į pensiją) jo laikinojo nedarbingumo metu teisėtumo.

Šioje byloje teisėjų kolegija nurodė, jog Vidaus tarnybos statuto nuostatos tiesiogiai nereglamentuoja teisinės situacijos, kai pareigūnas iš vidaus tarnybos atleidžiamas paties pareigūno prašymu jo laikinojo nedarbingumo metu. Pareigūnų atleidimą iš vidaus tarnybos reglamentuojantys 53–59 straipsniai yra Statuto vienuoliktame skirsnyje „Atleidimas iš vidaus tarnybos“. Statuto 53 straipsnyje išvardinti atleidimo iš vidaus tarnybos pagrindai, nurodyti subjektai, turintys teisę atleisti pareigūną iš vidaus tarnybos. Statuto 55 straipsnio nuostatos reglamentuoja atleidimo iš vidaus tarnybos pareigūno prašymu klausimus, o 56 straipsnyje nustatyta atleidimo iš vidaus tarnybos kitais pagrindais (t. y. išskyrus atleidimą pareigūno prašymu) tvarka. Sistemškai analizuodama šias nuostatas, Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija padarė išvadą, jog sprendžiant pareigūno atleidimo iš tarnybos jo prašymu klausimus, Vidaus tarnybos statuto 56 straipsnio nuostatos negali būti taikomos, o Statuto 55 straipsnyje („Atleidimas iš vidaus tarnybos pareigūno prašymu“) galimybė ar draudimas atleisti pareigūną iš tarnybos laikinojo nedarbingumo metu iš viso neaptariami. Todėl nagrinėtu atveju taikytina Valstybės tarnybos įstatymo 44 straipsnio 5 dalis, kurioje įtvirtinta, kad valstybės tarnautojas negali būti iš pareigų atleistas laikinojo nedarbingumo laikotarpiu ir atostogų metu, išskyrus šio straipsnio 1 dalies 1, 5, 6, 7, 8, 9, 13, 14 ir 16 punktuose ir 2 dalyje nurodytus atvejus. Valstybės tarnybos įstatymo 44 straipsnio 1 dalies 1 punkte numatytas atleidimo iš valstybės tarnybos pagrindas – tarnautojas atsistatydina savo noru bei 6

punkte numatytas atleidimo pagrindas – valstybės tarnautojui sueina 65 metai, iš esmės atitinka Vidaus tarnybos statuto 53 straipsnio 1 dalies 12 punkte numatytą atleidimo iš vidaus tarnybos pagrindą – paties pareigūno prašymu (dėl išėjimo į pensiją). Atsižvelgusi į tai, Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija konstatavo, jog Valstybės tarnybos įstatymo 44 straipsnio 5 dalyje įtvirtintos taisyklės dėl tarnautojų atleidimo iš tarnybos jų laikinojo nedarbingumo laikotarpiu ir atostogų metu yra taikomos ir Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statuto 53 straipsnio 1 dalies 12 punkto atžvilgiu, todėl atleisti pareigūną iš vidaus tarnybos jo paties prašymu (dėl išėjimo į pensiją) pareigūno laikinojo nedarbingumo metu nedraudžiama.

[2009 m. birželio 4 d. sprendimas administracinėje byloje **Nr. A^{756-684/2009}**. R. J. prieš *Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentą prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos*. Procesinio sprendimo kategorija 16.6]

Pareigūno atleidimo iš vidaus tarnybos Vidaus tarnybos statuto 53 straipsnio 1 dalies 15 punkto pagrindu procedūros vykdymo atžvilgiu paminėtinas Vyriausiojo administracinio teismo 2009 m. vasario 10 d. sprendimas administracinėje byloje **Nr. A^{143-219/2009}**.

Vidaus tarnybos statuto 53 straipsnio 1 dalies 15 punkte, be kita ko, nustatyta, kad pareigūnas atleidžiamas iš vidaus tarnybos, jei dėl laikinojo nedarbingumo neatvyko į tarnybą daugiau kaip 120 kalendorinių dienų iš eilės arba daugiau kaip 140 kalendorinių dienų per paskutinius 12 mėnesių, jeigu įstatymų nenustatyta kitaip. Statuto 56 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad pareigūnas šio Statuto 53 straipsnio 1 dalies 15 punkte nurodytu pagrindu atleidžiamas iš vidaus tarnybos kitą darbo dieną, kai sueina šiame punkte nurodyti terminai, ir prieš 30 kalendorinių dienų iki minėto termino suėjimo pareigūną jo laikinojo nedarbingumo metu raštu įspėjus apie galimą atleidimą.

Aiškindama šią teisės normą, Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija pažymėjo, kad ji skirta nustatyti atleidimo iš tarnybos Vidaus tarnybos statuto 53 straipsnio 1 dalies 15 punkto pagrindu procedūrą, t. y. šių dviejų (aptariamų) teisės normų taikymas yra vientisas. Statuto 56 straipsnio 3 dalies nuostata dėl atleidimo iš tarnybos laiko (kitą darbo dieną, kai sueina Statuto 53 straipsnio 1 dalies 15 punkte nurodyti terminai) reiškia, jog institucija, kurioje tarnauja pareigūnas (darbdavys), taikydama Statuto 53 straipsnio 1 dalies 15 punktą, nėra saistoma kokių kitų (be minėto įspėjimo buvimo) aplinkybių, t. y. tuo atveju, kai atleidžiamas iš tarnybos pareigūnas

ir toliau lieka laikinai nedarbingas, tai nėra kliūtis jį atleisti iš tarnybos pagal Statuto 53 straipsnio 1 dalies 15 punktą. Vidaus tarnybos statuto 56 straipsnio 3 dalies nuostata dėl pareigūno rašytinio išpėjimo jo laikinojo nedarbingumo metu, Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos teigimu, aiškiai parodo, kad toks išpėjimas daromas tokiomis sąlygomis, kai tarp išpėjančios šalies ir išpėjamojo pareigūno nėra įprasto darbinio kontakto, todėl nurodytas išpėjimas negali būti įteiktas išpėjamajam pareigūnui pasirašytinai, o turi būti siunčiamas atitinkamu raštu. Atsižvelgusi į šiuos aptariamų teisės normų aiškinimo argumentus, teisėjų kolegija konstatavo, kad apie galimą atleidimą išpėjamojo rašto išsiuntimas registruotu laišku yra tinkama Vidaus tarnybos statuto 56 straipsnio 3 dalyje numatyto išpėjimo forma.

[2009 m. vasario 10 d. sprendimas administracinėje byloje **Nr. A¹⁴³-219/2009**. V. Ž. prieš *Klaipėdos miesto vyriausiąją policijos komisariatą*. Procesinio sprendimo kategorija 16.6]

Reikšmingos teisės taikymo taisyklės, sprendžiant ginčus, susijusius su valstybės tarnautojų veiklos vertinimu, suformuotos administracinėje byloje **Nr. A⁶³-1006/2009**, kurioje Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija sprendė dėl valstybės tarnautoją į pareigas priimančio asmens diskrecijos neįgyvendinti vertinimo komisijos sprendimo suteikti aukštesnę kvalifikacinę klasę ribų.

Šiuo klausimu Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija pirmiausia pripažino, jog iš šiuos teisinius santykius reguliuojančių nuostatų (Valstybės tarnybos įstatymo 22 str. 14, 26 d.) matyti, kad vertinimo komisijos sprendimas suteikti karjeros valstybės tarnautojui atitinkamą kvalifikacinę klasę valstybės tarnautoją į pareigas priimančiam asmeniui yra rekomendacinio pobūdžio ir neprivalomas, o pastarasis turi diskrecijos teisę motyvuotai nuspręsti dėl aukštesnės kvalifikacinės klasės valstybės tarnautojui nesuteikimo, paliekant jam turėtą kvalifikacinę klasę.

Tačiau reikalavimas valstybės tarnautoją į pareigas priimančiam asmeniui priimti šiuo klausimu „motyvuotą sprendimą“ reiškia, kad ši valstybės tarnautoją į pareigas priimančio asmens teisė nėra absoliuti. Jo atstovaujamos valstybės institucijos interesai tokiais atvejais turi būti grindžiami ne vien abstrakčiais argumentais, bet visų pirma jie turi būti pagrįsti valstybės tarnybą reglamentuojančių teisės normų nuostatomis, tarp jų ir valstybės tarnybos veiklos principais. Pasak Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos, reikalavimas valstybės tarnybos veikloje vadovautis lygiateisiškumo, skaidrumo ir kitais principais lemia, kad šių principų

reikalavimai taikomi ir valstybės tarnautoją į pareigas priimančio asmens priimamiems sprendimams dėl vertinimo komisijos rekomendacijų. Todėl tais atvejais, kai nustatoma, kad valstybės tarnautoją į pareigas priimančio asmens sprendimas nesuteikti aukštesnės kvalifikacinės klasės konkrečiam valstybės tarnautojui, paliekant jam turėtą kvalifikacinę klasę, neatitinka lygiateisiškumo, skaidrumo ar kitų principų, lyginant šį sprendimą su analogiškais sprendimais kitų valstybės tarnautojų atžvilgiu, tai gali sudaryti teisinį pagrindą tokį valstybės tarnautoją į pareigas priimančio asmens sprendimą pripažinti neteisėtu.

[2009 m. spalio 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁶³-1006/2009. L. R. prieš Lietuvos Respublikos generalinę prokuratūrą. Procesinio sprendimo kategorija 16.3]

Valstybės tarnautojų veiklos vertinimo klausimu paminėtina ir 2009 m. kovo 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵⁵⁶-325/2009, kurioje buvo pasisakyta dėl to, koks viešojo administravimo subjektas – savivaldybės taryba (kolegiali institucija) ar meras (kaip galimai savivaldybės tarybos vadovas) – turi teisę parengti tarnybinės veiklos vertinimo išvadą ir vertinti savivaldybės kontrolierės tarnybinę veiklą.

Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija, sistemiškai aiškindama Vietos savivaldos įstatymo nuostatas, konstatavo, kad būtent savivaldybės meras turi vadovaujančio asmens įgalinimus (tiek, kiek numatyta teisės aktais) savivaldybės tarybos atžvilgiu, todėl kompetentingas subjektas vertinti savivaldybės kontrolierės tarnybinę veiklą ir parengti savivaldybės kontrolierės tarnybinės veiklos išvadą yra savivaldybės meras, kaip savivaldybės vadovas ir savivaldybės tarybai vadovaujantis asmuo, t. y. turintis tik tuos įgalinimus, kurie suteikti teisės aktais, *inter alia* vertinti savivaldybės kontrolierės tarnybinę veiklą ir parengti savivaldybės kontrolierės tarnybinės veiklos išvadą.

[2009 m. kovo 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵⁵⁶-325/2009. Lietuvos Respublikos Vyriausybės atstovas Klaipėdos apskrityje prieš Klaipėdos rajono savivaldybės tarybą. Procesinio sprendimo kategorija 16.3; 35.2]

Statutinių valstybės tarnautojų socialinių garantijų sričiai yra svarbi 2009 m. kovo 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴³-67/2009. Šioje byloje ginčas kilo dėl pareiškėjo teisės į Vidaus tarnybos statuto 40 straipsnio 3 dalyje (2003 m. balandžio 29 d. įstatymo Nr. IX-1538 redakcija) numatytą kompensaciją už sužalojimus, patirtus tarnybos metu. Lingvistiniu teisės

aiškinimo metodu analizuodama minėtą Vidaus tarnybos statuto nuostatą, išplėstinė teisėjų kolegija pirmiausia nurodė, jog kompensacijos išmokamos tik tokiems vidaus reikalų sistemos pareigūnams, kurie buvo sužaloti ar susirgo eidami tarnybines pareigas ar dėl tarnybos. Tai yra imperatyvus įstatymų leidėjo nustatytas reikalavimas, todėl, tik pripažinus nurodytą aplinkybę, pareigūnas įgyja teisę į minėtą kompensaciją.

Minėtos kompensacijos išmokėjimas yra sąlygojamas tiesioginio priežastinio ryšio tarp patirto sužalojimo (susirgimo sunkia liga) ir tarnybinių pareigų atlikimo (tarnybos) buvimo, o šiam priežastiniam ryšiui bei įvykio aplinkybėms nustatyti yra pradedamas tarnybinis patikrinimas (Vidaus tarnybos statuto 40 str. 5 d., Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2004 m. balandžio 23 d. įsakymu Nr. 1V-138 patvirtintų Nustatymo, ar vidaus tarnybos sistemos pareigūno mirtis ar sveikatos sutrikdymas susijęs su tarnybinių pareigų atlikimu arba jo tarnyba, o vidaus reikalų profesinio mokymo įstaigos kursanto – su profesiniu ar įvadiniu mokymu, taisyklių (toliau – ir Taisyklės) 4 p.), o jį atlikus surašoma tarnybinio patikrinimo išvada, kurioje, be kita ko, nurodoma, ar tarp pareigūno mirties ar sveikatos sutrikdymo ir tarnybos yra nustatytas priežastinis ryšys, ar teisės aktų nustatyta tvarka išmokėtina kompensacija (Taisyklių 10.6 p.). Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija pažymėjo, jog, vadovaujantis Vidaus tarnybos statuto 40 straipsnio 3 dalimi, pareigūnams išmokamų kompensacijų dydis tiesiogiai priklauso nuo netekto darbingumo ar sveikatos sutrikdymo sunkumo laipsnio. Sveikatos sutrikdymo sunkumo laipsnį nustato Centrinės medicininės ekspertizės komisija Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka (Vidaus tarnybos statuto 40 str. 8 d.). Vyriausiojo administracinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija, atsižvelgusi į teisės aktų, reglamentuojančių sveikatos sutrikdymo sunkumo laipsnio nustatymą, nuostatas, konstatavo, jog, išskyrus Taisyklių 12 punkte numatytą išimtį, susijusią su galimu pareigūno užkrėtimu sunkia liga, į Centrinę medicinos ekspertizės komisiją pareigūnas yra siunčiamas tik pripažinus, kad pareigūno sveikatos sutrikdymas susijęs su tarnybinių pareigų atlikimu ar tarnyba, t. y. nustačius priežastinį ryšį. Be to, kaip nurodė išplėstinė teisėjų kolegija, sisteminė Vidaus tarnybos statuto 40 straipsnio 3 dalies analizė leidžia daryti išvadą, kad nesant atitinkamos medicininės ekspertizės komisijos išvados, pareigūnų teisė į kompensaciją negali būti realizuota, todėl vidaus reikalų sistemos įstaigos vadovo patvirtinta tarnybinio patikrinimo išvada, kuria konstatuojama, jog nėra priežastinio ryšio tarp sveikatos sutrikdymo ir tarnybinių pareigų atlikimo (tarnybos), užkerta kelią bet kokioms tolimesnėms procedūroms, būtinoms priimti galutinį sprendimą

dėl kompensacijos mokėjimo ir jos dydžio. Be to, Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija pažymėjo, jog paminėto priežastinio ryšio buvimas yra ne tik sąlyga tolimesnių administracinių procedūrų vykdymui, bet ir esminis reikalavimas teisei į minėtą kompensaciją atsirasti. Vadovaujantis Vidaus tarnybos statuto 40 straipsnio 5 dalimi ir Taisyklių nuostatomis, šio esminio elemento buvimas ar nebuvimas nustatomas tik tarnybinio patikrinimo metu ir nurodomas jo išvadoje, o tolimesniuose administracinės procedūros etapuose nebenustatinėjamas. Taip pat Vyriausiojo administracinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija pabrėžė, jog nors tarnybinio patikrinimo pagrindinis tikslas – nustatyti priežastinį ryšį tarp pareigūno mirties ar sveikatos sutrikdymo ir tarnybos, arba tarp kursanto mirties ar sveikatos sutrikdymo ir profesinio ar įvadinio mokymo (Taisyklių 4 p.), tačiau juo taip pat yra atsakoma į klausimą, ar teisės aktų nustatyta tvarka pareigūnui išmokėtina kompensacija (Taisyklių 10.6 p.), todėl tvirtindamas tarnybinio patikrinimo išvadą, kaip vientisą aktą (Taisyklių 11 p.), įstaigos vadovas iš esmės priima sprendimą, t. y. išreiškia savo valią dėl paminėto priežastinio ryšio buvimo ar nebuvimo bei neigiamos išvados atveju – kompensacijos pareigūnui nemokėjimo.

Atsižvelgusi į tai, jog teisės aktai nenumato pareigos viešojo administravimo subjektams priimti paskesnę (papildomą) sprendimą (administracinį aktą) dėl kompensacijos nemokėjimo, Vyriausiojo administracinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija konstatavo, jog minėta išvada dėl priežastinio ryšio buvimo (nebuvo) laikytina teisinės pasekmės sukeliančiu, t. y. paneigiančiu pareigūno teisę į kompensaciją, administraciniu aktu, kuris gali būti skundžiamas įstatymų nustatyta tvarka ir nagrinėjamas administracinių teismų pagal Administracinių bylų teisenos įstatyme įtvirtintas taisykles.

[2009 m. kovo 17 d. išplėstinės teisėjų kolegijos nutartis administracinėje byloje **Nr. A¹⁴³-67/2009**. V. S. prieš *Valstybės sienos apsaugos tarnybą prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos*. Procesinio sprendimo kategorija 16.5]

Valstybės tarnautojų tarnybinių ir socialinių garantijų srityje paminėtina Vyriausiojo administracinio teismo 2009 m. spalio 5 d. nutartis administracinėje byloje **Nr. A⁴³⁸-1134/2009**, kurioje pasisakyta dėl kompensacijos už priverstinės pravaikštos laiką priteisimo, kai priverstinės pravaikštos metu asmuo gavo darbo užmokestį, eidamas kitas pareigas.

Šioje byloje nustatyta, jog pareiškėjas priverstinės pravaikštos laikotarpiu dirbo kitose darbovietėse, už tai gaudamas darbo užmokestį. Pirmosios instancijos teismas, atsižvelgęs į šią aplinkybę, sumažino iš

atsakovo pareiškėjui priteistiną vidutinį darbo užmokestį proporcingai kitoje darbovietėje gautam atlyginimui. Tačiau Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija šią pirmosios instancijos teismo poziciją pripažino nepagrįsta, nurodžiusi, kad vidutinis darbo užmokestis už priverstinės pravaikštos laiką priteistinas už visą laiką, į šį laikotarpį įskaitant ir laiką, kai asmuo ginčo nagrinėjimo metu epizodiškai dirbo kitą darbą, t. y. tokių laikotarpių neatimant iš priverstinės pravaikštos laiko.

[2009 m. spalio 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁴³⁸-1134/2009. Z. G. prieš *Lietuvos šaulių sąjungą*. Procesinio sprendimo kategorija 15.2.3; 38]

Paminėtina ir administracinė byla Nr. A⁵⁰²-1494/2009, kurioje buvo sprendžiamas klausimas dėl kompensacijos už tarnybos metu patirtą sveikatos sutrikdymą mokėjimo, kai vidaus tarnybos pareigūnas apie traumą darbdaviui (jo atstovams) praneša praleidęs teisės aktuose nustatytą terminą.

Byloje nustatyta, kad pareiškėjas 2008 m. balandžio 5 d. patyrė traumą (susižalojo dešinę koją). Tarnybinio patikrinimo išvadoje trauma įvertinta kaip sveikatos sutrikdymas atliekant tarnybines pareigas, kurios buvo susijusios su padidėjusiu pavojumi ir rizika pareigūno sveikatai. 2008 m. balandžio 8 d. pareiškėjas patyrė tos pačios kojos traumą, kuri tarnybinio patikrinimo išvadoje kvalifikuojama kaip pakartotinis tos pačios kūno vietos susižalojimas atliekant tarnybines pareigas, kurios nebuvo susijusios su padidėjusiu pavojumi ir rizika pareigūno sveikatai.

Atsakovas minėtų aplinkybių neginčijo, tačiau nesutiko su pareiškėjo reikalavimu, jog dėl 2008 m. balandžio 5 d. patirtos traumos jam, vadovaujantis Vidaus tarnybos statuto 40 straipsnio 3 dalies 6 punktu, turi būti išmokėta kompensacija, nes pareiškėjas, anot atsakovo, nesilaikė Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2004 m. balandžio 23 d. įsakymu Nr. IV-138 patvirtintų Nustatymo, ar vidaus tarnybos sistemos pareigūno mirtis ar sveikatos sutrikdymas susijęs su tarnybinių pareigų atlikimu arba jo tarnyba, o vidaus reikalų profesinio mokymo įstaigos kursanto – su profesiniu ar įvadiniu mokymu, taisyklių (toliau – ir Taisyklės) 5 punkto reikalavimų. Šioje nuostatoje numatyta, jog patyręs traumą pareigūnas nedelsiant turi apie tai informuoti savo tiesioginį viršininką, o pareiškėjas apie traumą pranešė tik po 3 dienų.

Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija, atsižvelgusi į byloje nustatytas aplinkybes, pirmiausia pripažino, jog nagrinėta situacija atitinka visas Vidaus tarnybos statuto 40 straipsnio 3 dalies 6 punkto sąlygas kompensacijai išmokėti ir neatitinka nė vienos sąlygos, numatytos šio straipsnio 6 dalyje, t. y. pagrindų, kuriems esant kompensacijos nėra mokamos.

Vertindama atsakovo argumentus, susijusius su pareiškėjo Taisyklių 5 punkte numatytos pareigos nevykdymu, teisėjų kolegija pažymėjo, kad Taisyklių 5 punkto pažeidimas nenumatytas kaip besąlygiškai eliminuojantis kompensacijos mokėjimą. Nurodė, jog tai, kad pareiškėjas laiku neinformavo apie patirtą traumą, nesutrukdė atsakovui visais aspektais ištirti pareiškėjo sužalojimo laiką, aplinkybes, nustatyti ryšį tarp patirtos traumos ir sveikatos sutrikimo bei sveikatos sutrikdymo laipsnį. Atsižvelgusi į tai, jog pareiškėjas iš pirminių simptomų nesuprato, kad patyrė rimtą traumą ir tikėjosi, kad nedidelis skausmas sumuštoje dešinėje kojoje praeis, Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija padarė išvadą, jog pareiškėjas turi teisę gauti minėtą kompensaciją.

[2009 m. gruodžio 21 d. nutartis administracinėje byloje **Nr. A^{502-1494/2009}**. V. T. prieš *Panevėžio miesto vyriausiąją policijos komisariatą*. Procesinio sprendimo kategorija 16.5]

Didelę dalį 2009 metais išnagrinėtų bylų, susijusių su tarnybos teisiniais santykiais (pačia plačiaja prasme), sudarė bendrosios kompetencijos teismų teisėjų skundai dėl neišmokėto darbo užmokesčio priteisimo. Iš šios kategorijos bylų paminėtina 2009 m. lapkričio 3 d. nutartis administracinėje byloje **Nr. A^{143-767/2009}**, kurioje Vyriausiasis administracinis teismas, be kita ko, sprendė, ar apylinkės teismas, apskaičiuodamas pareiškėjų – apylinkės teisėjų – pagrindinį atlyginimą bei priedus, nuo 2004 m. gegužės 1 d. privalėjo taikyti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. gruodžio 16 d. nutarimu Nr. 1604 nustatytą 115 Lt bazinės mėnesinės algos (toliau – ir BMA) dydį, o nuo 2008 m. sausio 1 d. – 128 Lt dydžio BMA, nustatytą Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. rugsėjo 26 d. nutarimu Nr. 1023.

Vertindama šio pareiškėjų reikalavimo pagrįstumą, Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija pirmiausia pažymėjo, kad laikotarpiu, už kurį prašoma priteisti neišmokėto atlyginimo dalį, teisinius santykius, susijusius su teisėjų darbo užmokesčio apskaičiavimu ir mokėjimu *inter alia* reguliavo Valstybės politikų, teisėjų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymas. Šio įstatymo 7 straipsnio 3 dalies 1 punktą, be kita ko, nustatė, kad teisėjams, kurių vidutinis darbo užmokestis, Vyriausybės nustatyta tvarka apskaičiuotas iš trijų paskutinių mėnesių tarnybinių atlyginimų (pareiginių algų) ir iš paskutinių dvylikos mėnesių nustatytų priedų ir priemokų, yra didesnis už šio įstatymo nustatytą darbo užmokestį, įsigaliojus šiam įstatymui, mokamas iki tol gautas darbo užmokestis ir 2000 metais nedidinamas. Konstitucinis Teismas, 2001 m. liepos 12 d. nutarime

analizuodamas paminėtą įstatymo nuostatą, pažymėjo, jog joje įstatymu yra įtvirtintas teisėjams mokamų atlyginimų dydis, t. y. įstatyme yra nustatytas valstybės išpareigojimas mokėti ne mažesnę kaip iki šio įstatymo priėmimo teisėjams mokėto dydžio atlyginimą. Nurodęs, jog šia nuostata nėra įtvirtintas teisėjų iki tol gautų atlyginimų mažinimas, Konstitucinis Teismas ją pripažino neprieštaraujančia Konstitucijai. Minėtu nutarimu prieštaraujančiomis Konstitucijos 5, 109 straipsniams, 114 straipsnio 1 daliai ir konstituciniam teisinės valstybės principui buvo pripažintos tik tos Valstybės politikų, teisėjų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymo nuostatos, kuriomis buvo įtvirtintas teisėjų atlyginimų mažinimas.

Pastaroji aplinkybė, Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos vertinimu, reiškia, kad Konstitucinio Teismo 2001 m. liepos 12 d. nutarimo nuostatos netaikytinos situacijai, kai teisėjų atlyginimai, taikant pagal atitinkamus teisės aktus jų dydžių apskaičiavimui reikšmingus parametrus, įskaitant BMA dydžius, nėra didinami. Todėl pareiškėjų nurodytas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. balandžio 1 d. nutarimu Nr. 382 nustatyto bazinės mėnesinės algos dydžio (105 Lt) taikymas teisėjų atžvilgiu negali būti vertinamas kaip teisėjų atlyginimų mažinimas.

Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija taip pat pažymėjo, kad minėtame 2001 m. liepos 12 d. nutarime Konstitucinis Teismas, be kita ko, konstatavo, jog įsigaliojus Valstybės politikų, teisėjų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymui, neteko galios Lietuvos Respublikos Seimo 1993 m. vasario 23 d. priimtu įstatymu „Dėl Lietuvos Respublikos teismų teisėjų, prokuratūros darbuotojų, valstybinių arbitrų bei Valstybės kontrolės departamento darbuotojų tarnybinių atlyginimų“ Vyriausybei įtvirtintas pavedimas nustatyti teisėjų atlyginimus. Kadangi minėtame Valstybės politikų, teisėjų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatyme teisėjų atlyginimų santykiai reguliuojami kitaip nei Vyriausybės nutarimuose, Konstitucinis Teismas pripažino, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. gruodžio 28 d. nutarimu (kaip ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1991 m. lapkričio 29 d. nutarimu Nr. 499 „Dėl valstybinės valdžios, valstybės valdymo ir teisėsaugos organų vadovų bei kitų pareigūnų laikinos bandomosios darbo apmokėjimo tvarkos“, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. birželio 24 d. nutarimu Nr. 666 „Dėl Lietuvos Respublikos teismų teisėjų, prokuratūros sistemos ir Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamento pareigūnų bei kitų darbuotojų darbo apmokėjimo“) nustatytas teisinis reguliavimas nebegalioja (Konstitucinio Teismo 2001 m. liepos 12 d. nutarimas, 2006 m. rugpjūčio 8 d. sprendimas). Taigi, įsigaliojus Valstybės

politikų, teisėjų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymui, iki jo įsigaliojimo priimtais poįstatyminiais teisės aktais nustatytas teisėjų atlyginimo apskaičiavimo teisinis reguliavimas daugiau negalėjo (ir negali) būti taikomas jokiems santykiams, atsiradusiems po minėto įstatymo įsigaliojimo, t. y. šiais poįstatyminiais teisės aktais nustatytas teisinis reguliavimas jau buvo pašalintas iš teisės sistemos dar iki Konstituciniam Teismui priimant 2001 m. liepos 12 d. nutarimą.

Atsižvelgusi į išdėstytus argumentus, Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija konstatavo, kad pareiškėjams, jų skunde nurodomu laikotarpiu, iš Konstitucijos 109 straipsnyje įtvirtinto teisėjų ir teismų nepriklausomumo principo kylantis teisėjo atlyginimo konstitucinės apsaugos imperatyvas garantavo teisę į ne mažesnę kaip iki Valstybės politikų, teisėjų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymo įsigaliojimo gautą teisėjo atlyginimą, neatsižvelgiant į BMA dydžio pakeitimus. Pastarąją išvadą patvirtina ir aplinkybė, jog įsigaliojus minėtam įstatymui, iš Lietuvos Respublikos teisės sistemos buvo pašalinti su teisėjų atlyginimu susijusius teisinius santykius reguliuojantys Vyriausybės nutarimai ir kiti teisės aktai, kuriuose teisėjų atlyginimas buvo siejamas su BMA.

[2009 m. lapkričio 3 d. nutartis administracinėje byloje **Nr. A^{143-767/2009}**. *L. B. ir kt. prieš Lietuvos valstybę, atstovaujamą Lietuvos Respublikos Vyriausybės, ir Kelmės rajono apylinkės teismą*. Procesinio sprendimo kategorija 16.2]

1.9. Bylos dėl užsieniečių teisinės padėties Lietuvos Respublikoje

2009 metais Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas nagrinėjo sprendimų dėl leidimų gyventi Lietuvos Respublikos teritorijoje ir vizų išdavimo teisėtumo ir pagrįstumo klausimus. Pažymėtina, kad ši Vyriausiojo administracinio teismo sprendimų sritis yra glaudžiai susijusi su asmens teisių į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą apsauga, kurią garantuoja ne tik nacionaliniai, bet ir tarptautiniai teisės aktai. Todėl, kaip ne kartą savo praktikoje yra konstatavęs Vyriausiasis administracinis teismas, valstybės išimtinė kompetencija leisti arba atsisakyti leisti įvažiuoti ar apsigyventi jų teritorijose trečiųjų šalių valstybių piliečiams bei asmenims be pilietybės, taip pat priimti sprendimą dėl trečiosios valstybės piliečių ar asmenų be pilietybės išsiuntimo iš šalies yra ribojama ir turi būti įgyvendinama, nepažeidžiant žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių.

Administracinėje byloje Nr. A⁸²²-1109/2009 teisėjų kolegija nagrinėjo ginčą dėl Migracijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos sprendimo atsisakyti išduoti Turkijos Respublikos piliečiui daugkartinę nacionalinę vizą. Atsisakymas, be kita ko, buvo grindžiamas Valstybės saugumo departamento neigiamu atsakymu, t. y. pateikta medžiaga, kuri Valstybės saugumo departamento vertinimu, yra rimtas pagrindas manyti, kad Turkijos Respublikos pilietis, kuris kreipėsi dėl vizos išdavimo, gali užsiimti neteisėta veikla. Teisėjų kolegija, susipažinusi su bylos medžiaga, konstatavo, kad vien ta aplinkybė, jog asmuo buvo baustas administracinėmis bausmėmis už administracinius teisės pažeidimus bei tai, jog jis buvo nuteistas už kriminalinio pobūdžio veikos padarymą, nesudaro rimto pagrindo manyti, kad šis užsienietis gali užsiimti neteisėta veikla, už kurią yra nustatyta atsakomybė pagal Lietuvos Respublikos įstatymus.

[2009 m. lapkričio 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁸²²-1109/2009. M. K. prieš *Migracijos departamentą prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos*. Procesinio sprendimo kategorija 3.1; 3.3; 3.7]

Administracinėje byloje Nr. A⁷⁵⁶-671/2009 Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija, nagrinėdama Vilniaus miesto vyriausiojo policijos komisariato viešosios policijos Migracijos tarnybos sprendimą įpareigoti Izraelio pilietę išvykti iš Lietuvos Respublikos, atkreipė dėmesį, kad sprendimas išsiųsti užsienietį iš Lietuvos Respublikos ir sprendimas dėl įpareigojimo išvykti yra dvi procedūros, kurios teisės aktų leidėjo tiek Užsieniečių teisinės padėties įstatyme, tiek Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2004 m. gruodžio 24 d. įsakymu Nr. IV-429 patvirtintose Sprendimų dėl užsieniečio įpareigojimo išvykti, išsiuntimo, grąžinimo, vykimo tranzitu per Lietuvos Respublikos teritoriją priėmimo ir jų vykdymo taisyklėse yra aiškiai apibrėžtos ir atskirtos, taikomos esant skirtingiems pagrindams ir laikantis skirtingų jų vykdymo taisyklių. Dėl to kompetentingų institucijų pareiga atsižvelgti į Užsieniečių teisinės padėties įstatymo 128 straipsnio 1 dalyje nurodytas aplinkybes kyla priimant sprendimą dėl užsieniečio išsiuntimo iš šalies, o ne dėl įpareigojimo išvykti.

[2009 m. birželio 4 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A⁷⁵⁶-671/2009. M. D. (B.) prieš *Vilniaus miesto vyriausiojo policijos komisariato viešosios policijos Migracijos tarnybą*. Procesinio sprendimo kategorija 3.5]

Kaip ir kiekvienais metais, Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme buvo nagrinėjami apeliaciniai skundai, susiję su prieglobsčio prašytojų teisine padėtimi. Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės

padėties“ 86 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad pabėgėlio statusas suteikiamas prieglobsčio prašytojui, kuris dėl visiškai pagrįstos baimės būti persekiojamas dėl rasės, religijos, tautybės, priklausymo tam tikrai socialinei grupei ar dėl politinių įsitikinimų yra už valstybės, kurios pilietis jis yra, ribų ir negali ar bijo naudotis tos valstybės gynyba arba neturi atitinkamos užsienio valstybės pilietybės, yra už valstybės, kurioje buvo jo nuolatinė gyvenamoji vieta, ribų ir dėl išvardytų priežasčių negali ar bijo į ją grįžti, jeigu nėra priežasčių, nustatytų šio įstatymo 88 straipsnyje. Ar asmeniui kyla persekiojimo pavojus savo kilmės šalyje, sprendžiama individualiai, kiekvienoje byloje išnagrinėjus ir įvertinus visas aktualias aplinkybes.

Pavyzdžiui, administracinėje byloje **Nr. A⁷⁵⁶-848/2009** teisėjų kolegija, nustačiusi, kad apeliantei ir jos dukterims suteikta papildoma apsauga, nusprendė netenkinti apeliantės prašymo suteikti pabėgėlio statusą. Apeliante prašymą suteikti pabėgėlio statusą grindė aplinkybe, jog jos vyrui šis statusas yra suteiktas. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad asmenys, kurie gali būti laikomi prieglobsčio prašytojo šeimos nariais, yra išvardinti Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ 2 straipsnio 22 dalyje. Prieglobsčio prašytojo šeimos nariai – sutuoktinis arba asmuo, su kuriuo sudaryta registruotos partnerystės sutartis, šių porų arba vieno iš jų vaikai <...> iki 18 metų, jeigu jie nesudarė santuokos, taip pat nepilnamečio prieglobsčio prašytojo tėvas (įtėvis), motina (įmotė) ar globėjas (rūpintojas), jei šeima jau egzistavo kilmės valstybėje ir prieglobsčio prašymo nagrinėjimo metu šeimos nariai yra Lietuvos Respublikos teritorijoje. Bylos duomenys nepatvirtino, kad apeliantės šeima egzistavo dar kilmės valstybėje. Be to, nenustatyta, kad apeliantei ir jos dukterims, nesuteikus pabėgėlio statuso, galėtų kilti kokios nors grėsmės jų gyvybei, sveikatai, saugumui ar laisvei. Apeliacinis skundas atmestas.

[2009 m. spalio 15 d. nutartis administracinėje byloje **Nr. A⁷⁵⁶-848/2009**. Z. B., R. B. ir A. B. prieš *Migracijos departamentą prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos*. Procesinio sprendimo kategorija 3.4]

1.10. Bylos, susijusios su Tabako kontrolės ir Alkoholio kontrolės įstatymų taikymu

2009 metais Vyriausiąjame administraciniame teisme pagausėjo išnagrinėtų bylų, susijusių su Tabako kontrolės įstatymo nuostatų taikymu. Didelė dalis šios srities ginčų buvo susiję su atitinkamų veiksmų pripažinimu tabako gaminių reklama.

Tai, ar ant cigarečių pakelio esantys užrašai (tekstas „Jūsų vertinama nekintanti <...> kokybė – tai kruopščiai atrenkamų tabako lapų, meistriškumo ir 150 metų gamybos tradicijų rezultatas“ bei ant apvalaus figūrinio elemento užrašyti žodžiai „Tradicijos/Kokybė/Patirtis“ ir kt.) yra vien tik informacinio pobūdžio, siekiant išskirti produktą iš kitų konkuruojančių produktų, buvo sprendžiama administracinėje byloje **Nr. A⁵⁵⁶-433/2009**.

Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija nurodė, jog aptariamo pobūdžio užrašais konkretaus gamintojo cigaretes ne tik stengiamasi išskirti iš kitų tokios pat rūšies produktų (cigarečių), bet ir atkreipiamas dėmesys į tai, kad būtent šis produktas vienas iš kokybiškiausių, turinčių senas tradicijas, rinktinis. Tai reiškia, jog tokio pobūdžio užrašai vidutiniam vartotojui turėtų būti suprantami kaip produkto reklama, minimo produkto laikymas priimtinesniu už kitus, nepaisant jo žalingo poveikio žmogaus bei visuomenės sveikatai. Tokia situacija *expressis verbis* atitinka tabako gaminių reklamos sąvoką, pateiktą Tabako kontrolės įstatymo 2 straipsnio 7 dalyje.

[2009 m. balandžio 1 d. nutartis administracinėje byloje **Nr. A⁵⁵⁶-433/2009**. UAB „Philip Morris Lietuva“ prieš Valstybinę tabako ir alkoholio kontrolės tarnybą prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. Procesinio sprendimo kategorija 20]

Administracinėje byloje **Nr. A⁷⁵⁶-80/2009** Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija nurodė, jog yra akivaizdu, kad lankstinukas, įdėtas į cigarečių pakelį, kuriame šios cigaretės pristatomos kaip „gaiviai malonios“, kuriomis galima „mėgautis“, kurioms „rūpestingai atrinkti tabako lapai suteikia subtilų, bet kartu ryškų ir rafinuotą skonį“ ir kuriame rašoma apie įsipareigojimą „pateikti tik tai, kas geriausia“, atitinka tabako gaminių reklamos sąvoką, nes tokia informacija būtent ir formuojamas teigiamas šių tabako gaminių įvaizdis, įtikinėjama apie geriausią jų kokybę, taigi skatinama juos vartoti. Teisėjų kolegija sutiko su atsakovo ir pirmosios instancijos teismo išvada, kad tabako gaminių reklama negali būti suprantama tik kaip veiksmai, skirti naujiems vartotojams pritraukti, o apima ir tokius veiksmus, kuriais siekiama išlaikyti jau esamų tabako vartotojų priklausomybę. Lankstinuke išreiškiamas dėkingumas, deklaruojamas rūpestis gaminio kokybe netiesiogiai skatina vartotoją įsigyti ir vartoti būtent jame nurodytas cigaretes. Nepriklausomai nuo to, ar informacija, skatinanti vartoti konkretų tabako gaminį, skleidžiama tik apibrėžtai asmenų grupei (tabako vartotojams) ar visai visuomenei, jai turi būti taikomi įstatyme nustatyti draudimai, jei tokia informacija atitinka tabako reklamos sąvoką.

[2009 m. sausio 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁷⁵⁶-80/2009. UAB „Philip Morris Lietuva“ prieš Valstybinę tabako ir alkoholio kontrolės tarnybą prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. Procesinio sprendimo kategorija 20]

Reikšmingos taisyklės, susijusios su nacionalinėje teisėje įtvirtinto tabako gaminių reklamos draudimo atitiktimi Europos Sąjungos teisei, buvo suformuotos 2009 m. rugsėjo 14 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. A⁴³⁸-1060/2009.

Šioje byloje buvo sprendžiamas ginčas dėl Tabako ir alkoholio kontrolės tarnybos sprendimo skirti ekonomines sankcijas dėl Tabako kontrolės įstatymo 17 straipsnio 1 dalyje įtvirtinto tabako gaminių reklamos draudimo nepaisymo už tai, kad apelianantai prekiaavo ir reklamavo prekes, kurios buvo pažymėtos tabako gaminių ženklais.

Šioje byloje apelianantai savo skundo argumentus, be kita ko, grindė aplinkybe, jog draudimas prekiauti bei reklamuoti ginčo prekių ženklu pažymėtas prekes iš esmės yra kliūtis laisvam prekių judėjimui. Atsižvelgusi į Teisingumo Teismo 2001 m. kovo 8 d. sprendimą *Gourmet International Products* byloje, Nr. C-405/98, par. 21, 2004 m. liepos 15 d. sprendimą *Douwe Egberts NV* byloje, Nr. C-239/02, par. 53, 54, Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija iš esmės sutiko, kad nagrinėtu atveju ginčo prekių reklamos draudimas gali būti vertinamas kaip tam tikra kliūtis laisvam prekių judėjimui, kuri Europos Bendrijos steigimo sutarties 28 straipsnio prasme galėtų būti priskirta kiekybiniam importo apribojimams lygiaverčio poveikio priemonėms. Nagrinėtas reklamos draudimas gali veikti prekybą tarp valstybių narių tuo aspektu, jog naujiems produktams, mažiau pažįstamiems rinkai nei vietiniams, sunkiau patekti į prekybą, be to, tokiu būdu veikiamas šių gaminių importas į Lietuvą – Lietuvos prekybos įmonės akivaizdžiai nėra suinteresuotos įsivežti (įsigyti) prekes, kurių viešas pateikimas parduoti ir reklamavimas sudarytų prielaidas skirti jiems atitinkamas nuobaudas.

Vis dėlto Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija pabrėžė, kad Bendrijos vidaus prekybos kliūtys, atsiradusios dėl skirtingų nacionalinių normų, reglamentuojančių prekybą tam tikrais gaminiiais, toleruotinos, jei šios teisės normos būtinos patenkinti tam tikrus svarbius interesus (Teisingumo Teismo 1979 m. vasario 20 d. sprendimas *Rewe* byloje, Nr. C-120/78). Todėl net ir pripažinus, jog aptariamai apribojimai gali būti kliūtis laisvam prekių, pažymėtų ginčo prekių ženklu, judėjimui, vadovaujantis Europos Bendrijos steigimo sutarties 30 straipsniu, šie apribojimai, be kita ko, gali būti pateisinami visuomenės sveikatos sumetimais.

Šiuo aspektu teisėjų kolegija pirmiausia pabrėžė, jog neginčijama, kad tabako gaminių reklamos draudimo tikslas – kontroliuoti tabako gaminių vartojimą, siekiant išvengti žalingų šių produktų padarinių asmenų sveikatai ir visuomenei, ir taip kovoti su piktnaudžiavimu tabako produktais – atspindi susirūpinimą visuomenės sveikata. Kita vertus, tam, kad rūpestis visuomenės sveikata pateisintų aptariamą apribojimą, būtina, kad jis būtų tinkama ir proporcinga priemonė siekiamam tikslui, kad toks apribojimas nebūtų savavališka diskriminacijos priemonė ar užslėptas valstybių narių tarpusavio prekybos apribojimas.

Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija pažymėjo, kad nagrinėtu atveju akivaizdu, jog Lietuvos Respublikos teisės aktuose nustatytas tabako gaminių reklamos (taip pat ir paslėptos) draudimas taikomas nepriklausomai nuo prekių kilmės ir jis nėra skirtas įtvirtinti kitose valstybėse narėse pagamintų prekių diskriminaciją arba netiesiogiai ginti tam tikrus nacionalinius produktus ar jų gamintojus.

Pasisakydama dėl nagrinėjamos priemonės tinkamumo ir proporcingumo siekiamam tikslui, teisėjų kolegija visų pirma priminė, kad Lietuvos Respublika yra ratifikavusi Pasaulio sveikatos organizacijos Tabako kontrolės pagrindų konvenciją, kurios 13 straipsnio 2 dalyje nustatyta, jog kiekviena Šalis, vadovaudamasi savo konstitucija ir konstituciniais principais, įsipareigoja visiškai uždrausti bet kokią tabako reklamą, pardavimo skatinimą ir rėmimą. Šią Konvenciją pasirašė net 168 pasaulio valstybės, jos šalių yra vienas šimtas šešiasdešimt šešios, t. y. ji atspindi pakankamai aiškų ir nedviprasmišką pasaulio bendruomenės požiūrį į tabaką, jo neigiamą poveikį žmogui ir visuomenei, tabako gaminių reklamos draudimą. Bendrijos vardu formaliai šią Konvenciją yra patvirtinusi ir Europos Sąjunga (2004 m. liepos 2 d. Tarybos sprendimas Nr. 2004/513/EB dėl PSO Tabako kontrolės pagrindų konvencijos sudarymo). Ją jau ratifikavo beveik visos ES valstybės narės. Neginčytina, kad tabako gaminių vartojimas daro itin neigiamą poveikį žmonių ir visuomenės sveikatai (žr., be kita ko, Konstitucinio Teismo 1997 m. vasario 13 d. nutarimą). Pasaulio sveikatos organizacija yra konstatavusi, kad yra patikimai patvirtinta, jog visiškas tabako reklamos ir pardavimo skatinimo draudimas sumažina tabako vartojimą. Atsižvelgusi į tai, Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos vertino, jog visiškas bet kokiomis formomis ar priemonėmis pateikiamos tabako gaminių reklamos (taip pat ir paslėptos) draudimas, taip pat ir tokia apimtimi, kokia jis buvo taikomas apžvelgiamoje byloje, yra tinkama priemonė juo siekiamam tikslui – užtikrinti visuomenės sveikatą – įgyvendinti.

Vertindama pareiškėjų argumentus, jog byloje aptariamomis prekėmis yra prekiaujama kitose Europos Sąjungos valstybėse narėse, teisėjų kolegija atkreipė dėmesį į tai, kad aplinkybė, jog viena valstybė narė taiko ne tokias griežtas taisykles kaip kita valstybė narė, dar nereiškia, kad pastarosios taisyklės yra neproporcingos (Teisingumo Teismo 1995 m. gegužės 10 d. sprendimas *Alpine Investments* byloje, Nr. C-384/93, par. 51).

[2009 m. rugsėjo 14 d. nutartis administracinėje byloje **Nr. A^{438-1060/2009}**. *Valentino Fashion Group S.p.A., APB „Apranga“ ir UAB „JCDecaux Lietuva“ prieš Valstybinę tabako ir alkoholio tarnybą prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės*. Procesinio sprendimo kategorija 20]

Vyriausiasis administracinis teismas taip pat sprendė ginčus, susijusius su Tabako kontrolės įstatyme įtvirtintu draudimu rūkyti viešo maitinimo įstaigose. Pavyzdžiui, administracinėje byloje **Nr. A^{143-692/2009}** ginčas kilo dėl situacijai, kai pareiškėjui nuosavybės teise priklausančio viešbučio aukšte, kuriame, be kita ko, veikia jam priklausanti viešojo maitinimo įstaiga, yra įrengtas rūkymo kambarys, taikytinos materialinės teisės. Pagal atsakovą, esant nurodytai faktinei situacijai, turi būti taikomas Tabako kontrolės įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 5 punkte nustatytas draudimas rūkyti (vartoti tabako gaminius) restoranuose, kavinėse, baruose, kitose viešojo maitinimo įstaigose. Pasak pareiškėjo, šiai situacijai taikytina Įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 2 punkto nuostata, pagal kurią įmonėse, įstaigose ir organizacijose gali būti įrengtos specialios patalpos (vietos), kuriose leidžiama rūkyti.

Pasak Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos, Tabako kontrolės įstatyme nurodytas draudimas rūkyti (vartoti tabako gaminius) restoranuose, kavinėse, baruose, kitose viešojo maitinimo įstaigose, klubuose ir diskotekose pirmiausia yra adresuotas išvardintose įstaigose aptarnaujamiems klientams ir jų lankytojams. Pagal veikimo vietos nustatymo kriterijų šis punktas laikytinas specialia teisės norma, t. y. draudimas rūkyti (vartoti tabako gaminius) yra skirtas ne tik šių vietų klientams ir lankytojams, bet ir darbuotojams, kurie šiuos klientus ir lankytojus aptarnauja. Tai reiškia, kad šios teisės normos (Tabako kontrolės įstatymo 19 str. 1 d. 5 p.) nustatytas draudimas rūkyti (vartoti tabako gaminius) restoranuose, kavinėse, baruose, kitose viešojo maitinimo įstaigose, klubuose ir diskotekose yra absoliutus. Tačiau tai, Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos teigimu, taip pat reiškia, kad darbo vietose, kurios pagal faktinę padėtį nepatenka į restoranų, kavinių, barų, kitų viešojo maitinimo įstaigų, klubų ir diskotekų patalpų ribas, rūkymo vietų (atitinkančių Higienos normas) įrengimas yra leistinas pagal Tabako kontrolės įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 2 punktą.

Atsižvelgusi į tai, kad byloje buvo nustatyta, jog rūkymo kambarys yra už maitinimo įstaigos ribų, teisėjų kolegija konstatavo, kad nagrinētu atveju taikytinas Tabako kontrolės įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 2, o ne 5 punktas.

[2009 m. birželio 9 d. nutartis administracinėje byloje **Nr. A¹⁴³-692/2009**. *UAB viešbutis „Lietuva“ prieš Valstybinę tabako ir alkoholio kontrolės tarnybą prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės*. Procesinio sprendimo kategorija 20]

Nemažą dalį Vyriausiojo administracinio teismo išnagrinėtų bylų, susijusių su Alkoholio kontrolės įstatymo nuostatų taikymu, sudarė ginčai dėl atitinkamos informacijos sklaidos pripažinimo draudžiama alkoholio gaminių reklama.

Administracinėje byloje **Nr. A⁸²²-1104/2009** Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija, įvertinusi reklaminį tekstą ant alkoholinio gėrimo etiketės „<...> Party Bottle dar vienas būdas tapti stilingu: – išsilyk mėgstamo skonio <...>; – pasikviesk draugus; – pateik jiems <...> naujai – su ilgais žaismingais šiaudeliais (šauktukas). Mėgaukitės visi kartu (šauktukas); <...> kokteilis – Tavo vakarėliui“ bei jo vaizdinę išraišką, pripažino, kad etiketėje pateikta informacija leidžia alkoholinio gėrimo vartojimą susieti su psichinės veiklos pagerėjimu, asmeninių problemų sprendimu. Atsižvelgusi į tai, teisėjų kolegija sutiko su pirmosios instancijos teismo padaryta išvada, kad tokio pobūdžio informacija atitinka draudžiamos alkoholio reklamos kriterijus, nustatytus Alkoholio kontrolės įstatymo 29 straipsnio 1 dalies 6 ir 11 punktuose.

[2009 m. rugpjūčio 27 d. nutartis administracinėje byloje **Nr. A⁸²²-1104/2009**. *AB „Alita“ prieš Valstybinę tabako ir alkoholio kontrolės tarnybą prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės*. Procesinio sprendimo kategorija 20]

2009 m. rugpjūčio 27 d. nutartyje administracinėje byloje **Nr. A⁵⁰²-1062/2009** Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija nurodė, kad alkoholinio gėrimo etiketėse vartojama formuluotė „mėgautis kiekviena akimirka“ pagrįstai sietina su asmens psichinės veiklos pagerėjimu bei stimuliuojančiomis savybėmis. Tokia būseną paprastam vartotojui asocijuojasi su geresne savijauta, teigiamomis emocijomis, ir tai jį skatina įsigyti šio alkoholinio gėrimo, t. y. vartotojas suvokia alkoholinį gėrimą kaip priemonę atitinkamai būsenai pasiekti, kuomet visuotinai pripažinta, jog alkoholio vartojimas kenkia žmonių sveikatai, daro įtaką psichinei veiklai ir elgesiui, todėl šios alaus savybės vertintinos negatyvia prasme. Dėl to ant butelių esančiose etiketėse pateikta informacija įvardinta neadekvačia alaus

kaip alkoholinio gėrimo žmogaus organizmo poveikiui, pripažinta, kad ji yra siejama su alaus, kaip alkoholinio gėrimo, gydomosiomis savybėmis, fizinės būklės pagerėjimu ir pan., t. y. teikiama informacija apie šio alkoholinio gėrimo teigiamą poveikį žmogaus organizmui neatitinka teisingos reklamos reikalavimų, todėl atsakovo pagrįstai pripažinta kaip neteisinga ir (ar) klaidinanti informacija.

[2009 m. rugpjūčio 27 d. nutartis administracinėje byloje **Nr. A⁵⁰²-1062/2009**. AB „*Kalnapilio – Tauro grupė*“ prieš *Valstybinę tabako ir alkoholio kontrolės tarnybą prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės*. Procesinio sprendimo kategorija 20]

Vadovaujantis Alkoholio kontrolės įstatymo 29 straipsnio 6 dalimi, alkoholio reklama taip pat nelaikomi alkoholinius gėrimus gaminančių arba jais prekiaujančių įmonių registruoti pavadinimai ar prekių ženklai, kai šie pavadinimai ar prekių ženklai nereguliariai ir netikėtai matomi transliuojamose ar retransliuojamose programose ir kai šių pavadinimų bei prekių ženklų atvaizdai yra šalutiniai, palyginti su transliuojamos ar retransliuojamos programos vaizdais.

Administracinėje byloje **Nr. A⁵²⁵-800/2009** Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija, įvertinusi minėtą teisės normą, konstatavo, jog tam, kad prekės ženklo rodymas nebūtų laikomas alkoholio reklama, toks transliavimas turi atitikti tris pagrindinius kriterijus: prekių ženklas turi būti rodomas nereguliariai, matomas netikėtai ir jo atvaizdas turi būti šalutinis, palyginti su transliuojamos ar retransliuojamos programos atvaizdais.

Įvertinus faktines bylos aplinkybes ir bylos medžiagą pabrėžta, jog nagrinėtu atveju krepšinio rungtynių metu rodytas UAB „Švyturys – Utenos alus“ prekės ženklo atvaizdas turėtų būti vertinamas kaip ne pagrindinis, ne toks svarbus, palyginti su transliuotų rungtynių vaizdais, nes pagrindinis šios transliacijos vaizdas buvo krepšinio varžybos. Prekės ženklo atvaizdas nebuvo matomas nuolat, organizuotai ar taisyklingai, jis buvo parodomas nelauktai, sekant krepšinio aikštelėje vykstančias rungtynes, o ant krepšinio žaidėjų marškinėlių toks ženklas buvo matomas neaiškiai, todėl teisėjų kolegija sutiko su pirmosios instancijos teismo išvada, jog nagrinėtu atveju minėto prekės ženklo atvaizdo rodymas tiesioginės rungtynių transliacijos metu negali būti vertinamas kaip alkoholio reklama.

[2009 m. liepos 10 d. nutartis administracinėje byloje **Nr. A⁵²⁵-800/2009**. VŠĮ „*Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija*“ prieš *Valstybinę vartotojų teisių apsaugos tarnybą*. Procesinio sprendimo kategorija 38]

1.11. Bylos, susijusios su visuomenės informavimu

2009 metai Vyriausiąjame administraciniame teisme pasižymėjo gausia ir reikšminga praktika, sprendžiant ginčus, susijusius su visuomenės informavimo teisiniais santykiais.

Pavyzdžiui, administracinėje byloje Nr. A⁵²⁵-1887/2009 išplėstinė teisėjų kolegija sprendė klausimą, ar UAB „Sekundės redakcija“, dienraščio „Sekundė“ savininkas, yra tinkamas pareiškėjas, galintis turėti suinteresuotumą byloje ir ginčyti žurnalistų etikos inspektoriaus sprendimą, kuriuo buvo pripažinta, jog dienraščio „Sekundė“ redakcija pažeidė Visuomenės informavimo įstatymo bei Lietuvos žurnalistų ir leidėjų etikos kodekso nuostatas ir buvo pareikalauta paneigti tikrovės neatitinkančias žinias.

Sprendimo priėmimo metu galiojusios Visuomenės informavimo įstatymo redakcijos 50 straipsnio 2 dalis numatė, jog žurnalistų etikos inspektorius, atlikdamas šio straipsnio 1 dalyje ir 49 straipsnio 1 dalyje nurodytas funkcijas, gali priimti sprendimą įspėti viešosios informacijos rengėjus ir skleidėjus apie pastebėtus visuomenės informavimą reglamentuojančių teisės aktų pažeidimus ir reikalauti juos pašalinti (1 p.) bei reikalauti, kad viešosios informacijos rengėjas ar skleidėjas nustatyta tvarka paneigtų paskelbtą tikrovės neatitinkančią informaciją, žeminančią asmens garbę ir orumą ar kenkiančią jo dalykinei reputacijai, teisėtiems interesams, arba sudarytų asmeniui galimybę pačiam atsakyti ir paneigti tokią informaciją (2 p.). Įstatymo 2 straipsnio 62 dalis viešosios informacijos rengėją apibrėžė kaip transliuotoją, leidyklą, kino, garso ar vaizdo studiją, informacijos, reklamos agentūrą, redakciją, informacinės visuomenės informavimo priemonės valdytoją ar kitą asmenį, rengiantį ar pateikiantį skleisti viešąją informaciją. Pagal to paties straipsnio 63 dalį, viešosios informacijos skleidėjas – transliuotojas, retransliuotojas, informacinės visuomenės informavimo priemonės valdytojas ar kitas asmuo, parduodantis ar kitais būdais skleidžiantis viešąją informaciją visuomenei ir atsakantis už tos informacijos teisėtumą. Įstatymo 22 straipsnio 2 dalis numatė, jog viešosios informacijos rengėjais ir (ar) skleidėjais, išskyrus informacinės visuomenės informavimo priemonių valdytojus, gali būti tik Lietuvos Respublikoje įstatymų nustatyta tvarka įregistruoti juridiniai asmenys ir užsienio juridinių asmenų ar kitų organizacijų filialai.

Įvertinusi nurodytas nuostatas, išplėstinė Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija padarė išvadą, jog pagal ginčijamo sprendimo

priėmimo metu galiojusios Visuomenės informavimo įstatymo redakcijos nuostatas, atsakomybė už nagrinėtu atveju nustatytus Įstatymo pažeidimus galėjo atsirasti tik viešosios informacijos skleidėjui arba rengėjui, kuriais galėjo būti tik nustatyta tvarka įregistruoti juridiniai asmenys ar užsienio juridinių asmenų ar kitų organizacijų filialai. Kadangi skundžiamas sprendimas buvo adresuotas dienraščio „Sekundė“ vyriausiajai redaktorei ir jame nustatyti dienraščio „Sekundė“ redakcijos (kuri nebuvo juridinis asmuo) padaryti pažeidimai, teisėjų kolegija konstatavo, jog UAB „Sekundės redakcija“, valdanti „Sekundės“ redakciją, turėjo būti vertinama kaip suinteresuotas asmuo nagrinėtoje byloje. Be to, tuo atveju, kai duomenų apie redakcijos įregistravimą juridiniu asmeniu nėra, redakcijos interesus turėtų atstovauti viešosios informacijos skleidėjas – laikraščio valdytojas, kaip juridinis asmuo, arba jo įgaliotas asmuo.

[2009 m. spalio 5 d. išplėstinės teisėjų kolegijos nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵²⁵-1887/2009. UAB „Sekundės redakcija“ prieš *Žurnalistų etikos inspektorius*. Procesinio sprendimo kategorija 36]

Administracinių teismų praktikai bei informacijos skleidėjams, naudojantiems informacinės visuomenės informavimo priemonės, reikšmingas 2009 m. balandžio 20 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A⁴⁴⁴-70/2009, kurioje Vyriausiasis administracinis teismas pasisakė dėl internetinių tinklaraščių (angl. *blog*) autorių statuso Visuomenės informavimo įstatymo prasme. Šiuo aspektu būtina pabrėžti, kad ši byla reikšmingai skiriasi nuo aukščiau paminėtos administracinės bylose Nr. A⁵²⁵-1887/2009, nes pastarojoje byloje spręsti klausimai buvo susiję su laikraščio (dienraščio) redakcija, o administracinėje byloje Nr. A⁴⁴⁴-70/2009 – su informacinės visuomenės informacinėmis priemonėmis (internetiniais tinklaraščiais).

Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo 22 straipsnio 2 dalis numato, jog viešosios informacijos rengėjais ir (ar) skleidėjais gali būti tik Lietuvos Respublikoje įstatymų nustatyta tvarka įregistruoti juridiniai asmenys ir užsienio juridinių asmenų ar kitų organizacijų filialai, išskyrus informacinės visuomenės informavimo priemonių valdytojus. Minėto straipsnio 7 dalyje numatyta, jog tuo atveju, kai viešosios informacijos rengėjas ir dalyvis yra tas pats fizinis asmuo, jis atsako už savo viešosios informavimo priemonės turinį. Be to, Visuomenės informavimo įstatymo 2 straipsnio 17 dalyje numatyta, jog informacinės visuomenės informavimo priemonės valdytojas – tai asmuo, faktiškai valdantis informacinės visuomenės informavimo priemonę, kurioje rengiama ir (ar) skleidžiama

viešoji informacija, arba rengiantis ir (ar) skleidžiantis tokios priemonės turinį. Taigi, Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos teigimu, Visuomenės informavimo įstatymas nenustato, kad viešosios informacijos rengėjas visais atvejais turi būti tik juridinis asmuo. Viešosios informacijos rengėjai – informacinės visuomenės informavimo priemonių valdytojai, gali būti ir fiziniai asmenys. Atsižvelgus į paminėtą, taip pat įvertinus konkrečių fizinių asmenų – interneto tinklaraščių autorių – veiklos pobūdį ir jų vykdomas viešosios informacijos teikimo visuomenei funkcijas, darytina išvada, kad jie gali būti pripažįstami *sui generis* informacinės visuomenės informavimo priemonių valdytojais, taigi ir viešosios informacijos rengėjais ir (ar) skleidėjais, o jų interneto tinklaraščiai – informacinės visuomenės informavimo priemonėmis Visuomenės informavimo įstatymo prasme.

Įvertinusi interneto tinklaraščių autorių veiklos specifiką, teisėjų kolegija taip pat konstatavo, jog šie asmenys tam tikrais atvejais ir atsižvelgus į jų vykdomų visuomenės informavimo funkcijų pobūdį gali būti prilyginti žurnalistams. Visuomenės informavimo įstatymą reikia aiškinti plačiai, apimant ne tik tradicines, bet ir šiuolaikines, nors tiesiogiai ir nereglamentuotas elektroninių visuomenės informavimo priemonių formas, dėmesį kreipiant ne į formaliuosius tokių informavimo priemonių organizavimo požymius, o į jų realiai vykdomas funkcijas. Priešingas įstatymo aiškinimas, teismo manymu, prieštarautų tiek Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 10 straipsnyje įtvirtintam saviraiškos laisvės principui, tiek Lietuvos Respublikos Konstitucijos 25 straipsniui, kuris aiškiai numato, jog žmogui neturi būti kliudoma ieškoti, gauti ir skleisti informaciją, o tokia jo laisvė negali būti ribojama kitaip, kaip tik įstatymu, jei tai būtina apsaugoti žmogaus sveikatai, garbei ir orumui, privačiam gyvenimui, dorovei ar ginti konstitucinei santvarkai, tiek ir esminiams visuomenės informavimo, pliuralizmo ir visuomenės informavimo priemonių sąžiningos konkurencijos principams, numatytiems Visuomenės informavimo įstatyme.

Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija taip pat pažymėjo, kad Visuomenės informavimo įstatymas tiesiogiai nereguliuoja, tačiau ir nedraudžia tokių atvejų, kuomet žurnalistas ir viešosios informacijos rengėjas yra tas pats asmuo. Visuomenės informavimo įstatymo 2 straipsnio 72 dalies sąvoka „Žurnalistas – fizinis asmuo, kuris profesionaliai renka, rengia ir teikia medžiagą viešosios informacijos rengėjui pagal sutartį su juo <...>“ turi būti aiškinama protingai, atsižvelgiant į bendruosius sutarčių sudarymo principus. Sutartis yra dviejų ar daugiau asmenų susitarimas (Civilinio kodekso 6.154 str. 1 d.). Fizinis asmuo pats su savimi sudaryti sutarties negali. Tačiau tai

neriškia, kad turi būti suvaržoma fizinio asmens, kuris tuo pačiu yra ir viešosios informacijos rengėjas, teisė verstis žurnalisto veikla. Teisėjų kolegijos teigimu, Visuomenės informavimo įstatymo 2 straipsnio 72 dalis turi būti aiškinama taip, kad tais atvejais, kai visuomenės informacijos rengėjas ir asmuo, profesionaliai renkantis, rengiantis ir teikiantis medžiagą viešosios informacijos rengėjui yra tas pats fizinis asmuo, norint šį asmenį pripažinti žurnalistu sutarties tarp jo ir visuomenės informacijos rengėjo sudarymas nėra būtinas, nes tokios sutarties sudarymas yra ir neįmanomas. Tokiu atveju sprendžiant, ar asmuo atitinka žurnalisto požymius, pakanka nustatyti, ar fizinis asmuo profesionaliai renka, rengia ir teikia medžiagą, kurią pats panaudoja veikdamas kaip viešosios informacijos rengėjas.

[2009 m. balandžio 20 d. sprendimas administracinėje byloje **Nr. A^{444-70/2009}**. L. U. prieš *Lietuvos Respublikos Seimo kanceliariją*. Procesinio sprendimo kategorija 38]

1.12. Bylos, susijusios su nacionalinių, ES ir užsienio institucijų finansine parama

Lietuvai tapus Europos Sąjungos nare, atsivėrė realios galimybės pasinaudoti ES finansine parama, kartu su visomis ES valstybėmis narėmis siekiant subalansuotos žemės ūkio ir kaimo plėtros. Paramos programoms vykdyti skirtas lėšas administruoja ir tikslinių šių lėšų panaudojimą kontroliuoja Nacionalinė mokėjimų agentūra prie Žemės ūkio ministerijos. 2009 metais Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas toliau formavo teismų praktiką bylose dėl Nacionalinės mokėjimų agentūros sprendimų skirstant šią paramą.

Šiuo metu parama Lietuvos žemės ūkiui skiriama pagal Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programą. Administracinėje byloje **Nr. A^{63-1055/2009}** Vyriausiasis administracinis teismas, nagrinėdamas atsisakymo suteikti paramą pagal Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programos priemonę „Jaunųjų ūkininkų įsikūrimas“ teisėtumą ir pagrįstumą, pažymėjo, jog formalus taisyklių, reguliuojančių paramos suteikimo tvarką, pažeidimas nėra pagrindas atsisakyti suteikti paramą.

Byloje nustatyta, kad pareiškėjas pildydamas paraišką suklydo, ir į klausimą, ar jam priklausančios valdos duomenys atnaujinti ne anksčiau kaip vienas mėnuo iki 1-ojo priedo pateikimo, atsakė teigiamai. Ši aplinkybė, atsakovo vertinimu, vadovaujantis Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų

programos priemonės „Jaunųjų ūkininkų įsikūrimas“ įgyvendinimo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2007 m. liepos 13 d. įsakymu Nr. 3D-345 11.3 punktu, buvo pagrindas nesuteikti paramos. Pažymėtina, kad ginčo dėl pateiktų duomenų teisingumo nebuvo.

Teisėjų kolegija pažymėjo, kad nagrinėjant šį administracinį ginčą būtina įvertinti, ar padarytas pažeidimas buvo esminis, dėl kurio pareiškėjas ir parengtas projektas galėtų būtų pripažinti netinkamais gauti paramą pagal Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programos priemonę „Jaunųjų ūkininkų įsikūrimas“. Įvertinusi bylos aplinkybes ir Taisyklių nuostatas dėl paramos pagal Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programos priemonę „Jaunųjų ūkininkų įsikūrimas“ suteikimo, teisėjų kolegija nusprendė, jog nustatytas Taisyklių pažeidimas yra formalus, neturintis esminės įtakos sprendžiant klausimą dėl paramos suteikimo pareiškėjui. Byloje nenustatyta, kad pareiškėjas būtų piktnaudžiavęs pateikiama informacija, siekdamas pasinaudoti parama. Tiek administracinės atitikties vertinimo, tiek paraiškos tinkamumo skirti paramą vertinimo metu nustatytus duomenų/informacijos trūkumus pareiškėjas ištaisė ir atsakovui pateikė reikalaujamus duomenis bei dokumentus. Todėl formalus pažeidimas, kuomet pareiškėjas galimai suklydo netinkamai atsakydamas į klausimą dėl valdos duomenų atnaujinimo Žemės ūkio ir kaimo verslo centro Valdų registre, laikytinas nepakankamu pagrindu konstatuoti, jog pareiškėjo parengtas projektas netinkamas gauti paramą pagal Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programos priemonę „Jaunųjų ūkininkų įsikūrimas“. Atsižvelgusi į išdėstytas aplinkybes, teisėjų kolegija sutiko su pirmosios instancijos teismo išvada, jog atsakovo 2008 m. balandžio 17 d. sprendimas Nr. SD-(12.198-M)-417, kuriuo atmesta pareiškėjo paraiška pagal Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programos priemonę „Jaunųjų ūkininkų įsikūrimas“, yra neproporcingas jo padarytam pažeidimui, nepagrįstai apriboja priemonės tikslų pasiekimą.

[2009 m. spalio 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁶³-1055/2009. G. J. prieš Nacionalinę mokėjimo agentūrą prie Žemės ūkio ministerijos. Procesinio sprendimo kategorija 33.2]

1.13. Administracinių bylų teisena

Vyriausiasis administracinis teismas, nagrinėdamas administracines bylas, taiko ir aiškina ne tik materialinės teisės, bet ir proceso teisės normas, tad, kaip ir ankstesniais metais, 2009 metais toliau buvo nuosekliai formuojama teismų praktika svarbiais administracinio proceso klausimais.

Administracinių bylų teisenos įstatymo 22 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad skundą (prašymą) dėl viešojo administravimo subjekto priimto administracinio akto ar veiksmo (neveikimo) turi teisę paduoti asmenys, kai jie mano, kad jų teisės ar įstatymų saugomi interesai yra pažeisti. Taigi, vadovaujantis Administracinių bylų teisenos įstatymo 22 straipsnio 1 dalimi, ginčo objektu administraciniame teisme gali būti viešojo administravimo subjekto aktai ar veiksmai (neveikimas), kurie suinteresuotiems asmenims sukelia atitinkamas teises pasekmes (pažeidžia jų teises ar įstatymų saugomus interesus).

Administracinėje byloje Nr. A⁴³⁸-657/2009 ginčas kilo dėl Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos atsakymo į pareiškėjo prašymą išaiškinti teisės aktų nuostatas, reguliuojančias pelno mokesčio, sumokėto užsienio valstybėse, užskaitymą. Pareiškėjas į teismą kreipėsi nesutikdamas su patektu jam išaiškinimu dėl minėtų teisės aktų nuostatų taikymo, prašydamas šį išaiškinimą panaikinti.

Mokesčių mokėtojo teisė gauti iš mokesčių administratoriaus konsultaciją mokesčių mokėjimo klausimais yra įtvirtinta Mokesčių administravimo įstatymo 36 straipsnio 2 punkte, o pati konsultacija mokesčių mokėjimo klausimais, vadovaujantis šio įstatymo 2 straipsnio 4 dalimi, yra apibrėžiama, kaip mokesčių administratoriaus individualaus pobūdžio paaiškinimas, skirtas konkrečiam mokesčių mokėtojui jo mokamų (numatomų mokėti) mokesčių mokėjimo klausimais. Mokesčių mokėtojas neprivalo vadovautis jam pateikta konsultacija mokesčių mokėjimo klausimais (Mokesčių administravimo įstatymo 37 str. 2 d.).

Atsižvelgusi į šias nuostatas, Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija pažymėjo, kad mokesčių administratoriaus pateikta konsultacija konkrečiam mokesčių mokėtojui jo mokamų (numatomų mokėti) mokesčių mokėjimo klausimais nėra individualus ar norminis teisės aktas, kaip jis yra suprantamas Administracinių bylų teisenos įstatymo 2 straipsnio 13 ir 14 dalyse, nes konsultacijoje nėra suformuluota ar sankcionuota visuotinai privaloma elgesio taisyklė, nustatanti atitinkamo visuomeninio santykio dalyviams teises bei pareigas ir garantuojama to santykio dalyvių abipuse nauda ir valstybės prievarta. Teisine prasme, mokesčių administratoriaus pateikta konsultacija konkrečiam mokesčių mokėtojui jo mokamų (numatomų mokėti) mokesčių mokėjimo klausimais, gali būti vertinama tik kaip mokesčių administratoriaus neoficiali nuomonė dėl atitinkamų teisės aktų taikymo, kuri mokesčių mokėtojui nėra privaloma.

Todėl, kaip pažymėjo teisėjų kolegija, teismo nagrinėjimo dalyku negali būti ginčijamos konsultacijos turinys, t. y. negali būti sprendžiamas

klausimas, ar minėta mokesčių administratoriaus neoficiali nuomonė atitinka aukštesnės galios teisės aktų turinį, ar ne. Šiuo atveju bylos nagrinėjimo dalyką sudaro tik aplinkybių, ar nebuvo pažeista pareiškėjo teisė nustatyta tvarka ir būdu gauti konsultaciją iš mokesčių administratoriaus dėl mokamų ar numatomų mokėti mokesčių, nustatymas.

[2009 m. birželio 1 d. nutartis administracinėje byloje **Nr. A⁴³⁸-657/2009**. *UAB „Litana ir Ko“ prieš Valstybinę mokesčių inspekciją prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos*. Procesinio sprendimo kategorija 9.10]

Administracinių bylų teisenos įstatymo 37 straipsnio 2 dalies 7 punkte nustatyta, kad administracinio teismo pirmininkas ar teisėjas (teismas) motyvuota nutartimi atsisako priimti skundą (prašymą), jeigu skundą (prašymą) suinteresuoto asmens vardu paduoda neįgaliotas vesti bylą asmuo. Administracinėje byloje **Nr. AS⁸²²-535/2009** Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija nurodė, jog ši teisės norma gali būti taikoma tik tuo atveju, kai skundą (prašymą) kito asmens (o ne savo) vardu paduoda asmuo, kuris yra neįgaliotas vesti bylą. Tai, kad skundo reikalavimai yra susiję su kitų asmenų (pensijų fondų dalyvių) interesais, dar nereiškia, kad skundas yra paduotas kitų asmenų vardu.

[2009 m. lapkričio 9 d. nutartis administracinėje byloje **Nr. AS⁸²²-535/2009**. *Pensijų fondų dalyvių asociacija prieš Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybą prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos*. Procesinio sprendimo kategorija 79.2]

Įrodymų rinkimo ir vertinimo klausimais paminėtini kai kurie Vyriausiojo administracinio teismo sprendimai, susiję su eksperto išvada. Eksperto išvada yra vienas iš įrodymų, numatytų Administracinių bylų teisenos įstatymo 57 straipsnyje. Jeigu administracinėje byloje kyla klausimų, reikalaujančių specialių mokslo, meno, technikos ar amato srities žinių, teismas skiria ekspertą arba paveda daryti ekspertizę atitinkamai ekspertizės įstaigai, suformuluodamas ekspertams klausimus.

Administracinėje byloje **Nr. A⁴⁴²-1304/2009** Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija pažymėjo, jog eksperto išvada, kaip įrodymas, administracinių bylų procese gali būti tik nagrinėjamoje administracinėje byloje teismo nutartimi paskirtos ekspertizės išvada, kurią pateikia ekspertas, pritaikęs specialias žinias. Teisėjų kolegijos nuomone, pirmosios instancijos teismas, pagrįsdamas sprendimą eksperto išvadamis, kurios buvo pateiktos kitoje administracinėje byloje atliktų ekspertizių aktuose, netinkamai taikė

procesines teisės normas, t. y. kitoje administracinėje byloje atliktų ekspertizų aktus pirmosios instancijos teismas turėjo vertinti ne kaip eksperto išvadas, o kaip rašytinius įrodymus.

[2009 m. sausio 29 d. nutartis administracinėje byloje **Nr. A⁴⁴²-1304/2009**. Ž. G. prieš *Lietuvos kariuomenę, Krašto apsaugos ministerijos Tarnybinio tyrimo komisiją*. Procesinio sprendimo kategorija 16.5]

2009 m. rugsėjo 21 d. nutartimi administracinėje byloje **Nr. A⁴³⁸-1077/2009** Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija sprendė, jog eksperto išvados, kaip įrodymo, specifiškumas ir reikalavimas nesutikimą su eksperto išvada atitinkamai motyvuoti lemia, kad eksperto išvada, jos pagrįstumo aspektu, gali būti paneigta taip pat naudojant specialias žinias, kurios patvirtintų, jog buvo naudojami netinkami tyrimo metodai, kad ekspertui buvo pateikti neteisingi pradiniai duomenys ir pan. Teisėtumo aspektu eksperto išvada galėtų būti paneigta, jei būtų nustatyta, kad ekspertizė paskirta ir atlikta neteisėtai, kad ekspertas nekompetentingas šioje mokslo srityje ir pan.

[2009 m. rugsėjo 21 d. nutartis administracinėje byloje **Nr. A⁴³⁸-1077/2009**. R. Ž. prieš *Valstybės sienos apsaugos tarnybą prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos*. Procesinio sprendimo kategorija 6.5; 6.8]

2009 metais Vyriausiasis administracinis teismas toliau formavo praktiką, susijusią su įslaptintų duomenų pripažinimu įrodymais, sprendžiant administracinius ginčus.

Pavyzdžiui, administracinėje byloje **Nr. A⁸²²-326/2009** buvo nagrinėjamas atsakovo Panevėžio miesto vyriausiojo policijos komisariato pagal Lietuvos Respublikos organizuoto nusikalstamumo užkardymo įstatymo 5 straipsnį pareikšto oficialaus perspėjimo teisėtumas ir pagrįstumas. Oficialus perspėjimas buvo grindžiamas įslaptintos operatyvinės medžiagos duomenimis.

Konstitucinis Teismas 2007 m. gegužės 15 d. nutarime yra nurodęs, jog Administracinių bylų teisenos įstatymo 57 straipsnio 3 dalyje yra įtvirtinta taisyklė, kad faktiniai duomenys, sudarantys valstybės ar tarnybos paslaptį, kaip įrodymai administracinėje byloje gali būti naudojami tik juos išslaptinus įstatymo (būtent Valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo) nustatyta tvarka, t. y. iš esmės yra draudžiama minėta tvarka neišslaptintus duomenis naudoti kaip įrodymus. Tačiau toks draudimas nėra absoliutus. Tai, ar konkrečioje nagrinėjamoje administracinėje byloje faktiniai duomenys,

sudarantys valstybės ar tarnybos paslaptį, bus įrodymai, sprendžia teismas, atsižvelgdamas į visas bylos aplinkybes. Šis teismo sprendimas dėl įrodymų negali priklausyti nuo kokių nors subjektyvių aplinkybių. Jeigu sprendimui teismo nagrinėjamoje byloje priimti ir Konstitucijos įtvirtintam teisingumui įvykdyti teismui pakanka tokių įrodymų (medžiagos), kurie nėra valstybės paslaptį sudaranti (ar kita išlaptinta) informacija, ši neatskleistina informacija, saugant viešąjį interesą, neturi būti įrodymas toje byloje ir šalys su ja negali būti supažindintos. Taip pat teismas turi įvertinti, ar jis be tam tikrų faktinių duomenų, sudarančių valstybės ar tarnybos paslaptį, galės įvykdyti teisingumą. Be kita ko, Konstitucinis Teismas šiame nutarime yra pabrėžęs, kad joks teismo sprendimas negali būti grindžiamas šalims (vienai iš jų) nežinoma, vien valstybės paslaptį sudarančia (ar kita išlaptinta), informacija.

Atsižvelgusi į paminėtą, Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija pažymėjo, jog pirmosios instancijos teismas, sprenddamas Administracinių bylų teisenos įstatymo 57 straipsnio 3 dalies taikymo klausimą, turėjo nustatyti, ar informacija, kurios pagrindu pareiškėjas buvo oficialiai perspėtas, Valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo nustatytais pagrindais ir tvarka yra išlaptinta, o nustatęs, kad informacija yra išlaptinta, spręsti, ar ji gali būti pripažinta įrodymu administracinėje byloje. Nusprendus, kad informacija gali būti tokiu įrodymu, ją įvertinti pagal įrodymų įvertinimo taisykles.

Teisėjų kolegija pastebėjo, jog informacijos, kurios pagrindu pareiškėjas buvo oficialiai perspėtas, vertinimo požiūriu svarbu tai, kad Europos Bendrijų Pirmosios Instancijos Teismas 2005 m. balandžio 26 d. sprendime *Jose Maria Sison* prieš *Europos Sąjungos Tarybą* sujungtose bylose Nr. T-110/03, T-150/03 ir T-405/03 yra pripažinęs, kad kovos su terorizmu veiksmingumas suponuoja, jog valdžios institucijų turima informacija apie terorizmu įtariamus asmenis ar subjektus turi būti laikoma slapta siekiant, kad ši informacija išliktų svarbi ir leistų imtis efektyvių veiksmų. Dėl to prašomo dokumento viešas atskleidimas neabejotinai padarytų žalą visuomenės interesui, susijusiam su visuomenės saugumu. Pirmosios Instancijos Teismas atkreipė dėmesį į tai, kad šioje byloje prašomam atskleisti dokumentui taikytinos išimtys dėl su visuomenės saugumu ir tarptautiniais santykiais susijusio visuomenės intereso, bet koks išsamesnis ir konkretesnis jo turinio atskleidimas sukeltų pavojų informacijos, kuri dėl šių išimčių turi likti paslapyje, konfidencialumui. Šios išvados patvirtintos Teisingumo Teismo 2007 m. vasario 1 d. sprendimu byloje C-266/05P pagal *Jose Maria Sison* apeliacinį skundą dėl 2005 m. balandžio 26 d. sprendimo panaikinimo.

Kita vertus, Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija atkreipė dėmesį į tai, kad Europos Žmogaus Teisių Teismas ne kartą yra konstatavęs, jog pareiškėjo negalėjimas ar neturėjimas prieigos prie išlaptintų dokumentų bei nekomunikavimas su pareiškėju dėl turimos informacijos, pažeidė Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 straipsnyje įtvirtintą teisingo bylos nagrinėjimo principą (Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimai – 2006 m. spalio 31 d. *Güner Çorum* prieš *Turkiją*, pareiškimo Nr. 59739/00, 24–31 punktai; 2007 m. lapkričio 27 d. *Meral* prieš *Turkiją*, pareiškimo Nr. 33446/02, 32–39 punktai). Tokie atvejai, kai valstybės paslaptį sudarančiais neišslaptintais duomenimis yra remiamasi kaip vieninteliu ir vienai iš bylos šalių nežinomu įrodymu teismo procese, sudaro prielaidas Europos žmogaus teisių konvencijos pažeidimams, pirmiausia – teisės į teisingą bylos nagrinėjimą požiūriu (Konvencijos 6 str.) (2008 m. gruodžio 16 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas *Gulijev* prieš *Lietuvą* (pareiškimo Nr. 10425/03)).

Kadangi apžvelgiamoje administracinėje byloje oficialus perspėjimas pareiškėjui buvo pagrįstas tik slaptos operatyvinės medžiagos duomenimis, o atsakovas nepateikė jokių kitų įrodymų ir nepasinaudojo siūlymu išslaptinti dalį minėtos medžiagos, teisėjų kolegija nusprendė, kad atsakovas nepateikė duomenų Organizuoto nusikalstamumo užkardymo įstatymo 4 straipsnio prasme arba informacijos apie šiuos duomenis, kurie leistų teismui spręsti apie oficialaus perspėjimo pareiškėjui pagrįstumą.

[2009 m. spalio 8 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A^{822-326/2009}. J. P. prieš *Panevėžio miesto vyriausiąją policijos komisariatą*. Procesinio sprendimo kategorija 38]

Administracinių teismų teisės skirti baudas proceso dalyviams kontekste paminėtina administracinė byla Nr. AS^{438-270/2009}, kurioje Vyriausiasis administracinis teismas nagrinėjo atskirąjį skundą dėl pirmosios instancijos teismo advokatui skirtos 400 Lt baudos už neatvykimą į teismo posėdį be pateisinamų priežasčių.

Teisėjų kolegija, išanalizavusi Administracinių bylų teisenos įstatymo 84 straipsnio nuostatas, pažymėjo, kad administracinio teismo teisė skirti baudas proceso šalių atstovams (advokatams) už nedalyvavimą teismo posėdžiuose (neatvykimą į teismo posėdžius) nėra numatyta. Baudos už neatvykimą pas bylą nagrinėjantį teisėją ar neatvykimą į teismo posėdį atitinkamais atvejais gali būti skiriamos tik liudytojams, specialistams ar ekspertams. Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija akcentavo ir tai, jog vadovaujantis

Administracinių bylų teisenos įstatymo 80 straipsnio 1 dalies nuostatomis, proceso šalies atstovo nedalyvavimas teismo posėdyje nėra besąlyginis pagrindas atidėti bylos nagrinėjimą ar esminė kliūtis, trukdanti bylos nagrinėjimui.

[2009 m. gegužės 22 d. nutartis administracinėje byloje **Nr. AS⁴³⁸-270/2009**. A. V. G. prieš *Kauno rajono savivaldybės administraciją*. Procesinio sprendimo kategorija 60; 70.3]

Administracinių bylų teisenos įstatymo 94 straipsnio 3 dalis nustato galimybę teismui išaiškinti savo priimtą sprendimą, kol sprendimas neįvykdytas. Administracinėje byloje **Nr. N⁴⁴⁴-2663/2009** teisėjų kolegija, nurodžiusi, jog prašoma išaiškinti teismo nutartis yra aiški ir motyvuota, nutarties įvykdymas nėra apsunkintas, jos rezoliucinė dalis aiški ir suprantama, o administracinės atsakomybės traukiamo asmens atstovo advokato prašymo (nurodyti, kokias aplinkybes galima pripažinti išskirtinėmis, ypatingomis Administracinių teisės pažeidimų kodekso 30¹ straipsnio prasme) tenkinimas lemtų ne neaiškumą, susijusių su teismo nutarties vykdymu, pašalinimą, bet teismo nutarties turinio keitimą, kuris yra neleistinas pagal Administracinių bylų teisenos įstatymo 94 straipsnio 3 dalį, atsisakė tenkinti prašymą dėl teismo nutarties išaiškinimo.

[2009 m. rugsėjo 11 d. nutartis administracinėje byloje **Nr. N⁴⁴⁴-2663/2009**. Procesinio sprendimo kategorija 76]

Administracinėje byloje **Nr. AS⁵⁰²-363/2009** Vyriausiasis administracinis teismas nagrinėjo pareiškėjo atskirąjį skundą dėl pirmosios instancijos teismo nutarties atsisakyti priimti skundą, kuriame buvo prašoma pripažinti, jog juridinis asmuo Lietuvos Respublika, veikdamas per savo viešojo administravimo subjektą Konstitucinį Teismą, pažeidė Europos Bendrijų teisės aktų reikalavimus bei įpareigoti viešojo administravimo subjektą Konstitucinį Teismą atnaujinti konstitucinės justicijos bylos nagrinėjimą, ją sustabdyti ir kreiptis į Europos Bendrijų Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą. Pirmosios instancijos teismas, remdamasis Administracinių bylų teisenos įstatymo 16 straipsnio 2 dalimi, be kita ko, nustatančia, jog administracinio teismo kompetencijai nepriskiriama tirti Konstitucinio Teismo teisėjų veiklos, susijusios su teisingumo vykdymu, atsisakė priimti minėtą skundą kaip nenagrinėtiną teismų (Administracinių bylų teisenos įstatymo 37 str. 2 d. 1 p.).

Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija pirmiausia nurodė, kad Europos Bendrijų Teisingumo Teismas 1976 m. gruodžio 16 d. sprendimu

byloje Nr. C-33/76 išaiškino, kad, taikant Europos Ekonominės Bendrijos Steigimo Sutarties 5 straipsnyje nustatytą bendradarbiavimo principą, nacionaliniams teismams yra patikėta užtikrinti piliečių teisinę apsaugą, kuri kyla iš tiesioginio Bendrijos teisės nuostatų veikimo. Atitinkamai, nesant Bendrijos teisės taisyklių šiuo klausimu, valstybių narių vidaus teisės sistemos turi paskirti teismus, turinčius jurisdikciją, ir nustatyti procesines sąlygas, reglamentuojančias teisinius ieškinius, skirtus užtikrinti teisių, kurias asmenys turi dėl tiesioginio Bendrijos teisės veikimo, apsaugą. Minėtos sąlygos negali būti blogesnės už tas, kurios taikomos panašioms valstybės vidaus pobūdžio ieškiniams (ekvivalentiškumo principas). Be to, nacionalinė teisė negali nustatyti tokių sąlygų, kurios padarytų Bendrijos teisės suteikiamų teisių įgyvendinimą praktiškai neįmanomą arba perdėtai sudėtingą (efektyvumo principas).

Teisėjų kolegija pažymėjo, jog Europos Bendrijų teisė nereglamentuoja tokio pobūdžio ginčų, kokį mėgino inicijuoti pareiškėjas, teisingumo, t. y. paskirstymo atitinkamos jurisdikcijos teismams valstybės viduje. Tokiu būdu, atsižvelgiant į aukščiau paminėtą, ginčo teisingumas gali būti nustatomas pagal nacionalinės teisės normas. Teisėjų kolegija pabrėžė, jog nėra pagrindo manyti, kad įprastinis bylos priskyrimo atitinkamos (bendrosios ar specializuotos) kompetencijos teismams klausimo išsprendimas, vadovaujantis nacionalinės teisės nuostatomis, gali turėti esminį neigiamą poveikį Bendrijos teisės normomis asmenims suteikiamoms teisėms. Lietuvos administraciniai teismai ir bendrosios kompetencijos teismai, nagrinėjantys civilinius ginčus, *ex officio* privalo patikrinti, ar inicijuojamas ginčas yra jiems teisingas, nepriklausomai nuo to, kokią teisę ar teisėtą interesą (kylantį iš Bendrijos ar nacionalinės teisės) tokiu atveju yra siekiama apginti. Tokiu būdu administraciniame teisme tikrinant asmens (kuris teigia, kad buvo pažeistos jo teisės, kylančios iš Bendrijos teisės tiesioginio veikimo) inicijuojamo ginčo teisingumą šiems teismams, nėra pažeidžiamas ekvivalentiškumo principas. Be to, kaip pastebėjo teisėjų kolegija, nustačius, kad ginčas neteisingas administraciniams teismams, galimybė įstatymų nustatyta tvarka ir sąlygomis kreiptis į bendrosios kompetencijos teismus pati savaime nėra paneigiama. Todėl administracinio teismo sprendimas minėtu pagrindu atsisakyti priimti nagrinėti skundą, kuriame asmuo prašo atitinkamu būdu apginti jo tikrai arba tariamai pažeistas teises, jo nuomone, jam suteikiamas Bendrijos teisės, negali pažeisti ir iš Bendrijos teisės kylančių teisių efektyvios gynybos principo. Kadangi galimybė įstatymų nustatyta tvarka ir sąlygomis kreiptis į bendrosios kompetencijos teismus pati savaime nėra paneigiama administracinio teismo

sprendimu atsisakyti priimti skundą (kaip nenagrinėtiną administraciniuose teismuose), Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija padarė išvadą, jog nėra jokio pagrindo teigti, kad toks sprendimas gali pažeisti asmens teisę į teisminę gynybą, kurią garantuoja Lietuvos Respublikos Konstitucija, o tam tikriems ginčams – ir Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 straipsnio 1 dalis.

Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija pareiškėjo teiginius, kad inicijuojamas ginčas yra kilęs iš Konstitucinio Teismo kaip viešojo administravimo subjekto veiklos, pripažino nepagrįstais. Teisėjų kolegija nurodė, jog šiuo atveju užtenka pažymėti, kad nagrinėdamas konstitucinės justicijos bylą, t. y. tirdamas atitinkamo teisės akto atitiktį Konstitucijai ir (arba) įstatymams, Konstitucinis Teismas vykdo konstitucinį teisingumą (teisminės valdžios funkcijas), o ne viešąjį administravimą. Šią išvadą patvirtino Administracinių bylų teisenos įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje pateiktos viešojo administravimo sampratos, Konstitucijos VIII skirsnio, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo, pagal kurio 1 straipsnio 3 dalį Konstitucinis Teismas vykdo teisminę valdžią, taip pat Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d., 2006 m. birželio 6 d. nutarimų analizė. Pastarajame nutarime Konstitucinis Teismas, be kita ko, konstatavo, jog pagal savo kompetenciją sprenddamas dėl žemesnės galios teisės aktų (jų dalių) atitikties aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai, ir vykdydamas kitus savo konstitucinius įgaliojimus, Konstitucinis Teismas – savarankiškas ir nepriklausomas teismas – vykdo konstitucinį teisingumą, garantuoja Konstitucijos viršenybę teisės sistemoje ir konstitucinį teisėtumą.

Atsižvelgusi į šias aplinkybės, Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija atsisakė tenkinti pareiškėjo atskirąjį skundą.

[2009 m. liepos 31 d. nutartis administracinėje byloje **Nr. AS^{502-363/2009}**. S. T. prieš *Lietuvos Respubliką, atstovaujamą Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo*. Procesinio sprendimo kategorija 55.1; 63.3.1]

1.14. Bylos dėl administracinių teisės pažeidimų

2009 metais Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika, susijusi su administracinių teisės pažeidimų bylomis, buvo itin gausi. Be jau įprastų skundų dėl pažeidimų transporto, kelių ūkio ir ryšių srityje nagrinėjimo, buvo sprendžiami klausimai, susiję su aplinkos apsauga, pažeidimais darbo ir gyventojų sveikatos, prekybos, finansų, apskaitos srityse ir kt.

2009 m. Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija išaiškino, kokie subjektai gali tarpininkauti, sprendžiant atimtos teisės vairuoti transporto priemonę sutrumpinimo klausimą. Administracinėje byloje **Nr. N⁵⁷⁵-6596/2009** teisėjų kolegija pažymėjo, kad viena iš sąlygų specialiosios teisės atėmimo terminui sutrumpinti yra visuomeninės organizacijos ar darbdavio tarpininkavimas, tačiau Lietuvos Respublikos visuomeninių organizacijų įstatymas, reglamentavęs šių organizacijų steigimo, veiklos ir pasibaigimo teisinius pagrindus, nuo 2004 m. vasario 14 d. neteko galios Lietuvos Respublikos 2004 m. sausio 22 d. įstatymu Nr. IX-1969. ATPK 329 straipsnyje įtvirtintas terminas „visuomeninė organizacija“ buvo specialusis teisinis terminas iki 2004 m. vasario 14 d. ir turėjo būti aiškinamas atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos visuomeninių organizacijų įstatymą. Įstatymų leidėjui panaikinus šį įstatymą, ATPK 329 straipsnis nebuvo pataisytas. Dėl to teismas vertino, kad šiuo metu terminas „visuomeninė organizacija“ turi būti aiškinamas atsižvelgiant į įstatymo leidėjo ketinimus nustatant visuomeninės organizacijos, darbdavio tarpininkavimo būtinumą. Teismas konstatavo, kad įstatymų leidėjas, nustatydamas visuomeninės organizacijos ar darbdavio tarpininkavimo būtinumą, siekė, kad institucija ar teismas, sprenddami dėl specialiosios teisės atėmimo termino sutrumpinimo, gautų duomenis, leidžiančius kuo visapusiškiau ir objektyviai apibūdinti, charakterizuoti asmenį nuobaudos vykdymo metu tam, kad teismas ar institucija galėtų išspręsti pagrindinį klausimą – ar nuobauda jau pasiekė savo tikslus. Pagrindinis dėmesys šiuo atveju turėtų būti teikiamas ne tarpininko teisinei formai (formalus tarpininkavimo aspektas), bet tarpininko ir asmens, kuriam tarpininkaujama, ryšiams, jų pobūdžiui ir intensyvumui, trukmei, t. y. tokioms aplinkybėms, kurios leistų pagrįstai spręsti, kad tarpininkaujantis asmuo išties gali objektyviai, visapusiškai ir išsamiai apibūdinti asmenį, jo elgesį nuobaudos vykdymo metu, požiūrį į paskirtą nuobaudą (materialus tarpininkavimo aspektas). Taigi ne tik asociacijų, kuriomis po Asociacijų įstatymo įsigaliojimo pagal teisinę formą tapo visos visuomeninės organizacijos, bet ir kitų asmenų, pavyzdžiui, profesinių sąjungų, politinių partijų, atitinkamų valstybės pripažintų religinių organizacijų ir kt. asmenų, kurių veikla susijusi su viešųjų, visuomeninių tikslų, interesų įgyvendinimu, tarpininkavimai galėtų būti laikomi formaliai atitinkančiais ATPK 329 straipsnyje vartojamą visuomeninės organizacijos tarpininkavimo sąvoką. Teismas, atsižvelgdamas į konkrečios bylos aplinkybes, turi diskreciją vertinti, ar gautas tarpininkavimas yra pakankamas objektyviai apibūdinti asmenį, ar tarpininkaujantis asmuo yra susijęs su viešųjų, visuomeninių tikslų, interesų įgyvendinimu.

[2009 m. rugpjūčio 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. N⁵⁷⁵-6596/2009. Procesinio sprendimo kategorija 45.4.3; 53]

2009 metais nemažą dalį Vyriausiojo administracinio teismo sprestų administracinių teisės pažeidimų bylų sudarė apeliacinių skundų dėl priverstinai nuvežtos transporto priemonės grąžinimo nagrinėjimas. Pavyzdžiui, administracinėje byloje Nr. N⁵⁷⁵-2452/2009 buvo ginčijamas pirmosios instancijos teismo sprendimas grąžinti automobilį tik po to, kai administracinėn atsakomybėn patrauktas asmuo sumokės paskirtą baudą. Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija pažymėjo, kad Konstitucinis Teismas 2009 m. balandžio 10 d. nutarime yra konstatavęs, jog ATPK 269 straipsnio 7 dalis (2007 m. gruodžio 13 d. redakcija) ta apimtimi, kuria joje nustatyta, kad priverstinai nuvežtą transporto priemonę leidžiama susigrąžinti tik sumokėjus skirtąją baudą ar atlikus administracinį areštą, prieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 straipsnio 1, 2 dalims, konstituciniam teisinės valstybės principui. Konstitucinis Teismas pažymėjo, kad priverstinai nuvežtos transporto priemonės negrąžinimas tam tikrą laikotarpį (t. y. kol nesumokėta skirtoji bauda arba nėra atliktas administracinis areštas) vertintinas kaip priemonė minėtų administracinių nuobaudų įvykdymui užtikrinti ir kad teisinis reglamentavimas, nustatantis tokią priemonę, neatitinka iš Konstitucijos 23 straipsnio 1 ir 2 dalių kylančių nuosavybės neliečiamumo ir apsaugos imperatyvų, be to, jis nukrypsta nuo konstitucinio proporcingumo principo – vieno iš teisinės valstybės principų elementų. Atsižvelgusi į paminėtą ir į tai, kad pagal apžvelgiamoje byloje administracinėn atsakomybėn patrauktam asmeniui inkriminuoto teisės pažeidimo (ATPK 127 str. 3 d.) sankciją nėra numatyta transporto priemonės konfiskavimo nuobauda, teisėjų kolegija nusprendė, jog priverstinai nuvežta transporto priemonė turi būti nedelsiant grąžinama teisėtam valdytojui.

[2009 m. balandžio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. N⁵⁷⁵-2452/2009. Procesinio sprendimo kategorija 39.2; 45.4.4]

Pažeidimų transporto, kelių ūkio ir ryšių srityje buvo priimta keletas svarbių sprendimų dėl teisės vairuoti ne visų rūšių transporto priemones atėmimo. Administracinėje byloje Nr. N⁴⁴⁴-462/2009 Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija konstatavo, kad teisės vairuoti transporto priemones atėmimas apima teisės vairuoti visų rūšių transporto priemones, nepriklausomai nuo jų kategorijos, atėmimą. Teisėjų kolegija atkreipė dėmesį, kad bylą nagrinėjantis teismas gali svarstyti apie atėmimo

teisės vairuoti tik kai rūšių transporto priemonės galimybę tik tada, jei konstatuojama, kad administracinė atsakomybė traukiamam asmeniui yra pagrindas taikyti ATPK 30¹ straipsnio nuostatas ir skirti jam mažesnę nei įstatymo nustatytą administracinę nuobaudą arba administracinės nuobaudos neskirti. Atimti teisę vairuoti ne visų rūšių transporto priemonės galimybė atsirastų ir tada, jei tai būtų numatyta konkretaus straipsnio sankcijoje ir tik tokiu atveju būtų galima taikyti ATPK 326 straipsnio 2 dalies, kuri nustato nutarimo atimti specialiąją teisę vykdymo procesą, nuostatas.

[2009 m. vasario 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. N⁴⁴⁴-462/2009. Procesinio sprendimo kategorija 39.2; 45.4.3]

Pažymėtina, kad Vyriausiasis administracinis teismas savo praktikoje 2009 metais daug dėmesio skyrė principo, jog administracinė atsakomybė negali būti aiškinama ir taikoma plečiamai, įgyvendinimui. Šiame kontekste paminėtini trys Vyriausiojo administracinio teismo sprendimai.

Administracinėje byloje Nr. N⁶²-4320/2009 teisėjų kolegija pasisakė dėl galimybės taikyti administracinę atsakomybę už draudimo vartoti alkoholio produktus automobilių salonuose nesilaikymą. Nagrinėtoje byloje asmuo administracinė atsakomybė buvo traukiamas už tai, kad jis, važiuodamas automobilyje, vartojo alkoholinį gėrimą. Teisėjų kolegija, įvertinusi aktualų teisinį reguliavimą, nurodė, kad draudimas vartoti alkoholio produktus automobilių salonuose, išskyrus autotransporto priemones, kurių salonas yra stacionariai atskirtas nuo vairuotojo vietos, yra numatytas Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 17 straipsnio 4 dalyje (2008 m. spalio 14 d. įstatymo Nr. X-1750 redakcija). Tačiau administracinė atsakomybė už šio draudimo pažeidimą nėra numatyta, nes tokia veika negali būti kvalifikuojama nei pagal vieną šiuo metu Administracinių teisės pažeidimų kodekse įtvirtintą teisės pažeidimo sudėtį. ATPK 163² straipsnio 1 dalyje yra nustatyta administracinė atsakomybė už akcizais apmokestinamų prekių laikymą, gabenimą, naudojimą ar realizavimą pažeidžiant nustatytą tvarką <...>. Tačiau, įvertinus tai, kad minėtas straipsnis yra ištrauktas iš ATPK dvyliktąjį skirsnį, reglamentuojantį administracinius teisės pažeidimus prekybos, finansų, apskaitos ir statistikos srityje, taip pat atsižvelgus į šio straipsnio pavadinimą (akcizais apmokestinamų prekių laikymas, gabenimas, naudojimas ar realizavimas pažeidžiant nustatytą tvarką) bei jo dispoziciją, konstatuota, kad ATPK 163² straipsnyje įtvirtintomis teisės normomis siekiama užtikrinti teisėtą prekių, esančių akcizo mokesčio objektu, apyvartą ir ją apsaugoti, tuo pačiu apsaugant ir valstybės finansų sistemą. Tuo tarpu

asmuo, vartodamas alkoholinį gėrimą automobilio salone, nei padaro, nei kėsina padaryti žalą jau minėtiems objektams. Nors tokia jo veika iš tiesų yra pažeidžiamas Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 17 straipsnio 4 dalyje numatytas draudimas, tačiau įtvirtindamas šį įstatyminių draudimų įstatymų leidėjas siekė ne apsaugoti jau minėtus objektus, o sumažinti girtų vairuotojų sukeltų eismo įvykių skaičių bei jų žalingas pasekmes. Kai alkoholiniai gėrimai vartojami privataus automobilio salone, į kurį patekimas nėra laisvas, administracinės atsakomybės už draudimo vartoti alkoholio produktus automobilių salonuose nesilaikymą taikymas negalimas ir pagal ATPK 178 straipsnio 1 dalį (Alkoholinių gėrimų gėrimas viešosiose vietose arba girto pasirodymas viešosiose vietose), nes tokiu atveju nėra ATPK 178 straipsnio 1 dalyje numatyto administracinio teisės pažeidimo sudėties būtinojo požymio – veikos padarymo *viešoje vietoje*. Teisėjų kolegija konstatavo, kad šiuo metu nė vienas iš ATPK straipsnių nenumato atsakomybės už alkoholinių gėrimų vartojimą transporto priemonėje.

[2009 m. kovo 13 d. nutarimas administracinėje byloje Nr. N⁶²-4320/2009. Procesinio sprendimo kategorija 47.2; 48.3; 52.5]

Administracinėje byloje Nr. N⁵⁷⁵-1387/2009 Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija nagrinėjo bylą, kurioje asmuo administracinėn atsakomybėn buvo patrauktas už tai, kad vairavo automobilį, kurio priekiniai šoniniai langų stiklai buvo padengti šviesos laidumą mažinančia plėvele. Teisėjų kolegija nurodė, kad nagrinėjamo pažeidimo padarymo metu galiojo Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 2003 m. balandžio 8 d. įsakymu Nr. 3-241 patvirtinti Techniniai reikalavimai naudojamoms kelių transporto priemonėms (2006 m. rugpjūčio 23 d. įsakymo Nr. 3-332 redakcija). Pagal šiuos Techninius reikalavimus naudojamoms transporto priemonėms, automobilių stiklų, patenkančių į priekinį vairuotojo matomumo lauką 180 laipsnių kampų, šviesos laidumas turi būti ne mažesnis nei 75 proc. – priekinio stiklo, 70 proc. – priekinių šoninių bei priekinių durų stiklų (616 kodo 2 punktas). Bet koks aukščiau nurodytų stiklų papildomas apdorojimas (tamsinimas, šviesinimas, apipurškimas, apklijavimas bet kokia plėvele ir t. t.) buvo draudžiamas, išskyrus automobilio priekinio stiklo viršutinę dalį, kuri gali būti papildomai užtamsinta, tačiau ne plačiau kaip 15 cm (616 kodo 3 punktas). Minėtus automobilio stiklus papildomai tamsinti buvo leidžiama Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro nustatyta tvarka. Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija, išnagrinėjusi aktualią Europos Bendrijų Teisingumo Teismo praktiką, konstatavo, kad asmuo, net jei jo vairuojamos transporto priemonės

langų stiklai buvo padengti šviesos laidumą mažinančia plėvele, negali būti laikomas pažeidusiu Techninius reikalavimus naudojamoms kelių transporto priemonėms ir juose įtvirtintą draudimą papildomai apdoroti bet kokia plėvele automobilių stiklus, patenkančius į priekinį vairuotojo matomumo lauką 180 laipsnių kampų, nes pastarasis draudimas prieštarauja Europos Bendrijos steigimo sutarties 28 straipsniui. Teisėjų kolegijos vertinimu, absoliutus draudimas apklijuoti automobilių stiklus, patenkančius į priekinį vairuotojo matomumo lauką 180 laipsnių kampų (priekiniai, priekiniai šoniniai ir priekinių durų stiklai), bet kokia plėvele (išskyrus tuos atvejus, kai Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro nustatyta tvarka galėjo būti išduodamas leidimas papildomai tamsinti langus), kuris buvo taikomas neatsižvelgiant į plėvelės šviesos pralaidumą, pakankamai reikšmingai riboja kitose valstybėse teisėtai gaminamų ir parduodamų spalvotų plėvelių prekybą Lietuvos Respublikoje. Dėl to šis draudimas yra vertintinas kaip ribojantis laisvą prekių, šiuo atveju tokių plėvelių, judėjimą Bendrijoje ir EB sutarties 28 straipsnio (ES veikimo sutarties suvestinės redakcijos 34 str.) prasme priskirtinas kiekybiniais apribojimams lygiaverčio poveikio priemonėms. Teisėjų kolegijos vertinimu, tokio plataus masto absoliutus draudimas klijuoti bet kokias tamsinimo plėveles ant atitinkamų langų stiklų negali būti pateisinamas dėl jo neproporcingumo siekiamiems tikslams. Atsižvelgiant į tai, kad ginčo atveju plėvelių šviesos laidumas apskritai nebuvo matuojamas, administracinio teisės pažeidimo byla buvo nutraukta.

[2009 m. gruodžio 28 d. nutarimas administracinėje byloje Nr. N⁵⁷⁵-1387/2009. Procesinio sprendimo kategorija 45.4.7]

Administracinėje byloje Nr. N⁶²-3884/2009 Vyriausiojo administracinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija sprendė, ar reikalavimo informuoti mokesčių administratorių apie individualios veiklos vykdymo pradžią nesilaikymas yra pagrindas kilti atsakomybei pagal ATPK 173 straipsnį (Neteisėtas vertimasis komercine, ūkine, finansine ar profesine veikla). Išplėstinė teisėjų kolegija visų pirma pažymėjo, jog tam, kad asmens veiką būtų galima kvalifikuoti pagal minėtą straipsnį, būtina nustatyti, jog tam tikra veikla yra verčiamasi neteisėtai. Tam, kad vertimasis tam tikra veikla būtų pripažintas neteisėtu ATPK 173 straipsnio taikymo tikslu, būtina nustatyti, kad verčiantis šia veikla nebuvo laikytasi tokių būtinų (pagrindinių) ir imperatyvių veiklos vykdymo prielaidų ir (arba) sąlygų, kurių nesilaikymas atitinkamą veiklą daro absoliučiai neteisėta *per se* (pačią savaime). Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymo 35 straipsnio 2 dalis nustato, kad nuolatinis Lietuvos gyventojas, pradėjęs vykdyti

kokios nors rūšies individualią veiklą, privalo apie tai informuoti mokesčio administratorių centrinio mokesčio administratoriaus nustatyta tvarka. Tačiau Gyventojų pajamų mokesčio įstatyme nėra nuostatų, kurios eksplicitiškai ar implicitiškai besąlygiškai draustų vykdyti individualią veiklą, nepranešus apie tai mokesčių administratoriui, ar reikalautų gauti išankstinį mokesčių administratoriaus leidimą ar sutikimą (pritarimą) tokios veiklos vykdymui. Taigi reikalavimas informuoti mokesčių administratorių apie individualios veiklos vykdymo pradžią nėra būtinoji konkrečios veiklos vykdymo prielaida ir (arba) sąlyga (lot. *conditio sine qua non*), dėl kurios nesilaikymo konkreti individuali veikla pati savaime turėtų būti laikoma absoliučiai neteisėta. Vien tik tai, kad asmuo pradėjo vykdyti individualią veiklą, tačiau apie tai nepranešė mokesčių administratoriui, nedaro šios veiklos neteisėta *per se*; šios veiklos pajamos gali (turi) būti apmokestintos mokesčių įstatymų nustatyta tvarka. Reikalavimas informuoti apie individualios veiklos vykdymo pradžią – tai dėl individualios veiklos vykdymo atsirandanti papildoma (šalutinė) mokesčių mokėtojo teisinė pareiga, susijusi su būtinybe užtikrinti efektyvų mokesčių administravimą. Tad atsakomybė pagal ATPK 173 straipsnį už nepranešimą apie individualios veiklos vykdymo pradžią atsirasti negali. Be to, išplėstinė teisėjų kolegija pažymėjo, kad vien tik tai, kad asmuo pradėjo vykdyti individualią veiklą, kurios pajamos gali būti apmokestintos išsigyjant verslo liudijimą, tačiau verslo liudijimo neįsigijo, taip pat nedaro šios veiklos neteisėta *per se*; šios veiklos pajamos gali (turi) būti apmokestintos mokesčių įstatymų nustatyta tvarka. Nustaćius, kad asmuo pradėjo vykdyti individualią veiklą, tačiau teisės aktų nustatyta tvarka apie tai nepranešė mokesčių administratoriui, gali būti svarstoma dėl asmens atsakomybės pagal ATPK 172⁹ straipsnį („Mokesčio mokėtojo registravimo duomenų pateikimo tvarkos pažeidimas“).

[2009 m. sausio 26 d. išplėstinės teisėjų kolegijos nutartis administracinėje byloje Nr. N⁶²-3884/2009. Procesinio sprendimo kategorija 47.8]

2009 metais administracinių teisės pažeidimų srityje padaugėjo bylų, susijusių su aplinkos, gamtos išteklių apsauga. Vyriausiasis administracinis teismas nagrinėjo nemažai bylų, susijusių su draudimo nacionaliniame parke statyti, laikyti ir naudoti vagonėlius ir kilnojamuosius objektus/įrenginius nepaisymu. Pavyzdžiui, administracinėje byloje Nr. N⁶²-1441/2009 buvo nagrinėjamas apeliacinis skundas dėl to, kad Kuršių nerijos nacionaliniame parke stovėjo UAB „Gintarinis uostas“ priklausantis vagonėlis/namelis. Teisėjų kolegija visų pirma pažymėjo, kad ATPK 76 straipsnio I dalyje numatyta administracinė atsakomybė už rezervatų, draustinių, nacionalinių ir regioninių parkų, biosferos

rezervatų, jų buferinės apsaugos zonų režimo pažeidimą. Aplinkos ministro 2002 m. rugpjūčio 10 d. įsakymu Nr. 439 patvirtinto Kuršių nerijos nacionalinio parko apsaugos reglamento (toliau – ir Reglamentas) (pažeidimo padarymo metu galiojusi redakcija) 32¹ punkte numatyta, kad nacionaliniame parke draudžiama statyti, laikyti ir naudoti vagonėlius ir kilnojamuosius objektus/įrenginius (namelius, konteinerius, nebenaudojamas transporto priemonės, sandėliukus, garažus, bitininkų/sodininkų vagonėlius/namelius), išskyrus Statybos įstatyme, kituose teisės aktuose numatytus atvejus ir teisės aktų nustatyta tvarka masiniams renginiams naudojamus laikinus statinius, objektus ir įrenginius. Teisėjų kolegija konstatavo, jog nustatytas pažeidimas yra trunkamasis, todėl administracinėn atsakomybėn traukiamo asmens pateikta pirkimo–pardavimo sutartis, iš kurios matyti, kad mobilusis įrenginys buvo pirktas dar iki įsigaliojant pažeistam Reglamento punktui, reikšmės neturi. Teisėjų kolegija pabrėžė, kad pažeista teisės norma konkrečiai nurodo draudžiamus statyti nacionaliniame parke objektus, į kurių sąrašą patenka ir vagonėlis/namelis, o byloje surinkta įrodymų visuma patvirtino faktą, kad Kuršių nerijos nacionalinio parko teritorijoje stovėjo UAB „Gintarinis uostas“ priklausantis vagonėlis/namelis. Administracinėn atsakomybėn traukiamo asmens apeliacinis skundas atmestas.

[2009 m. rugsėjo 11 d. nutartis administracinėje byloje Nr. N⁶²-1441/2009. Procesinio sprendimo kategorija 42.19]

Administracinėje byloje Nr. N⁶³-1703/2009 buvo sprendžiamas klausimas dėl nacionalinių ir regioninių parkų apsaugos zonų režimo pažeidimo. Nustatyta, kad Kuršių nerijos nacionalinio parko direkcijos pareigūnas surašė UAB „Gintarinis uostas“ administracinio teisės pažeidimo protokolą už tai, kad UAB „Gintarinis uostas“ teritorija buvo užrakinta, t. y. šiais veiksmais pažeistas Kuršių nerijos nacionalinio parko apsaugos reglamento 31.3 punktas, pagal kurį sklypų nuomotojams ir naudotojams neleidžiama užtvirti rekreacinių teritorijų: pamario, pajūrio zonų, pravažiavimų, praėjimų, pažintinių takų, saugomų atvirų kraštovaizdžio erdvių, užstatyti ar kitaip riboti Kuršių nerijos nacionalinio parko lankymą šiose vietose. Teisėjų kolegijos vertinimu, tai, kad Nekilnojamojo turto registre įregistruoto žemės sklypo pagrindinė tikslinė naudojimo paskirtis numatyta kita (pramonės, sandėliavimo ir kitiems ūkio objektams statyti ir eksploatuoti), nesudaro pagrindo žemės sklypo naudotojui netaikyti Kuršių nerijos nacionalinio parko apsaugos reglamento 31.3 punkto, kadangi jame iš esmės įtvirtintas draudimas užtvirti galimą patekimą per bet kokios tikslinės naudojimo paskirties žemės sklypą prie rekreacinių teritorijų (šiuo atveju užtvirtas pravažiavimas/praėjimas prie Kuršių marių). Atsižvelgus

į tai pripažinta, jog aplinkybės, ar žemės sklype esantys pastatai bei statiniai nuosavybės teise priklauso UAB „Gintarinis uostas“, ar UAB „Gintarinis uostas“ vykdo gamybinę veiklą, ar ne, bei tai, kad Klaipėdos apygardos teisme vyksta ginčas tarp Klaipėdos apskrities viršininko administracijos ir UAB „Neringos žuvis“ dėl uždraudimo nutraukti žemės nuomos sutartį, jokios įtakos apelianto administracinei atsakomybei už rekreacinės teritorijos (praėjimo/privažiavimo prie Kuršių marių) užtvėrimą neturi.

[2009 m. spalio 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. N⁶³-1703/2009. Procesinio sprendimo kategorija 42.19]

Pažeidimų prekybos, finansų, apskaitos ir statistikos srityje paminėtina Vyriausiojo administracinio teismo nutartis administracinėje byloje Nr. N⁵⁷⁵-2491/2009. Asmuo buvo patrauktas administracinėn atsakomybėn už tai, kad savo namuose laikė 140 pakelių cigarečių „Saint George Light“ su Rusijos Federacijos banderolėmis. Pirmosios instancijos teismas, atsižvelgęs į Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2004 m. gegužės 26 d. įsakymu Nr. 4-200 patvirtintų Fiziniam asmenims taikomų alkoholio produktų ir tabako gaminių gabenimo ir laikymo Lietuvos Respublikos teritorijoje taisyklių (toliau – ir Taisyklės) 3.1 punktą, kuriame numatyta, jog atsakomybė už nepaženklintų cigarečių pakelių laikymą atsiranda, kai nepaženklintų skirtingų pavadinimų pakelių skaičius viršija 10, nusprendė, kad asmuo administracinėn atsakomybėn turėtų būti traukiamas ne už 140, o už 130 pakelių cigarečių laikymą. Vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija su tokiu pirmosios instancijos teismo teisės nuostatų taikymu nesutiko. Teismo vertinimu, konfiskuotinas yra visas minėtas turtas, o ne jo dalis. Teisėjų kolegija atkreipė dėmesį į ATPK 26 straipsnyje pateikiamą konfiskuotino turto sąvoką: daikto, kuris buvo administracinio teisės pažeidimo padarymo įrankis arba tiesioginis objektas, ir pajamų, kurios buvo gautos administracinio teisės pažeidimo padarymu, konfiskavimas yra priverstinis neatlygintinis šio daikto ir šių pajamų pavertimas valstybės nuosavybe. Taigi šiame straipsnyje nėra kalbama apie galimybę konfiskuoti dalį turto. Nėra pagrindo nekonfiskuoti formaliai leidžiamų laikyti cigarečių kiekio, kai teismas paskiria tiesioginio administracinio teisės pažeidimo objekto konfiskavimą.

[2009 m. lapkričio 6 d. nutartis administracinėje byloje Nr. N⁵⁷⁵-2491/2009. Procesinio sprendimo kategorijos 39.2; 47.2]

Asmens procesinių teisių srityje paminėtina ir administracinė byla Nr. N⁵⁰²-3895/2009, kurioje Vyriausiasis administracinis teismas, remdamasis

Europos Žmogaus Teisių Teismo praktika, nusprendė, jog nagrinėtu atveju pareiškėjas, manydamas, kad įrodymai yra priešaringi, turėjo teisę prašyti apklausti ekspertus, kad šie paaiškintų savo teiginius. Kadangi iš bylos medžiagos buvo matyti, kad nei ikiteisminio etapo, nei teismo nagrinėjimo metu pareiškėjas neturėjo galimybės apklausti ekspertų, kurių išvadose buvo tam tikrų neatitikimų, kad jų patikimumas būtų kruopščiai patikrintas arba kad sukeltų kokių nors abejonių dėl ekspertų išvadų. Atsižvelgusi į tai, kad teismui nustatant pareiškėjo kaltę buvo remiamasi ekspertų išvadomis, netenkinant pareiškėjo prašymo apklausti ekspertus, teisėjų kolegija sprendė, jog tam tikra apimtimi buvo apribota pareiškėjo teisė į teisingą teismą, todėl bylą gražino iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui.

[2009 m. balandžio 30 d. nutartis administracinėje byloje **Nr. N⁵⁰²-3895/2009**. Procesinio sprendimo kategorija 50.17]

Administracinėje byloje **Nr. N⁶²-4545/2009** Vyriausiasis administracinis teismas pasisakė dėl nutarimo, kuriuo paskirtas areštas, vykdymo senaties eigos sustabdymo, kai asmuo vengia atlikti jam paskirtą areštą. Šiaulių apskrities vyriausiasis policijos komisariatas prašė Šiaulių miesto apylinkės teismą sustabdyti administracinę atsakomybę traukiamam asmeniui 2008 m. sausio 8 d. šio teismo nutarimu skirto 30 parų arešto vykdymo senaties eigą, iki jis bus surastas ar pats atvyks atlikti jam skirtą areštą. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad ATPK 308 straipsnio 2 dalyje numatyta, jog nutarimo dėl administracinio arešto vykdymo senatis – vieneri metai. Nutarimo skirti administracinį areštą vykdymo ir senaties eigos pradžia yra numatyti ATPK 304 straipsnio 1 dalyje. Teisėjų kolegija pabrėžė, kad įstatymo leidėjas imperatyviai reglamentavo šios rūšies administracinės nuobaudos vykdymo senaties terminą, nenumatydamas, kad asmeniui vengiant atlikti jam skirtą administracinį areštą, nutarimo vykdymo senaties termino eiga sustoja. Todėl šioje situacijoje teisės spragos konstatavimas ir teisės ar įstatymo analogijos taikymas yra negalimi. Įstatymo analogijos pagrindu taikant Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 96 straipsnio 3 dalį, pagal kurią senaties eiga sustoja, jeigu nuteistasis po nuosprendžio įsiteisėjimo vengia atlikti bausmę, būtų pabloginta patraukto administracinės atsakomybės asmens teisinė padėtis, o tokia situacija baudžiamojo pobūdžio bylose, kurioms priskirtinos ir administracinių teisės pažeidimų bylos, yra negalima, ji prieštarautų konstituciniam teisinės valstybės principui.

[2009 m. kovo 20 d. nutartis administracinėje byloje **Nr. N⁶²-4545/2009**. Procesinio sprendimo kategorija 53]

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009 metų veiklos statistika

2009 metais teisme gautos – 8 448, išnagrinėtos – 8 723 bylos, tarp jų:

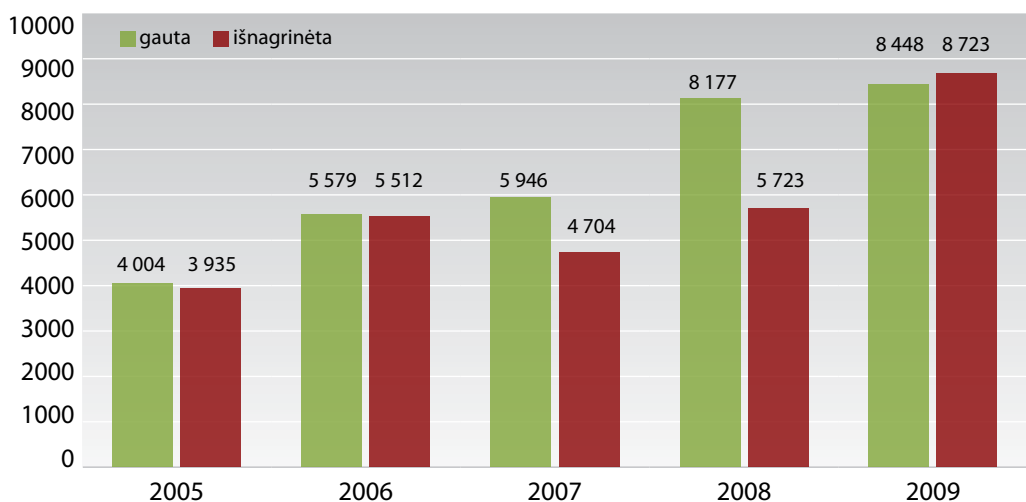
	Išnagrinėta¹
Bylos pagal apeliacinius skundus dėl apygardų administracinių teismų sprendimų (ABTĮ 20 str. 1 d. 1 p.)	1 462
Bylos pagal atskirusius skundus dėl apygardų administracinių teismų nutarčių (ABTĮ 20 str. 1 d. 1 p.)	765
Bylos dėl norminių administracinių aktų teisėtumo (ABTĮ 20 str. 1 d. 3 p.)	20
Bylos pagal skundus dėl Vyriausiosios rinkimų komisijos sprendimų ar neveikimo (ABTĮ 20 str. 1 d. 4 p.)	2
Bylos dėl proceso atnaujinimo (ABTĮ 20 str. 2 d.)	270
Prašymai atnaujinti terminą administracinėse bylose (ABTĮ 127 str. 2 d.)	106
Administracinių teisės pažeidimų bylos (ABTĮ 20 str. 1 d. 1, 2 p.)	5 989

¹ Apima ir tuos atvejus, kai išnagrinėjus bylą apeliacinis procesas buvo nutrauktas, skundas paliktas nenagrinėtas, ir kitus atvejus, kai administracinė byla proceso įstatymų nustatyta tvarka buvo užbaigta be teismo sprendimo.

Kaip matyti iš žemiau pateikiamos diagramos, per pastaruosius penkerius metus Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme gautų ir išnagrinėtų bylų skaičius nuolat augo². Jau 2008 metais gautų visų rūšių bylų skaičius išaugo itin ženkliai – beveik 40 procentų, lyginant su 2007 metais gautų bylų skaičiumi. 2009 metais teisme gautos 8 448 bylos, tai yra, dar 3 procentais daugiau nei 2008 metais (2008 metais teisme gautos 8 177 bylos).

Vis dėlto bene daugiausiai pakitęs statistinis rodiklis yra išnagrinėtų bylų kiekis. 2009 metais Lietuvos vyriausiame administraciniame teisme buvo išnagrinėtos 8 723 visų rūšių bylos. Kaip matyti iš žemiau pateikiamos diagramos (žr. diagramą nr. 1), 2009 metais pirmą kartą per penkerius metus buvo išnagrinėta daugiau bylų, nei jų atitinkamais metais gauta.

1. LVAT gautos ir išnagrinėtos bylos

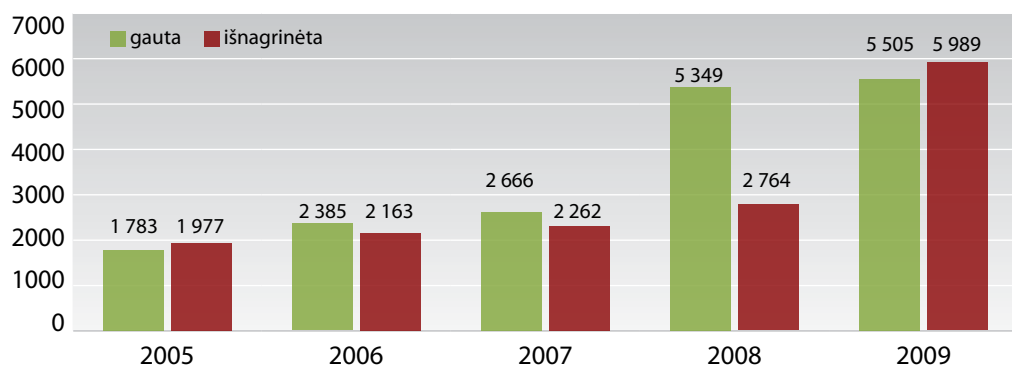

2 2007 metais teismo išnagrinėtų bylų skaičius kiek mažesnis, nes minėtais metais beveik pusmetį teisme trūko daugiau nei ketvirtadalis teisėjų.

2009 metais, nors ir nežymiai, bet toliau augo gautų administracinių teisės pažeidimų bylų skaičius. Jų Lietuvos vyriausiam administraciniame teisme gauta 5 505 (2008 metais tokių bylų buvo gauta 5 349, o 2007 metais – 2 666).

Lyginant su 2008 metais, 2009 metais net 107 procentais išaugo išnagrinėtų administracinių teisės pažeidimų bylų skaičius (lyginant su 2007 metais – beveik 165 procentais).

2. LVAT gautos ir išnagrinėtos administracinių teisės pažeidimų bylos

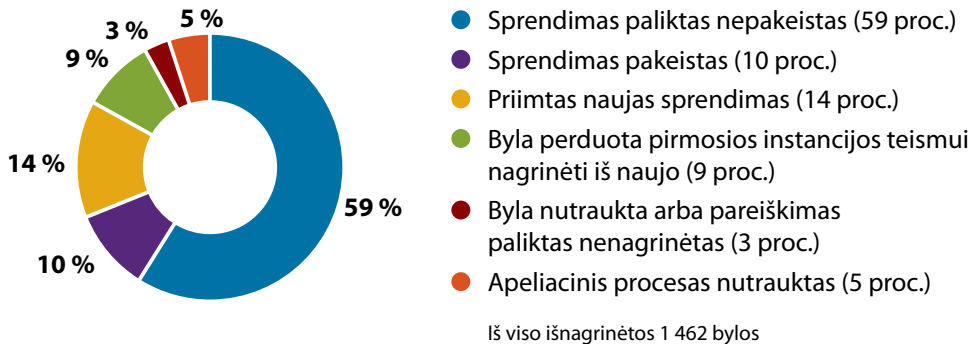

Per pastaruosius penkerius metus nuolat augęs, 2009 metais pirmą kartą stabilizavosi (netgi sumažėjo) ataskaitinių metų pabaigoje likusių neišnagrinėtų bylų kiekis (žr. lentelę nr. 3).

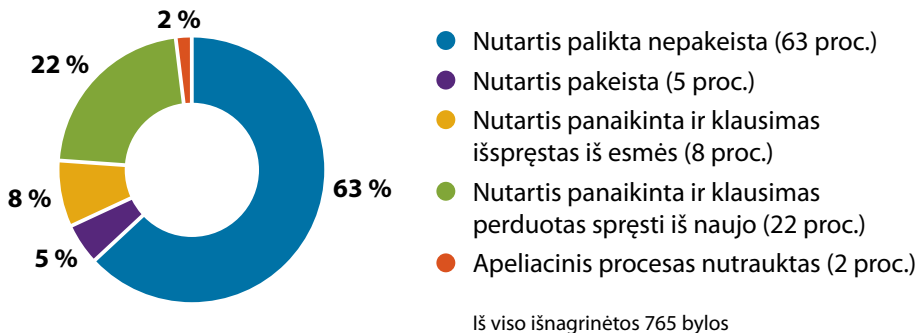
3. Neišnagrinėtų bylų likutis ataskaitinių metų pabaigoje

Metai	Administracinių teisės pažeidimų bylos	Bylos pagal skundus administracinių ginčų bylose	Viso
2005	557	1 210	1 767
2006	818	1 048	1 866
2007	1 222	1 831	3 053
2008	3 813	1 642	5 455
2009	3 357	1 822	5 179

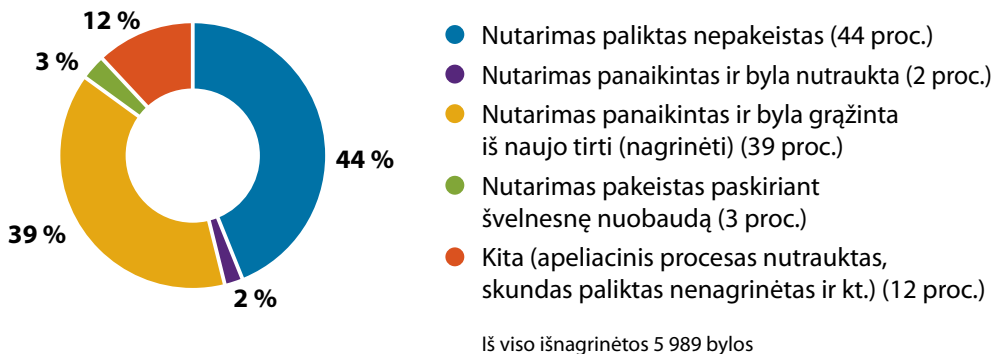
4. Bylų pagal apeliacinius skundus dėl apygardų administracinių teismų sprendimų nagrinėjimo Lietuvos vyriausiąjame administraciniame teisme rezultatai 2009 metais

5. Bylų pagal atskiruosius skundus dėl apygardų administracinių teismų nutarčių nagrinėjimo Lietuvos vyriausiąjame administraciniame teisme rezultatai 2009 metais

6. Administracinių teisės pažeidimų bylų nagrinėjimo Lietuvos vyriausiąjame administraciniame teisme rezultatai 2009 metais

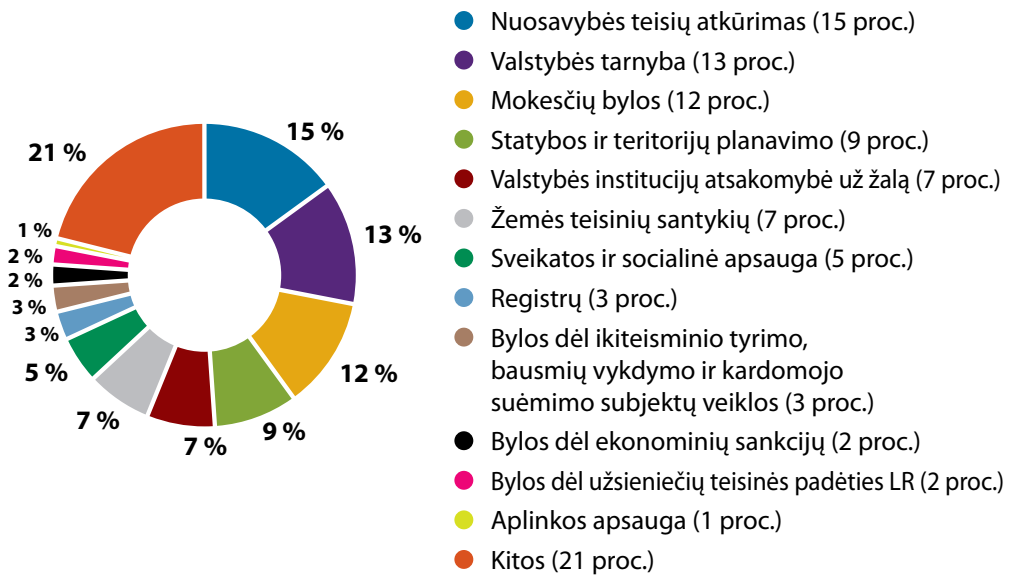

**7. Duomenys apie apskųstų ir panaikintų sprendimų skaičių
administraciniuose teismuose 2009 metais**

	Išnagrinėta			Apskųsta sprendimų apeliacine tvarka					
	Administracinių bylų	Administracinių teisės pažeidimų bylų	Iš viso	Administracinėse bylose	Administracinių teisės pažeidimų bylose	Iš viso	Apskųsta % sprendimų administracinėse bylose	Apskųsta % sprendimų administracinių teisės pažeidimų bylose	Apskųsta sprendimų % nuo visų išnagrinėtų bylų
Vilniaus apygardos administracinis teismas	2 589	1 812	4 401	1 022	350	1 372	39	19	31
Kauno apygardos administracinis teismas	894	928	1 822	222	181	403	25	20	22
Klaipėdos apygardos administracinis teismas	440	608	1 048	154	122	276	35	20	26
Šiaulių apygardos administracinis teismas	246	500	746	80	68	148	33	14	20
Panevėžio apygardos administracinis teismas	282	420	702	80	66	146	28	16	21
Iš viso	4 451	4 268	8 719	1 558	787	2 345	35	18	27

2009 metais visi 5 apygardų administraciniai teismai kartu išnagrinėjo 8 719 administracinių bylų. Iš jų 51 procentą sudarė ginčai dėl teisės viešojo administravimo srityje (4 451), o 49 procentus – administracinių teisės pažeidimų bylos (4 268). Kaip matyti iš pateikiamos lentelės (žr. lentelę nr. 7), Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui 2009 metais buvo apskųsti vidutiniškai 27 procentai visų apygardos administracinių teismų priimtų sprendimų: vidutiniškai 35 procentai sprendimų ginčų dėl teisės viešojo administravimo srityje ir beveik perpus mažiau (18 procentų) apygardos administracinių teismų sprendimų administracinių teisės pažeidimų bylose. Matyti, jog iš visų 5 505 Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme gautų skundų administracinių teisės pažeidimų bylose, gauti tik 787 skundai dėl apygardos administracinių teismų sprendimų šio pobūdžio bylose. Tai reiškia, jog net 86 procentai skundžiamų sprendimų administracinių teisės pažeidimų bylose buvo priimti bendrosios kompetencijos apylinkių teismuose.

8. 2009 metais Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme gautų bylų pagal apeliacinius skundus dėl apygardų administracinių teismų sprendimų pasiskirstymas pagal kategorijas

Iš viso gautos 1 726 bylos

Analizuojant 2009 metais Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme gautų bylų pagal apeliacinius skundus dėl apygardų administracinių teismų sprendimų administracinių ginčų bylose pasiskirstymą pagal kategorijas, būtina atsižvelgti į aplinkybę, jog 2009 metais šios rūšies bylų iš viso buvo gauta 1 726, tai yra, 14 procentų mažiau bylų nei 2008 metais (2008 m. buvo gautos 2 004 šios rūšies bylos).

Skirtingai nei per pastaruosius penkerius metus, didžiausią teisme gautų bylų pagal apeliacinius skundus dėl apygardų administracinių teismų sprendimų dalį 2009 metais sudarė bylos, susijusios su nuosavybės teisių atkūrimu, kurių 2009 metais buvo gauta 15 procentų visų bylų (tiek pat procentų kaip ir 2008 m.). Tiesa, šios kategorijos bylų kiekis absoliučiais skaičiais sumažėjo nuo 279 (2008 m.) iki 252 (2009 m.).

2009 metais ir toliau mažėjo ne vienerius metus didžiausią gautų apeliacinių bylų dalį sudariusių ginčų, kylančių iš valstybės tarnybos teisinių santykių. Lyginant su 2008 metais, šios kategorijos bylų procentinė dalis

sumažėjo net 8 procentais ir 2009 metais sudarė 13 procentų visų apeliacinių bylų (2008 m. šių bylų skaičius sudarė 21 procentą nuo gautų apeliacinių bylų, 2007 m. – 38 procentus, o 2006 m. – 35 procentus visų apeliacinių bylų). Matyti, jog šios kategorijos bylų kiekis absoliučiais skaičiais pastaraisiais metais nuolat mažėjo: 2009 metais buvo gautos tik 227 šios kategorijos bylos, 2008 metais – 383 bylos, 2007 metais – 878 bylos, 2006 metais – net 1 037 bylos.

Kitos dažniausiai pasitaikančios bylų kategorijos jau ne vienerius metus išlieka tos pačios. Nors 2009 metais vienų kategorijų bylų kiekis absoliučiais skaičiais sumažėjo, o kitų padidėjo, jų sudaroma procentinė dalis keitėsi nedaug.

Skaičiuojant absoliučiais skaičiais, beveik 12 procentų daugėjo gautų mokesčių bylų (2009 m. teisme gauta 213, 2008 m. – 191 šios kategorijos byla). Šių bylų 2009 metais buvo gauta 12 procentų (2008 m. – 10 proc.) visų apeliacinių bylų.

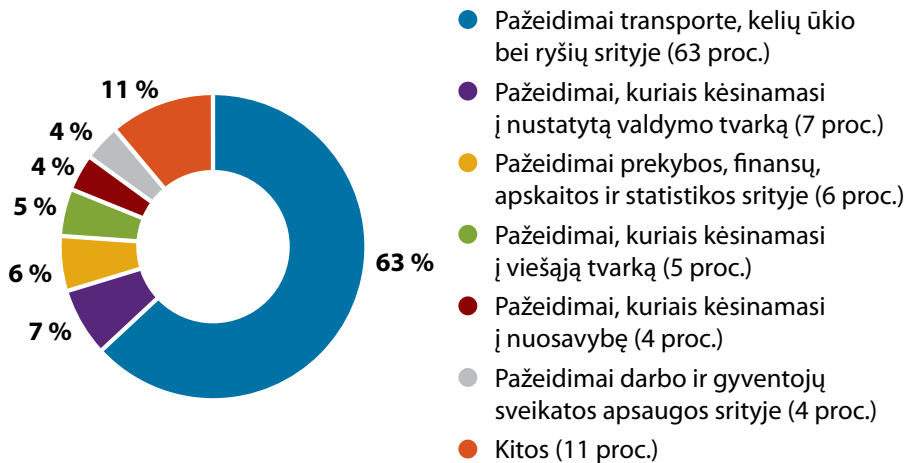
Pastebėtina, kad lyginant su prieš tai buvusiais metais, net 36 procentais padaugėjo ginčų statybų ir teritorijų planavimo teisinių santykių srityje. Šių bylų 2009 metais buvo gauta 150 (2008 m. – 110 bylų) ir jos sudarė 9 procentus visų bylų pagal apeliacinius skundus dėl apygardų administracinių teismų sprendimų administracinių ginčų bylose.

Bylos dėl civilinės atsakomybės už žalą, atsiradusią dėl valdžios institucijų neteisėtų veiksmų, 2009 metais (kaip ir 2008 m.) sudarė 7 procentus visų apeliacinių bylų. Vis dėlto, lyginant su prieš tai buvusiais metais, šių bylų kiekis absoliučiais skaičiais sumažėjo (2009 m. teisme gauta 115 šios kategorijos bylų, 2008 m. – 131 byla). Tiek pat procentų 2009 metais sudarė ir bylos, kylančios iš žemės teisinių santykių (2008 m. – 4 proc.), kurių padaugėjo iki 115.

Bylos dėl sveikatos ir socialinės apsaugos 2009 metais sudarė 5 procentus apeliacinių administracinių ginčų bylų (2008 metais – 4 proc.). 2009 metais teisme gautos 89 šios kategorijos bylos (2008 m. – 76 bylos).

2009 metais bylos, susijusios su registrų veikla, bei bylos dėl ikiteisminio tyrimo, bausmių vykdymo ir kardomojo suėmimo subjektų veiklos kiekviena sudarė po maždaug 3 procentus, bylos dėl ekonominių sankcijų ir bylos dėl užsieniečių teisinės padėties – po maždaug 2 procentus, o bylos dėl aplinkos apsaugos – 1 procentą gautų apeliacinių bylų.

**9. 2009 metais Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme
gautų administracinių teisės pažeidimų bylų (pagal apeliacinius skundus)
pasiskirstymas pagal kategorijas**

Iš viso gautos 5 505 bylos

Kaip ir praėjusiais, taip ir 2009 metais didžiausią Lietuvos vyriausiame administraciniame teisme gautų administracinių teisės pažeidimų bylų dalį sudarė bylos dėl pažeidimų transporto, kelių ūkio bei ryšių srityje. Nors 2009 metais šių bylų buvo gauta 0,6 procento daugiau nei prieš tai buvusiais metais (2009 m. teisme gautos 3 462 šios rūšies bylos, 2008 m. – 3 443 bylos), procentinė šios kategorijos bylų dalis sumažėjo: 2009 metais bylos dėl pažeidimų transporto, kelių ūkio bei ryšių srityje sudarė 63 procentus, o 2008 metais – 74 procentus visų gautų administracinių teisės pažeidimų bylų.

Kitų kategorijų administracinių teisės pažeidimų bylų procentinė dalis, lyginant su 2008 metais, augo, tačiau kiekvienoje kategorijoje atskirai siekė ne daugiau nei 7 procentus visų Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme pagal apeliacinius skundus gautų administracinių teisės pažeidimų bylų.

2009 metais 77 procentais daugiau nei 2008 metais buvo gauta bylų dėl pažeidimų, kuriais kėsiamasi į nustatytą valdymo tvarką (2009 m. – 391, 2008 m. – 220 bylų), nežymiai (beveik 8 procentais) daugėjo bylų dėl pažeidimų darbo ir gyventojų sveikatos apsaugos srityje (2009 m. gautos 228 bylos, 2008 m. – 212 bylų), 71 procentu daugėjo bylų dėl pažeidimų, kuriais kėsiamasi į viešąją tvarką (2009 m. gautos 293 bylos, 2008 m. – 171 byla), 81 procentu – bylų dėl pažeidimų prekybos, finansų, apskaitos ir statistikos srityje (2009 m. gautos 306 bylos, 2008 m. – 169 bylos), ir beveik dvigubai (93

procentais) daugėjo bylų dėl pažeidimų, kuriais kėsiamasi į nuosavybę (2009 m. gautos 237, lyginant su 2008 metais gautomis 123 šios rūšies bylomis).

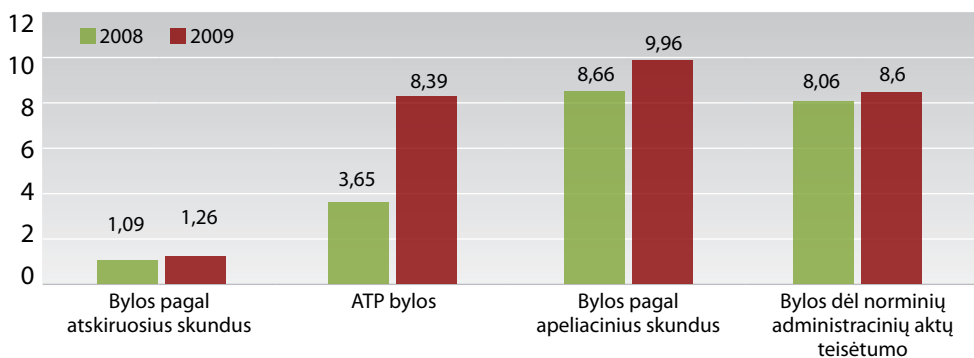
2009 metais Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme:

- bylos pagal atskiruosius skundus dėl apygardų administracinių teismų nutarčių nagrinėjimas vidutiniškai truko 1,26 mėnesio;
- administracinių teisės pažeidimų bylos nagrinėjimas vidutiniškai truko 8,39 mėnesio³;
- bylos pagal apeliacinius skundus dėl apygardų administracinių teismų sprendimų nagrinėjimas vidutiniškai truko 9,96 mėnesio;
- bylos dėl norminių administracinių aktų teisėtumo nagrinėjimas vidutiniškai truko 8,6 mėnesio.

2008 metais Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme:

- bylos pagal atskiruosius skundus dėl apygardų administracinių teismų nutarčių nagrinėjimas vidutiniškai truko 1,09 mėnesio;
- administracinių teisės pažeidimų bylos nagrinėjimas (LITEKO sistemos duomenimis) vidutiniškai truko 3,65 mėnesio;
- bylos pagal apeliacinius skundus dėl apygardų administracinių teismų sprendimų nagrinėjimas vidutiniškai truko 8,66 mėnesio;
- bylos dėl norminių administracinių aktų teisėtumo nagrinėjimas vidutiniškai truko 8,06 mėnesio.

10. Bylų nagrinėjimo Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme terminai

3 Pastebėtina, jog dėl netikslumų LITEKO sistemos generuojamose ataskaitose, 2009 metų vidutinė administracinių teisės pažeidimų nagrinėjimo trukmė buvo skaičiuojama nustatant atsitiktinės atrankos būdu pasirinktu laikotarpiu (2009 m. gruodžio 12-13 d.) išnagrinėtų bylų (83) nagrinėjimo trukmės vidurkį. Dėl šios priežasties tikėtini ir tokie ryškūs administracinių teisės pažeidimų bylų nagrinėjimo trukmės pasikeitimai, 2009 metų duomenis lyginant su atitinkamais 2008 metų statistiniais rodikliais.

Teisėjų darbo krūvis

Išnagrinėtų bylų skaičiaus augimas lėmė ir tai, jog 2009 metais vidutinis teisėjų darbo krūvis išaugo daugiau nei 33 procentais. Vienas Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjas 2009 metais kaip teisėjų kolegijos pranešėjas (ar įstatyme numatytais atvejais – vienasmeniškai) vidutiniškai išnagrinėjo 600 administracinių bylų (2008 m. – 443 administracines bylas), o kaip teisėjų kolegijos narys dalyvavo nagrinėjant dar 1 154 administracines bylas (2008 m. – 873 administracines bylas)⁴.

11. Asignavimai teismams 2009 m.

Metai	Viso asignavimų	Asignavimai teismams	Asignavimai administraciniams teismams	Asignavimai LVAT
2009	25 636 600 tūkst. litų	184 509 tūkst. litų	18 098 tūkst. litų	5 319 tūkst. litų
2008	26 572 862 tūkst. litų	177 440 tūkst. litų	21 817 tūkst. litų	6 057 tūkst. litų

Asignavimai teismams 2009 m. sudarė maždaug 184,5 milijonų litų, tai yra, 0,72 procento visų asignavimų. Administraciniams teismams skirta kiek mažiau nei 1/10 šių lėšų (t.y. 9,8 % visų asignavimų teismams). Pažymėtina, jog nepaisant vis didėjančio darbo krūvio, lyginant su prieš tai buvusiais metais, administracinių teismų finansavimas 2009 metais mažėjo beveik 4 milijonais litų, tai yra 17 procentų.

⁴ Siekiant tikslumo, skaičiuojant teisėjų darbo krūvį, įtrauktas tik visus metus dirbusių teisėjų darbo krūvis.

Ričardas Piličiauskas
Deputy President of the Supreme Administrative Court,
Acting President of the Court

The Introductory Word of the President of the Supreme Administrative Court of Lithuania

Dear All,

In the year of 2009 we marked ten years since Lithuania joined progressive and modern states where one is able to protect his (her) rights against the powerful state mechanism before specialised administrative courts. We can bravely say that during this decade administrative courts have not only established themselves, but also became a vitally important chain of courts, while the fact of their establishment, as well as the functions they perform were positively evaluated by international experts.

In 2009, while implementing its mission to protect the rights of individuals against unauthorised actions of public bodies (officials), the Supreme Administrative Court of Lithuania consistently strived to ensure that the system of administrative courts served the idea of the protection of basic human rights and freedoms. The constantly increasing stream flow of cases received by the Court shows that more and more individuals trust the Court and see it as a place to reach justice.

However, the recent years have also been challenge for the Supreme Administrative Court of Lithuania because of rapidly growing amounts of received cases and its increasing workload. The following figures demonstrate the complicated situation: while a total of 4 004 cases were filed before the Court in 2005, 5 579 cases in 2006, 5 946 cases in 2007, 8 177 cases in 2008, and as much as 8 448 cases in 2009. Consequently, during the last five years the workload of the Supreme Administrative Court of Lithuania more than doubled (from 4 004 to 8 448 cases).

Due to the growing number of cases heard, the workload of an average judge in 2009 also grew by 33 percent. Presently, there are fifteen judges at the Supreme Administrative Court of Lithuania – the latter number has been the same since 2005. Therefore, only by joint mobilised effort of all of the Court's staff, in 2009, for the first time during the last five years, the Supreme Administrative Court of Lithuania heard and resolved more cases than it received during that year, i.e. in 2009, a total of 8 723 cases was decided, compared to 8 448 cases received.

Such performance was achieved through maximum increase of work efficiency of judges and other Court staff and the implementation of different measures of management. However, though we also seek to ensure the right of an individual for his (her) case to be heard during the shortest possible time in the future, a further increase of the workload of judges is not possible. The cases received at the Supreme Administrative Court are becoming more and more complicated. They require more time for analysis, as well as application of both, national, European Union law and the European Convention on Human Rights. For example, in 2009, the Supreme Administrative Court of Lithuania formulated important rules concerning the conformity of the national law, prohibiting the advertisement of tobacco products, with the relevant law of the European Union; when investigating the question of administrative liability for the affixing of tinted film to the windows of motor vehicles, the Supreme Administrative Court concluded that such a prohibition which was to be applied without any reservations and without taking into account the light transmission of the windows, constituted a measure having equivalent effect to a quantitative restriction on imports, and therefore, infringed primary EU law. In this regard it is also worth mentioning that the Supreme Administrative Court of Lithuania was the first of Lithuanian courts to address the European Court of Justice in request for a preliminary ruling. In 2009, in response to one of its requests, the Court of Justice adopted a particularly important ruling for Lithuania in the case C-119/08 *Mechel Nemunas*, in which the legality of the so-called “road tax” and its conformity with the European Union Law was investigated.

The fact that the cases in the Supreme Administrative Court of Lithuania are becoming more and more complicated is also evidenced by the appearance of new categories of administrative cases relating to, for example, complex matters of the allocation and administration of financial assistance of the European Union. Furthermore, in comparison with the previous year, in 2009, the number of complicated disputes in the area of construction and territorial planning grew by even 36 percent.

While investigating cases of administrative disputes and administrative offences, the administrative courts often have doubts about the conformity of applicable legal acts with the Constitution of the Republic of Lithuania. To eliminate these doubts the administrative courts apply to the Constitutional Court of the Republic of Lithuania requesting to investigate such compliance of the applicable legislation (its constitutionality). For example, the Supreme Administrative Court of Lithuania applied to the Constitutional Court asking

to investigate the constitutionality of Article 36(1) of the Law of the Republic of Lithuania on Elections to the European Parliament, also paragraph 68 of the Regulations of Sickness and Maternity Social Insurance Allowances. It should be mentioned that in 2009, following an application from the Supreme Administrative Court in an administrative offense case concerning the non-return of a vehicle towed away for wrong parking, the Constitutional Court confirmed the doubts of the Supreme Administrative Court of Lithuania and concluded that the provision of Article 269(7) of Code on Administrative Offences of the Republic of Lithuania was unconstitutional. The latter provision, stating that “the recovery of a vehicle which has been towed away shall be allowed (except in cases of attachment of a vehicle) only upon payment of the imposed fine and performance of the administrative arrest” was declared unconstitutional to the extent that it established that the recovery of a vehicle towed away for wrong parking is possible only after the imposed fine has been paid or an administrative arrest has been carried out. Attention should be paid to the fact that administrative courts are one of the main “employers” of the Constitutional Court. In 2009, administrative courts filed 20 applications before the Constitutional Court of the Republic of Lithuania requesting to investigate the compliance of legal acts with the Constitution (out of a total of 52 applications filed that year). Exactly half of the 10 decisions adopted by the Constitutional Court in 2009 were adopted upon applications filed by administrative courts.

It is also to be noted that the administrative courts themselves control the legitimacy of normative acts adopted by bodies of public administration. In this regard the competence of administrative courts resembles that exercised by the Constitutional Court. In 2009 alone, the Supreme Administrative Court of Lithuania, acting as the so-called “*minor constitutional court*”, investigated twenty complicated cases concerning the legitimacy of normative administrative legal acts. In four of such instances the latter acts were declared to be in conflict with the laws and, therefore, are considered as invalid.

Despite an increased workload and reduced financing, in 2009 the Supreme Administrative Court of Lithuania launched different initiatives aimed at increasing the publicity and openness of the activities of the Court. For the purpose of guaranteeing the transparency of the allocation of cases to the judges, a computerised system for the allocation of cases was introduced at the Court, with the help of which the cases are allocated on the basis of objective criteria, the criterion of randomness being of the decisive value. The

court also organised “Open Doors Days” during which everyone interested was invited to visit the Court and ask questions about activities of the Court. Yet another novelty was the particularly favourable conditions offered to communicate with the President of the Court. Individuals have since been able to address the President in a manner chosen and acceptable to them: by arriving at the court, by phone, by e-mail or by using an internet-based video calls system. The possibility for everyone to express his (her) opinion and ask questions was also provided during the meetings of representatives of the Court with the residents of the Districts of Panevėžys and Švenčionys, during which members of the society, lawyers, as well as representatives of public and private institutions expressed their views on the activities of administrative courts, the advantages and disadvantages of the system of administrative justice, the problems it faced and the possible ways of resolving them. The Supreme Administrative Court of Lithuania organised round-table discussions with representatives of public organisations, other active members of society, media representatives, as well as public authorities and courts, during which topical matters pertaining to human rights, use of evidence constituting state secret and protection of public interest were discussed.

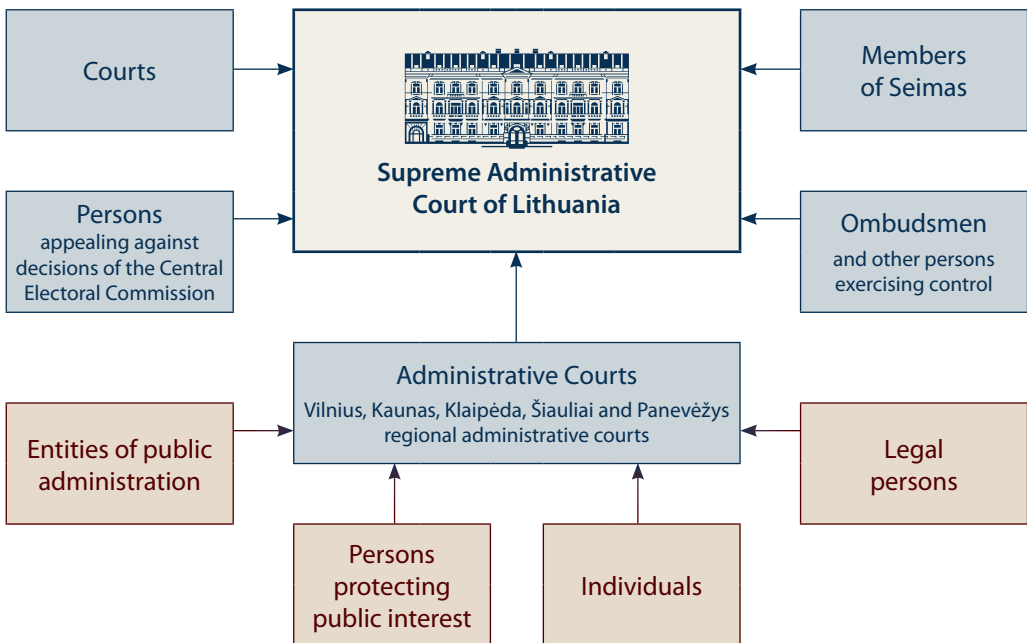
Hoping to fulfil the demands of those interested in the Court and its daily activities, as well as important legal practice, a new updated internet website of the Court has been launched. The website regularly posts information relating to the newest legal precedents of the Court and offers the possibility to find detailed and comprehensible information on how to apply to administrative courts, annual reports and press releases of the Court, as well as find out the stage of the proceedings of his (her) case. The website also publishes the Bulletin of the Supreme Administrative Court of Lithuania - “*Administrative Jurisprudence*”.

The Supreme Administrative Court of Lithuania as a court of highest instance

The Lithuanian system of administrative courts consists of the Supreme Administrative Court of Lithuania and five district administrative courts, located in Vilnius, Kaunas, Klaipėda, Šiauliai and Panevėžys. The Supreme Administrative Court, the highest judicial instance in administrative cases, is responsible for forming a uniform practice of administrative courts in the area of interpretation and application of laws and other legal acts. As a rule, individuals, persons protecting public interest and everyone else, filing

applications against unauthorised actions of public authorities (officials), first apply to the courts of first instance, the decisions of which may then be appealed against to the Supreme Administrative Court. The decisions and rulings of the latter Court are final and irrevocable.

However, in some cases, determined by law, certain persons apply directly to the Supreme Administrative Court. For example, members of the Parliament of the Republic of Lithuania (Seimas), ombudsmen, national audit officers and prosecutors are entitled to submit applications and requests to investigate the legitimacy of normative administrative acts of central administrative authorities directly to the Supreme Administrative Court. Furthermore, the investigation of cases concerning violations of the laws on elections or referendums is also assigned to the competence of administrative courts, and persons specified in the Law on Presidential Elections and Elections to the Seimas, the Law on Referendum and Law on Elections to Municipal Councils are entitled to file petitions concerning decisions of the Central Electoral Commission directly to Supreme Administrative Court of Lithuania. In such cases the Court adopts decisions as a court of sole and final instance.

The Law on Courts of the Republic of Lithuania delegates to the President of the Supreme Administrative Court of Lithuania the duty of supervising the administrative activities of district administrative courts. Whereas transparency and impartiality are the main principles which can ensure trust in courts, in 2009 the Supreme Administrative Court of Lithuania performed the functions assigned to it by carrying out complex checks of administrative activities of all five district administrative courts to determine whether they observe the requirements of the provision of Article 36(10) of the Law on Courts regarding the allocation of cases to the judges using the computer programme. The checks performed facilitated the assessment of the implementation of the principles of transparency in all administrative courts of Lithuania.

As part of ensuring uniform judicial practice in 2009, the Supreme Administrative Court of Lithuania published two issues of “*Administrative Jurisprudence*”. The Bulletin presented the most distinguished court decisions in the areas of constructions, taxation, social security, public service, as well as a review of decisions of the Court of Justice of the European Communities and decisions of certain foreign courts, which may be significant or of interest to those specialising in the field of administrative law.

Composition and structure of the Supreme Administrative Court of Lithuania

In 2009 the Supreme Administrative Court of Lithuania was composed of 15 justices. One fourth of the justices of the Supreme Administrative Court of Lithuania have a doctoral degree in the area of social sciences (legal profile). The average age of a judge is 48 years.

The justices of the Supreme Administrative Court of Lithuania implement their functions with the assistance of the Court staff consisting of legal and administrative personnel. At the end of 2009, the court had 60 employees, 56 of which were civil servants, while 4 people were employed under employment contracts. The legal personnel of the Supreme Administrative Court of Lithuania is comprised of the advisors and assistants of the President of the Court, assistants of justices, consultants and specialists of the Judicial Practice Department. At the end of 2009, the legal personnel consisted of 33 employees. All of them had a master degree in law, two of them were doctors of social sciences (legal profile), and four were doctoral candidates.

The court personnel are comprised of 78 percent women and 22 percent men. The average age of personnel is 33 years.

International cooperation

Since 2004, the Supreme Administrative Court of Lithuania is a member of the Association of the Councils of State and Supreme Administrative Jurisdictions of the European Union (*Association des Conseils d'Etat et des Juridictions administratives suprêmes de l'Union européenne*). Members of this Association are courts of the European Union Member States that serve as the courts of final instance for administrative cases (in some Member States these functions are performed by the State Councils). The main purpose of the Association is to promote exchanges of views and experience concerning their judicial and/or advisory functions, particularly with regard to Community Law. In 2009 the Colloquium of the General Assembly of the Association of the Councils of State and Supreme Administrative Jurisdictions of the European Union was held in Luxemburg in which Supreme Administrative Court of Lithuania was represented by one of its justices.

Since 2005, the Supreme Administrative Court of Lithuania has also been a full member of the International Association of Supreme Administrative Jurisdictions (*L'Association internationale des hautes juridictions administratives*) established in 1983. The purpose of the latter Associations is to encourage cooperation between the highest judicial authorities investigating administrative legal disputes. At the end of last year, the Deputy President, Acting President of the Court, participated in the workshop organised in Brussels (Belgium) by the Association and the European Union Member States.

In commemoration of the first decade of establishment of administrative courts, in 2009, the Supreme Administrative Court of Lithuania, along with the other administrative courts of Lithuania, Vilnius University, Vytautas Magnus University, Mykolas Romeris University and administrative courts of Germany organised an international conference, called "*Administrative Courts in Lithuania: Today's Challenges*", during which reports were presented by representatives of the Supreme Administrative Court of Lithuania, the Constitutional Court, administrative courts of Lithuania and Germany, scientists from the universities of Lithuania and Germany. During this event the representatives of the Lithuanian and German administrative courts discussed about the development of administrative courts, the solutions to current and future challenges, analysed problematic legal situations and the reasons for such quantitative increase of disputes with the state.

Last year, cooperation was further developed with foreign administrative courts. In 2009, the Supreme Administrative Court of Lithuania was visited by representatives from administrative courts of Germany, Kyrgyzstan and Turkmenistan. In January 2009, the judges of the Supreme Administrative Court of Lithuania met with experts of the Group of States against Corruption (GRECO) set up by a resolution of the Committee of Ministers of the Council of Europe and investigating the transparency of financing of political parties. During the meeting experts of the GRECO delegation were interested in the practice of the Supreme Administrative Court of Lithuania, especially in the cases relating to the financing of political parties. Discussions took place relating to the legal acts regulating the financing of political parties, bodies imposing sanctions on political parties, electoral candidates, elected representatives or other individuals who have violated the rules of financing of political parties and the types of sanctions imposed.

Pursuing cooperation with the Court of Justice of the European Union, the Deputy President of the Supreme Administrative Court of Lithuania, Acting President of the Court, Mr. Ričardas Piličiauskas participated in the symposium organised by the Court of Justice of the European Union on the “Deliberations of the Preliminary Ruling Procedure” and presented a report on the “Preliminary Ruling Procedure: Individual Improvements or Review of the System at Large”.

In 2009, Mr. Virgilijus Valančius, Justice of the Supreme Administrative Court of Lithuania, was invited to participate in the jury of the competition of Crystal Scales of Justice organised by the European Commission and the European Council. The prize of the Crystal Scales of Justice for innovative, advanced, perspective and socially oriented institutional practice in the area of implementation of justice was awarded during the European Union Justice Forum II held in Brussels in 2009.

Upon the invitation of the then member of the European Parliament Aloyzas Sakalas, the justices of the Supreme Administrative Court of Lithuania, for a second consecutive year, attended a meeting with members of the European Parliament and judges of the European Court of Human Rights held in Strasbourg (France).

Statistical data concerning the activity of the Supreme Administrative Court of Lithuania 2009

In 2009, 8 448 cases were filed at the Supreme Administrative Court of Lithuania, while the number of adopted decisions reached 8 723.

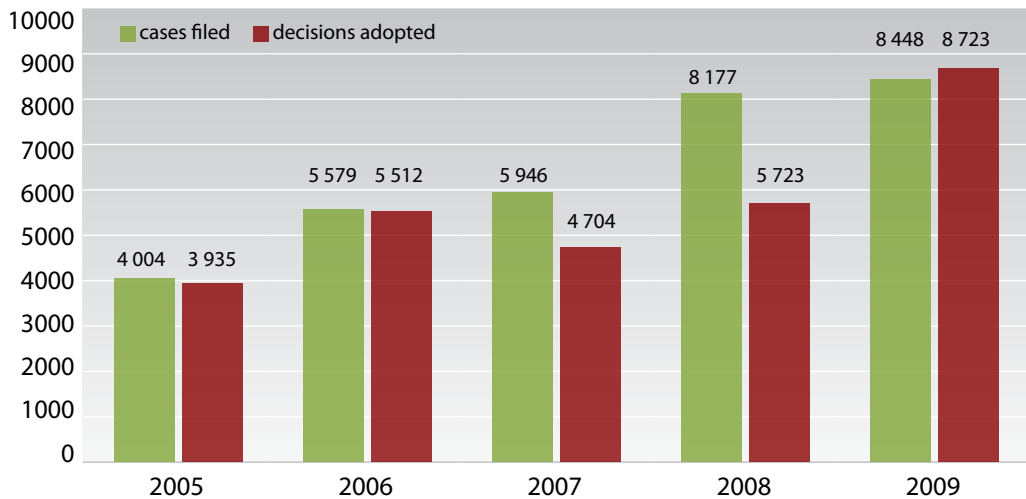
	Number of cases decided¹
Appeals on decisions of regional administrative courts	1 462
Appeals on interim rulings of regional administrative courts	765
Cases concerning the lawfulness of normative administrative acts	20
Cases concerning complaints against decisions adopted by the Central Electoral Commission or its omission	2
Requests for reopening of proceedings	270
Requests for the restoration of time-limit in administrative cases	106
Cases of administrative offences	5 989

¹ Including cases when, following the hearing, the appeal procedure was discontinued or a complaint was left unconsidered, and also the cases when the administrative case was disposed in conformity with the procedure prescribed in law without adopting any judicial decision.

As seen from the diagram below, the number of cases – both filed and heard – has grown steadily² over the last five years in the Supreme Administrative Court of Lithuania. Already in 2008, the number of all types of cases filed at the Court increased very significantly – by almost 40 percent, in comparison with the number of cases filed in 2007. 8 448 cases were filed at the Court in 2009, which is even 3 percent more than in 2008 (8 177 cases were filed at the Court in 2008).

However, the most significant change in statistical data is observed in the number of adopted decisions. In 2009, the Supreme Administrative Court of Lithuania decided a total of 8 723 cases. As may be seen from the diagram below (Diagram No. 1), in 2009, for the first time in five years, more cases were concluded than were filed at the Court in the corresponding year.

1. Cases filed and decisions adopted in the Supreme Administrative Court of Lithuania

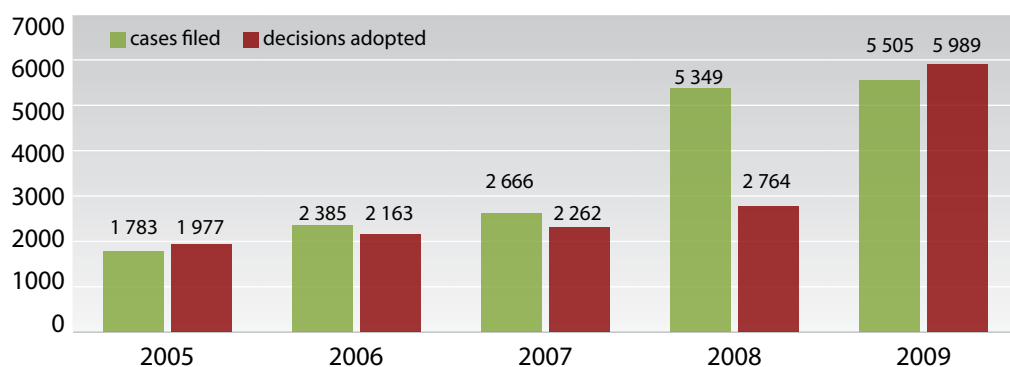

² In 2007, the number of cases decided by the Court is a little smaller because in the said year more than one fourth of positions intended for judges stayed vacant for almost a half of the year.

In 2009, though not so dramatically, still the number of the cases of administrative offences filed at the Court grew up. There were filed 5 505 such cases at the Supreme Administrative Court of Lithuania (in 2008, the number reached 5 349 and in 2007 – 2 666).

In comparison with the number of the cases of administrative offences decided in the Court in 2008, the one increased even 107 percent in 2009 (in comparison with the number in 2007, the number in 2009 increased almost 165 percent).

2. Cases of administrative offences filed and decisions adopted in the Supreme Administrative Court of Lithuania

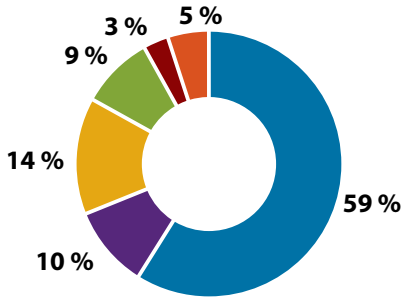

The amount of pending cases at the end of 2009 was stabilized for the first time in five years (Diagram No. 3).

3. The backlog of pending cases at the end of the reporting year

Year	Cases of administrative offences	Cases under the appeals in the administrative cases	In total
2005	557	1 210	1 767
2006	818	1 048	1 866
2007	1 222	1 831	3 053
2008	3 813	1 642	5 455
2009	3 357	1 822	5 179

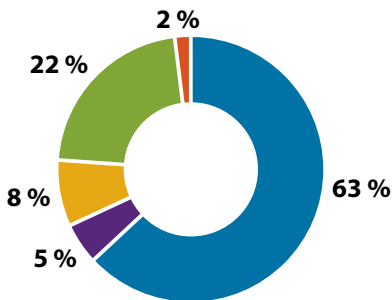
4. Outcome of hearings in 2009
(appeals on decisions of regional administrative courts)

- Decision upheld (59 percent)
- Decision amended (10 percent)
- New decision adopted (14 percent)
- Case referred to the court of the first instance for rehearing (9 percent)
- Case discontinued or appeal left unconsidered (3 percent)
- Appeal procedure discontinued (5 percent)

In total 1 462 cases decided

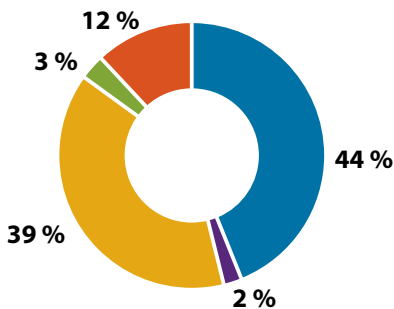
Outcome of hearings in 2009
(appeals on interim rulings of regional administrative courts)

- Ruling upheld (63 percent)
- Ruling amended (5 percent)
- Ruling annulled, and the issue decided on the merits (8 percent)
- Ruling annulled, and the issue referred for rehearing (22 percent)
- Appeal procedure discontinued (2 percent)

In total 765 cases decided

Outcome of hearings on the cases of administrative offences in 2009

- Decision upheld (44 percent)
- Decision annulled, and the proceedings discontinued (2 percent)
- Decision annulled, and the case remitted for reconsideration (reinvestigation) (39 percent)
- Decision amended by mitigating the penalty (3 percent)
- Other (appeal procedure discontinued, complaint left unconsidered, etc.) (12 percent)

In total 5 989 cases decided

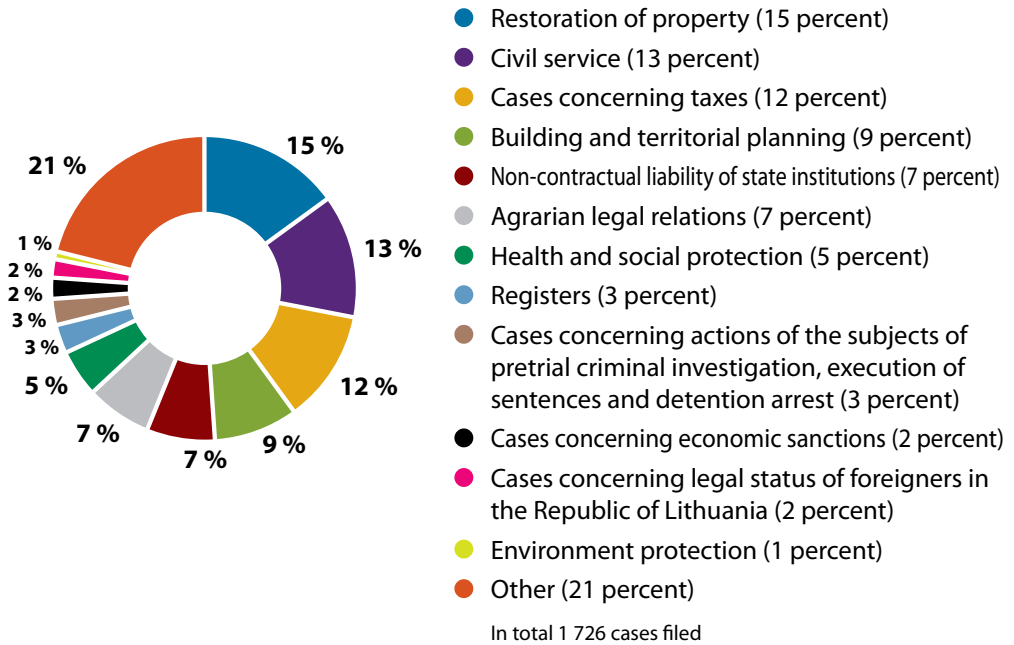
7. The number and results of appeals in administrative cases in 2009

	Decided cases			Judicial decisions appealed against					
	Administrative cases	Cases of administrative offences	In total	In administrative cases	In cases of administrative offences	In total	Percentage of appealed decisions in administrative cases	Percentage of appealed decisions in cases of administrative offences	Percentage of appealed decisions from the whole amount of decided cases
Vilnius regional administrative court	2 589	1 812	4 401	1 022	350	1 372	39	19	31
Kaunas regional administrative court	894	928	1 822	222	181	403	25	20	22
Klaipėda regional administrative court	440	608	1 048	154	122	276	35	20	26
Šiauliai regional administrative court	246	500	746	80	68	148	33	14	20
Panevėžys regional administrative court	282	420	702	80	66	146	28	16	21
In total	4 451	4 268	8 719	1 558	787	2 345	35	18	27

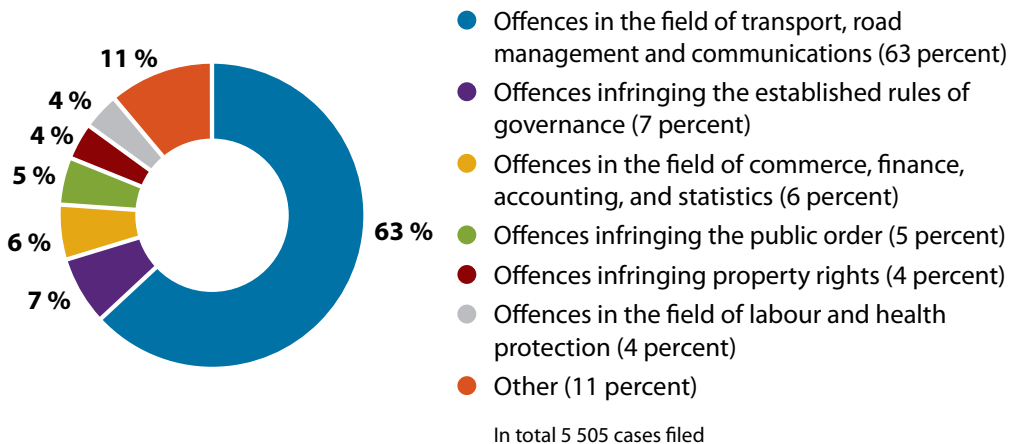
As seen from the table above (Table No. 7), 27 percent of all decisions of the regional administrative courts were appealed to the Supreme Administrative Court of Lithuania in 2009; on the average 35 percent of the judicial decisions in cases on disputes concerning public administration were appealed against and almost twice less (18 percent) of the judicial decisions in the cases of administrative offences.

As also seen, from the total amount of 5 505 that were filed at the Court against decisions of the regional administrative courts, only 787 appeals were submitted in the cases of administrative offences. This indicates that even 86 percent of appealed decisions in cases of administrative offences were adopted by the district courts of general jurisdiction.

8. Cases on appeals against decisions of regional administrative courts filed at the Supreme Administrative Court of Lithuania in 2009 (by subject matter)

9. Cases of administrative offences under appeals filed at the Supreme Administrative Court of Lithuania in 2009 (by subject matter)

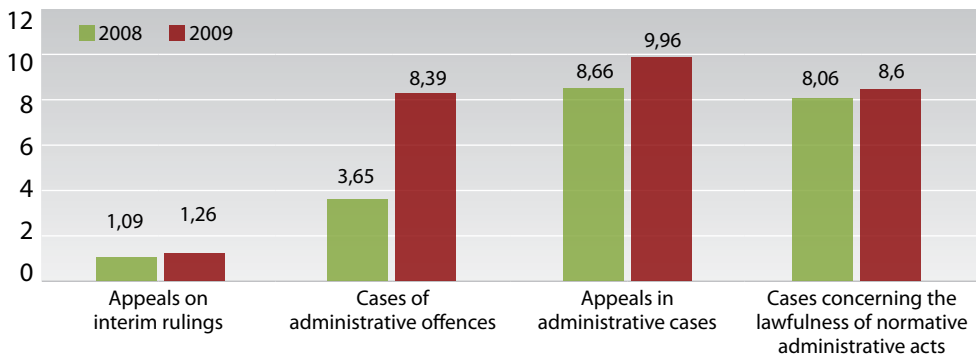
In 2009, in the Supreme Administrative Court of Lithuania:

- the mean period of hearing appeals on interim rulings of regional administrative courts was 1,26 month;
- the mean period of hearing a case of administrative offence was 8,39 months³;
- the mean period of hearing appeals on decisions of regional administrative courts was 9,96 months;
- the mean period of hearing a case concerning the lawfulness of normative administrative acts was 8,60 months.

In 2008, in the Supreme Administrative Court of Lithuania:

- the mean period of hearing appeals on interim rulings of regional administrative courts was 1,09 month;
- the mean period of hearing a case of administrative offence was 3,65 months;
- the mean period of hearing appeals on decisions of regional administrative courts was 8,66 months;
- the mean period of hearing a case concerning the lawfulness of normative administrative acts was 8,60 months.

10. Periods of hearing in the Supreme Administrative Court of Lithuania

³ It should be noted that because of inaccuracies in reports generated by the LITEKO system, in 2009, the average period of proceedings in cases of administrative offences was calculated by estimating the average duration of proceedings in cases (83) heard during the period that was chosen randomly (12-13 of December, 2009). For the mentioned reason, such great differences in the duration of proceedings are noticed in 2009, compared with the relevant data from 2008.

Case load of judges

The increasing number of cases heard has determined the fact that in 2009 the mean case load of judges also increased more than 33 percent. In 2009, one judge of the Supreme Administrative Court of Lithuania, serving as the reporting judge in the judicial panel (or in some cases when adopting a decision solely), decided an average of 600 administrative cases (in 2008 – 443 administrative cases) and took part in an additional 1 154 case hearings (in 2008 – 873 administrative cases)⁴ as the member of the judicial panel.

11. Appropriation for courts in 2009

Year	Total amount of appropriations	Appropriations for the courts	Appropriations for the administrative courts	Appropriations for the Supreme Administrative Court of Lithuania
2009	25 636 600 thousands (LTL)	184 509 thousands (LTL)	18 098 thousands (LTL)	5 319 thousands (LTL)
2008	26 572 862 thousands (LTL)	177 440 thousands (LTL)	21 817 thousands (LTL)	6 057 thousands (LTL)

In 2009, the appropriations for the courts amounted approximately to 184,5 millions Litass, i. e. 0,72 percent of the whole amount of appropriations. The administrative courts were allocated less than 1/10 of the latter amount (i. e. 9,8 percent of all appropriation for the courts). It should be noted that despite the increasing work load, the financing of administrative courts in 2009 decreased in 4 millions Litass, i. e. by 17 percent, in comparison with 2008.

⁴ For the purpose of precision of data, the case load of judges was determined by involving only the records about the case load of judges who served the whole working year.